ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,

श्री गुरुभ्यो नमः, ह॒रिः॒ ओं ॥

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता

द्वितीयं काण्डं

Note: Please refer to the book,TS Kandam 1 for notes and conventions used in this Compilation.

Version 0.0 **September 30, 2016**

Contents

2 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायं द्वितीयं काण्डं 3

2.1 द्वितीयकाण्डे प्रथमः प्रश्नः – पशुविधनं 3

2.1.1 Appendix 34

2.2 द्वितीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः – इष्टिविधानं 36

2.2.1 Appendix 70

2.3 द्वितीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः – इष्टिविधानं 74

2.3.1 Appendix 102

2.4 द्वितीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः – इष्टिविधानं 105

2.4.1Appendix 128

2.5 द्वितीयकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः – इष्टिविधानं 129

2.5.1Appendix 164

2.6 द्वितीयकाण्डे षष्टः प्रश्नः – अवशिष्ठकर्माभिधानं 171

2.6.1 Appendix 205

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिःओं

2 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायं द्वितीयं काण्डं

2.1द्वितीयकाण्डेप्रथमः प्रश्नः – पशुविधानं

2.1.1.1

वायव्य॑ श्वेतमा लभेत भूतिकामो वायुर्वै क्षेपिष्ठा देवतावायुमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनं भूतिं गमयतिभवत्येवा–तिक्षिप्रा देवतेत्याहुः सैनमीश्वरा प्रदह इत्येतमेव सन्तं ँवायवे नियुत्वत आ लभेत नियुद्वा अस्य धृतिर्धृत एव भूतिमुपैत्य प्रदाहाय भवत्येव – [ ] 1

2.1.1.2

वायवे नियुत्वत आ लभेत ग्रामकामो वायुर्वा इमाः प्रजा नस्योता नेनीयते वायुमेव नियुत्वन्त॑ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै प्रजा नस्योता

नियच्छति ग्राम्येव भवति नियुत्वते भवति ध्रुवा एवास्मा अनपगाः करोति वायवे नियुत्वत आ लभेत प्रजाकामः प्राणो वै वायुरपानो नियुत् प्राणापानौ खलु वा एतस्य प्रजाया- [ ] **2**

<u>2.1.1.3</u>

अप क्रामतो योऽलं प्रजायै सन् प्रजां न विन्दते वायुमेव नियुत्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै प्राणापानाभ्यां प्रजां प्र जनयति विन्दते प्रजां ँवायवे नियुत्वत आ लभेत ज्योगामयावी प्राणो वै वायुरपानो नियुत् प्राणापानौ खलु वा एतस्मा दपक्रामतो यस्य ज्योगामयति वायुमेव नियुत्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोप - [ ] **3**

<u>2.1.1.4</u>

धावति स एवास्मिन् प्राणापानौ दधात्युत यदीतासुर्भवति जीवत्येव प्रजापतिर्वा इदमेक आसीथ् सोऽकामयत प्रजाः पशून्थ् सृजेयेति स आत्मनो वपामुदक्खिदत् तामग्नौ प्रागृह्णात् ततोऽजस्तूपरः समभवत् तꣳ स्वायै देवताया आ ऽ*लभत ततो वै स प्रजाः पशूनसृजत यः प्रजाकामः - [ ] **4**

2.1.1.5

पशुकामः स्याथ् स एतं प्राजापत्यमजं तूपरमा लभेत प्रजापतिमेव
स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै प्रजां पशून् प्रजनयति
यच्छ्मश्रुणस्तत् पुरुषाणा७ँ रूपं ँयत् तूपरस्तदश्वानां ँयदन्यतोदन्
तद्–गवां ँयदव्या इव शफास्तदवीनां ँयदजस्त–दजाना–मेतावन्तो
वै ग्राम्याः पशवस्तान् – [ ] **5**

2.1.1.6

रूपेणैवाव रुन्धे सोमापौष्णं त्रैतमा लभेत पशुकामो द्वौ वा अजायै स्तनौ
नानैव द्वावभि जायेते ऊर्जं पुष्टिं तृतीयःसोमापूषणावेव स्वेन
भागधेयेनोप धावति तावेवास्मै पशून् प्रजनयतःसोमो वै रेतोधाः पूषा
पशूनां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधाति पूषा पशून् प्र
जनयत्यौदुम्बरो यूपो ( ) भवत्यूर्ग्वा उदुम्बर ऊर्क् पशव ऊर्जैवास्मा
ऊर्जं पशूनव रुन्धे । **6**

(अप्रदाहाय भवत्येव – प्रजाया – आमयति वायुमेव नियुत्वत॑ स्वेन भागधेयेनोप – प्रजाकाम – स्तान् – यूप – स्त्रयोदश च) (A1)

2.1.2.1

प्रजापतिः प्रजा असृजत ता अस्माथ् सृष्टाः पराचीरायन् ता वरुणमगच्छन् ता अन्वैत् ताः पुनरयाचत ता अस्मै न पुनरददाथ् सोऽब्रवीद्–वरं ँवृणीष्वाथ मे पुनर्देहीति तासां ँवरमाऽ*लभत स कृष्ण एकशितिपाद–भवद्यो वरुण गृहीतः स्याथ् स एतं ँवारुणं कृष्ण–मेकशितिपादमा–लभेत वरुण – [ ] **7**

2.1.2.2

–मेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनं ँवरुणपाशान् मुञ्चति कृष्ण एकशितिपाद्–भवति वारुणो ह्येष देवतया समृद्ध्यै सुवर्भानुरासुरः सूर्यं तमसाऽविद्ध्यत ्तस्मैदेवाः प्रायश्चित्ति–मैच्छन् तस्य यत् प्रथमं तमोऽपाघ्नन्थ्सा कृष्णाऽविरभवद्–यद् द्वितीय॑ सा फल्गुनी यत ्तृतीय॑ सा बलक्षी यदध्यस्था–दपाकृन्तन्थ्सा ऽविर्वशा – [ ] **8**

2.1.2.3

समभवत् ते देवा अब्रुवन् देवपशुर्वा अय९ँ समभूत् कस्मा इममा लफ्स्यामह इत्यथ वै तर्ह्यल्पा पृथिव्यासी-दजाता ओषधयस्तामविं ँवशामादित्येभ्यः कामायाऽलभन्त ततो वा अप्रथत पृथिव्य-जायन्तौषधयो यः कामयेत प्रथेय पशुभिः प्र प्रजया जायेयेति स एतामविं ँवशामादित्येभ्यः कामाया - [ ] **9**

2.1.2.4

ऽऽ लभेता ऽऽदित्यानेव काम७ँ स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवैनं प्रथयन्ति पशुभिः प्र प्रजया जनयन्त्य-सावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन् तस्मा एता मल्हा आलभन्ताऽऽ*ग्नेयीं कृष्णग्रीवी९ँ स९ँहितामैन्द्री७ँ श्वेतां बार्.हस्पत्यां ताभिरेवास्मिन् रुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चस-कामः स्यात् तस्मा एता मल्हा आ लभेता - [ ] **10**

2.1.2.5

ऽऽग्नेयीं कृष्णग्रीवी॑ँ सꣳहितामैन्द्री॑ꣳ श्वेतां बार्.हस्पत्यामेता
एव देवताः स्वेन भागधेयेनोप धावति ता एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधति
ब्रह्मवर्चस्येव भवति वसन्ता प्रातराग्नेयीं कृष्ण ग्रीवीमा लभेत
ग्रीष्मे मध्यन्दिने सꣳहितामैन्द्री॑ँ शरद्यपराह्णे श्वेतां बार्.हस्पत्यां
त्रीणि वा आदित्यस्य तेजाꣳसि वसन्ता प्रातर्ग्रीष्मे मध्यन्दिने शरद्यपराह्णे
यावन्त्येव तेजाꣳसि तान्येवा – [ ] **11**

2.1.2.6

ऽव रुन्धे सँवथ्सरं पर्यालभ्यन्ते सँवथ्सरो वै ब्रह्मवर्चसस्य प्रदाता
सँवथ्सर एवास्मै ब्रह्मवर्चसं प्र यच्छति ब्रह्मवर्चस्येव भवति गर्भिणयो
भवन्तीन्द्रियं ँवै गर्भ इन्द्रियमेवास्मिन् दधति सारस्वतीं मेषीमा लभेत
य ईश्वरो वाचो वदितोः सन् वाचं न वदेद्–वाग्वै सरस्वती सरस्वतीमेव
स्वेन भागधेयेनोप धावति सैवास्मिन् – [ ] **12**

2.1.2.7

वाचं दधाति प्रवदिता वाचो भवत्यपन्नदती भवति तस्मान् मनुष्याः सर्वाँ वाचं वदन्त्याग्नेयं कृष्णग्रीवमा लभेत सौम्यं बभ्रुं ज्योगामयाव्यग्निं वा एतस्य शरीरं गच्छति सोमꣳ रसो यस्य ज्योगामयत्यग्नेरेवास्य शरीरं निष्क्रीणाति सोमाद् रसमुत यदीतासुर्भवति जीवत्येव सौम्यं बभ्रुमा लभेताऽऽग्नेयं कृष्णग्रीवं प्रजाकामः सोमो – [ ] **13**

2.1.2.8

वै रेतोधा अग्निः प्रजानां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधात्यग्निः प्रजां प्रजनयति विन्दते प्रजामाग्नेयं कृष्णग्रीवमा लभेत सौम्यं बभ्रुं यो ब्राह्मणो विद्यामनूच्य न विरोचेत यदाग्नेयो भवति तेज एवास्मिन् तेन दधाति यथ् सौम्यो ब्रह्मवर्चसं तेन कृष्णग्रीव आग्नेयो भवति तम एवास्मादप हन्ति श्वेतो भवति – [ ] **14**

2.1.2.9

रुचमेवास्मिन् दधाति बभ्रुः सौम्यो भवति ब्रह्मवर्चसमेवास्मिन् त्विषिं दधात्या-ग्नेयं कृष्णग्रीवमा लभेत सौम्यं बभ्रुमाग्नेयं कृष्णग्रीवं

पुरोधाया॒ᳲ स्पर्धमान आग्नेयो वै ब्राह्मणः सौम्यो राजन्योऽभितः सौम्यमाग्नेयौ भवत-स्तेजसैव ब्रह्मणोभयतो राष्ट्रं परि गृह्णात्येकधा समा वृङ्क्ते पुर एनं दधते । **15** *(लभेत वरुणं - वँशौ - तामविं वँशामादित्येभ्यः कामाय - मल्हा आ लभेत - तान्येव - सैवास्मिन्थ् - सोमः - स्वेतो भवति - त्रिचत्वारिंशच्च) (A2)*

2.1.3.1

देवासुरा एषु लोकेष्वस्पर्धन्त स एतं विँष्णु-र्वामनमपश्यत् तᳲ स्वायै देवताया आऽलभत ततो वै स इमां ल्लोकानभ्यजयद्-वैष्णवं वाँमनमा लभेत स्पर्धमानो विष्णुरेव भूत्वेमां ल्लोकानभि जयति विषम आ लभेत विषमा इव हीमे लोकाः समृद्ध्या इन्द्राय मन्युमते मनस्वते ललामं प्राशृङ्गमा लभेत संग्रामे - [ ] **16**

2.1.3.2

सँयत्त इन्द्रियेण वै मन्युना मनसा संग्रामं जयतीन्द्रमेव मन्युमन्तं मनस्वन्तᳲ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मिन्निन्द्रियं मन्युं मनो

दधाति जयति त७ संग्राममिन्द्राय मरुत्वते पृश्निसक्थमा लभेत ग्रामकाम इन्द्रमेव मरुत्वन्त७ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै स जातान् प्रयच्छति ग्राम्येव भवति यदृषभस्तेनै – [ ] 17

2.1.3.3

–न्द्रो यत् पृश्निस्तेन मारुतः समृद्ध्यै पश्चात् पृश्निसक्थो भवति पश्चादन्व–वसायिनीमेवास्मै विशं करोति सौम्यं बभ्रुमा लभेतान्नकामः सौम्यं वा अन्न७ सोममेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मा अन्नं प्रयच्छत्यन्नाद एव भवति बभ्रुर्भवत्येतद्वा अन्नस्य रूप७ समृद्ध्यै सौम्यं बभ्रुमा लभेत यमल७ – [ ] 18

2.1.3.4

राज्याय सन्त७ राज्यं नोपनमेथ् सौम्यं वै राज्य७ सोममेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै राज्यं प्रयच्छत्युपैन७ राज्यं नमति बभ्रुर्भवत्येतद् वै सोमस्य रूप७ समृद्ध्या इन्द्राय वृत्रतुरे ललामं प्राशृङ्गमा लभेत गतश्रीः प्रतिष्ठाकामः पाप्मानमेव वृत्रं तीर्त्वा प्रतिष्ठां

गच्छतीन्द्रायाभिमातिघ्ने ललामं प्राशृङ्गमा – [ ] **19**

2.1.3.5

लभेत यः पाप्मना गृहीतः स्यात् पाप्मा वा अभिमातिरिन्द्रमेवा–
भिमातिहनꣳ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मात् पाप्मानमभिमातिं
प्रणुदत इन्द्राय वज्रिणे ललामं प्राशृङ्गमा लभेत यमलꣳ राज्याय सन्तꣳ
राज्यं नोपनमेदिन्द्रमेव वज्रिणꣳ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै
वज्रं प्र यच्छति स एनं ( ) वज्रो भूत्या इन्ध उपैनꣳ राज्यं नमति ललामः
प्राशृङ्गो भवत्येतद्वै वज्रस्य रूपꣳ समृद्ध्यै । **20**

(संग्रामे – तेना – ल – मभिमातिघ्ने ललामं प्राशृङ्गमै – नं ट्ट पञ्चदश च) (A3)

2.1.4.1

असावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमच्छन् तस्मा एतां
दशर्.षभामाऽलभन्त तयैवास्मिन् रुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्
तस्मा एतां दशर्.षभामा लभेता–मुमेवाऽऽ*दित्यꣳ स्वेन भागधेयेनोप

धावति स एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति वसन्ता

प्रातस्त्रीन् ँल्लामाना लभेत ग्रीष्मे मध्यन्दिने – [ ] 21

2.1.4.2

त्रीञ्छिति पृष्ठाञ्छरद्यपराह्णे त्रीञ्छितिवारान् त्रीणि वा आदित्यस्य

तेजाꣳसि वसन्ता प्रातर्ग्रीष्मे मध्यन्दिने शरद्यपराह्णे यावन्त्येव तेजाꣳसि

तान्येवाव रुन्धे त्रयस्त्रय आ लभ्यन्ते–ऽभि पूर्वमेवास्मिन् तेजो दधाति

सँवथ्सरं पर्यालभ्यन्ते सँवथ्सरो वै ब्रह्मवर्चसस्य प्रदाता सँवथ्सर

एवास्मै ब्रह्मवर्चसं प्र यच्छति ब्रह्मवर्चस्येव भवति सँवथ्सरस्य परस्तात्

प्राजापत्यं कद्रु – [ ] 22

2.1.4.3

–मा लभेत प्रजापतिः सर्वा देवता देवतास्वेव प्रतितिष्ठति यदि

बिभीयाद्–दुश्चर्मा भविष्यामीति सोमापौष्णꣳ श्याममा लभेत सौम्यो वै

देवतया पुरुषः पौष्णाः पशवः स्वयैवास्मै देवतया पशुभिस्त्वचं करोति

न दुश्चर्मा भवति देवाश्च वै यमश्चास्मिन् ँल्लोकेऽस्पर्धन्त स यमो

दे॒वाना॑मिन्द्रि॒यं ँ॑वी॒र्य॑मयुव॒त् त॒द्य॑मस्य - [ ] 23

2.1.4.4

य॒मत्वं ते दे॒वा अ॑मन्यन्त य॒मो वा इ॒दम॑भू॒द्-यद्-व॒य७ स्म इ॒ति

ते प्र॒जाप॑ति॒मुपा॑धाव॒न्थ् स ए॒तौ प्र॒जाप॑तिरा॒त्मन॑ उक्षव॒शौ निर॑मिमी॒त

ते दे॒वा वै॑ष्णावरु॒णीं ँ॑व॒शामा-ऽलभन्तै॒न्द्र॑मु॒क्षाणं॒तं ँ॑वरु॒णेनै॑व ग्राहयि॒त्वा

विष्णु॑ना य॒ज्ञे॒न प्राणु॑दन्तै॒न्द्रे॒णै-वास्ये॑न्द्रि॒यम-वृञ्ज॒त यो॑ भ्रातृव्यवा॒न्थ्

स्याथ् स स्पर्ध॑मानो वैष्णावरु॒णीं - [ ] 24

2.1.4.5

ँ॒व॒शामा ल॑भेतै॒न्द्र॑मु॒क्षाण॒ं ँ॑वरु॒णेनै॑व भ्रातृव्यं ग्राहयि॒त्वा विष्णु॑ना

य॒ज्ञे॒न प्र॑णुदत ऐ॒न्द्रे॒णैवास्ये॑न्द्रि॒यं ँ॑वृ॒ङ्क्ते भ॑वत्या॒त्मना॑ परा॒स्य

भ्रातृ॑व्यो भ॒वती॑न्द्रो॒ वृ॑त्रम॒ह॒न् तं ँ॑वृ॒त्रो ह॒तः षो॑ड॒शभि-र्भो॑गै॒रसिना॒त्

तस्य॑ वृ॒त्रस्य॑ शीर्.ष॒तो गा॒व उदा॒य॑न् ता वै॑दे॒ह्यो॑ऽभ॒व॑न् तासामृ॒ष॑भो

ज॒घने॒ऽनूदै॑त् तमिन्द्रो॑ - [ ] 25

2.1.4.6

ऽच्चायथ् सोऽमन्यत यो वा इममालभेत मुच्येतास्मात् पाप्मन इति स

आग्नेयं कृष्णग्रीवमा लभतैन्द्रमृषभं तस्याग्निरेव स्वेन

भागधेयेनोप सृतः षोडशधा वृत्रस्य भोगानप्यदहदैन्द्रेणेन्द्रिय-

मात्मन्नधत्त यः पाप्मना गृहीतः स्याथ् स आग्नेयं कृष्णग्रीवमा

लभेतैन्द्रमृषभ-मग्निरेवास्य स्वेन भागधेयेनोपसृतः - [ ] 26

2.1.4.7

पाप्मानमपि दहत्यैन्द्रेणेन्द्रियमात्मन् धत्ते मुच्यते पाप्मनो

भवत्येव द्यावापृथिव्यां धेनुमा लभेत ज्योगपरुद्धो ऽनयोर्.हि वा

एषोऽप्रतिष्ठितोऽथैष ज्योगपरुद्धो द्यावापृथिवी एव स्वेन भागधेयेनोप

धावति ते एवैनं प्रतिष्ठां गमयतः प्रत्येव तिष्ठति पर्यारिणी भवति पर्यारीव

ह्येतस्य राष्ट्रं ँयो ज्योगपरुद्धः समृद्ध्यै वायव्यं - [ ] 27

2.1.4.8

ँवथ्समा लभेत वायुर्वा अनयोर्वथ्स इमे वा एतस्मै लोका अपशुष्का

विडपशुष्काऽथैष ज्योगपरुद्धो वायुमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति

स एवास्मा इमां ँल्लोकान् विशं प्रदापयति प्रास्मा इमे लोकाः स्नुवन्तिभुञ्जत्येनं ँविडुपतिष्ठते । 28

(मध्यन्दिने - कद्रुं - ँयमस्य - स्पर्धमानो वैष्णावरुणीं - तमिन्द्रो - ऽस्य स्वेन भागधेयेनोपसृतो - वायव्यं - द्विचत्वारिꣳशच्च) *(A4)*

2.1.5.1

इन्द्रो वलस्य बिलमपौर्णोथ् स य उत्तमः पशुरासीत् तं पृष्ठं प्रति संगृह्योदक्खिदत् तꣳ सहस्रं पशवोऽनूदायन्थ् स उन्नतोऽभवद्यः पशुकामः स्याथ् स एतमैन्द्रमुन्नतमा लभेतेन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै पशून् प्रयच्छति पशुमानेव भवत्युन्नतो -[ ] 29

2.1.5.2

भवति साहस्री वा एषा लक्ष्मी यदुन्नतो लक्ष्मियै व पशूनव रुन्धे यदा सहस्रं पशून् प्राप्नुयादथ वैष्णवं ँवामनमा लभेतैतस्मिन् वै तथ् सहस्रमध्यतिष्ठत् तस्मादेष वामनः समीषितः पशुभ्य एव

प्रजातेभ्यः प्रतिष्ठां दधाति कोऽर्.हति सहस्रं पशून् प्राप्तुमित्याहु-
रहोरात्राण्येव सहस्रं सम्पाद्याऽऽलभेत पशवो – [ ] **30**

2.1.5.3

वा अहोरात्राणि पशूनेव प्रजातान् प्रतिष्ठां गमय-त्योषधीभ्यो वेहतमा
लभेत प्रजाकाम ओषधयो वा एतं प्रजायै परिबाधन्ते योऽलं प्रजायै
सन् प्रजां न विन्दत ओषधयः खलु वा एतस्यै सूतुमपि घ्नन्ति या
वेहद्-भवत्योषधीरेव स्वेन भागधेयेनोप धावति ता एवास्मै स्वाद्योनेः
प्रजां प्र जनयन्ति विन्दते – [ ] **31**

2.1.5.4

प्रजामापो वा ओषधयोऽसत् पुरुष आप एवास्मा असतः सद्ददति
तस्मादाहुर्यश्चैवं वेद यश्च नापस्त्वावासतः सद्ददती-त्यैन्द्रीं
सूतवशामा लभेत भूतिकामोऽजातो वा एष योऽलं भूत्यै सन् भूतिं न
प्राप्नोतीन्द्रं खलु वा एषा सूत्वा वशाऽभव – [ ] **32**

2.1.5.5

–दिन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनं भूतिं गमयति

भवत्येव यᳪ सूत्वा वशा स्यात् तमैन्द्रमेवाऽऽ* लभेतैतद्वाव तदिन्द्रियᳪ

साक्षादेवेन्द्रियमव रुन्ध ऐन्द्राग्नं पुनरुथ् सृष्टमा लभेत य आ तृतीयात्

पुरुषाथ् सोमं न पिबेद्–विच्छिन्नो वा एतस्य सोमपीथो यो ब्राह्मणः

सन्ना – [ ] **33**

2.1.5.6

तृतीयात् पुरुषाथ् सोमं न पिबतीन्द्राग्नी एव स्वेन भागधेयेनोप धावति

तावेवास्मै सोमपीथं प्रयच्छत उपैनᳪ सोमपीथो नमति यदैन्द्रो

भवतीन्द्रियं वै सोमपीथ इन्द्रियमेव सोमपीथमव रुन्धे यदाग्नेयो

भवत्याग्नेयो वै ब्राह्मणः स्वामेव देवतामनु संतनोति पुनरुथ्सृष्टो भवति

पुनरुथ्सृष्ट इव ह्येतस्य – [ ] **34**

2.1.5.7

सोमपीथः समृद्ध्यै ब्राह्मणस्पत्यं तूपरमा लभेता–भिचरन्

ब्रह्मणस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति तस्मा एवैनमा वृश्चति

ताजगार्ति–मार्च्छति तूपरो भवति क्षुरपविर्वा एषा लक्ष्मी यत् तूपरः समृद्ध्यै स्फ्यो यूपो भवति वज्रो वै स्फ्यो वज्रमेवास्मै प्रहरति शरमयं बर्.हिः शृणात्येवैनं वैभीदक इध्मो ( ) भिनत्त्येवैनं । **35**

(भवत्युन्नतः – पशवो – जनयन्ति विन्दते – ऽभवथ् – सन्नै – तस्ये – ध्म – स्त्रीणि च) (A5)

2.1.6.1

बार्.हस्पत्यँ शितिपृष्ठमा लभेत ग्रामकामो यः कामयेत पृष्ठँ समानानाँ स्यामिति बृहस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनं पृष्ठँ समानानां करोति ग्राम्येव भवति शितिपृष्ठो भवति बार्.हस्पत्यो ह्येष देवतया समृद्ध्यै पौष्णँ श्याममा लभेतान्नकामोऽन्नं वै पूषा पूषणमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मा – [ ] **36**

2.1.6.2

अन्नं प्र यच्छत्यन्नाद एव भवति श्यामो भवत्येतद्वा अन्नस्य रूपँ समृद्ध्यै मारुतं पृश्निमा लभेताऽन्न–कामोऽन्नं वै मरुतोमरुत एव स्वेन

भागधेयेनोप धावति त एवास्मा अन्नं प्रयच्छन्त्यन्नादएव भवति पृश्नि र्भवत्येतद्वा अन्नस्य रूप७ं समृद्ध्या ऐन्द्रमरुणमा लभेतेन्द्रियकाम इन्द्रमेव – [ ] 37

2.1.6.3

स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मिन्निन्द्रियं दधातीन्द्रियाव्येव भवत्यरुणो भ्रूमान् भवत्येतद्वा इन्द्रस्य रूप७ं समृद्ध्यै सावित्रमुपध्वस्तमा लभेत सनिकामः सविता वै प्रसवानामीशे सवितारमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स ऐवास्मै सनिं प्रसुवति दानकामा अस्मै प्रजा भवन्त्युपध्वस्तो भवति सावित्रो ह्येष– [] 38

2.1.6.4

देवतया समृद्ध्यै वैश्वदेवं बहुरूपमा लभेताऽन्नकामोवैश्वदेवं ँवा अन्नं ँविश्वानेव देवान्थ्–स्वेन भागधेयेनोप धावतित एवास्मा अन्नं प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति बहुरूपो भवतिबहुरूप७ ह्यन्न७ं समृद्ध्यै वैश्वदेवं बहुरूपमा लभेत ग्रामकामो वैश्वदेवा वै सजाता विश्वानेव

देवान्थ्-स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवास्मै - [ ] **39**

2.1.6.5

सजातान् प्र यच्छन्ति ग्राम्येव भवति बहुरूपो भवति बहुदेवत्यो (1) ह्येष समृद्ध्यै प्रजापत्यं तूपरमा लभेत यस्यानाज्ञातमिव ज्योगामयेत् प्राजापत्यो वै पुरुषः प्रजापतिः खलु वै तस्य वेद यस्यानाज्ञातमिव ज्योगामयति प्रजापतिमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनं तस्माथ् स्रामान्-मुञ्चति तूपरो भवति प्राजापत्यो ह्ये ( ) -ष देवतया समृद्ध्यै । **40**

(अस्मा - इन्द्रमेवै - ष - सजाता विश्वानेव देवान्थ् स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवास्मै - प्राजापत्यो हि - त्रीणि च)(A6)

2.1.7.1

वषट्कारो वै गायत्रियै शिरोऽच्छिनत् तस्यै रसः परापतत् तं बृहस्पति रुपाऽगृह्णाथ्सा शितिपृष्ठा वशाऽभवद्यो द्वितीयः पराऽपतत् तं मित्रावरुणा-वुपागृह्णीताऽ॒ सा द्विरूपा वशाऽभवद्-यस्तृतीयः

परापतत् तं ँविश्वे देवा उपागृह्णन्थ् सा बहुरूपा वशा भवद्य-श्चतुर्थः
परापतथ् स पृथिवीं प्राऽविशत् तं बृहस्पतिरभ्य - [ ] 41

2.1.7.2

-गृह्णा-दस्त्वेवायं भोगायेति स उक्षवशः समभवद्-यल्लोहितं
परापतत् तद्-रुद्र उपाऽगृह्णाथ् सा रौद्री रोहिणी वशाऽभवद्-
बार्.हस्पत्याꣳ शितिपृष्ठामा लभेत ब्रह्मवर्चसकामो बृहस्पतिमेव स्वेन
भागधेयेनोप धावति स एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति
छन्दसां ँवा एष रसो यद्वशा रस इव खलु- [ ] 42

2.1.7.3

वै ब्रह्मवर्चसं छन्दसामेव रसेन रसं ब्रह्मवर्चसमव रुन्धे मैत्रावरुणीं
द्विरूपामा लभेत वृष्टिकामो मैत्रं ँवा अहर्वारुणी रात्रिरहोरात्राभ्यां खलु
वै पर्जन्यो वर्.षति मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोप धावति तावेवास्मा
अहोरात्राभ्यां पर्जन्यं ँवर्.षयतः छन्दसां ँवा एष रसो यद्वशा रस इव
खलु वै वृष्टिः छन्दसामेव रसेन - [ ] 43

2.1.7.4

रसं ँवृष्टिमव रुन्धे मैत्रावरुणीं द्विरूपामा लभेत प्रजाकामो

मैत्रं ँवा अहर्वारुणी रात्रिरहोरात्राभ्यां खलु वै प्रजाः प्रजायन्ते

मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोप धावति तावेवास्मा अहोरात्राभ्यां

प्रजां प्रजनयतः छन्दसां ँवा एष रसो यद्वशा रस इव खलु वै

प्रजा छन्दसामेव रसेन रसं प्रजामव – [ ] **44**

2.1.7.5

रुन्धे वैश्वदेवीं बहुरूपामा लभेतान्नकामो वैश्वदेवं ँवा अन्नं

ँविश्वानेव देवान्थ् स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवास्मा अन्नं

प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति छन्दसां ँवा एष रसो यद्वशा रस इव खलु

वा अन्नं छन्दसामेव रसेन रसमन्नमव रुन्धे वैश्वदेवीं बहुरूपामा लभेत

ग्रामकामो वैश्वदेवा वै – [ ] **45**

2.1.7.6

सजाता विश्वानेव देवान्थ् स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवास्मै सजातान्

प्र यच्छन्ति ग्राम्येव भवति छन्दसां ँवा एष रसो यद्वशा रस इव खलु

वै सजाताः छन्दसामेव रसेन रस॒ꣳ सजातानव रुन्धे बार्.हस्पत्य-
मुक्षवशमा लभेत ब्रह्मवर्चसकामो बृहस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोप
धावति स एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं - [ ] **46**

2.1.7.7

दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति वशं ँवा एष चरति यदुक्षावश इव खलु वै
ब्रह्मवर्चसं ँवशेनैव वशं ब्रह्मवर्चसमव रुन्धेरौद्रीꣳरोहिणीमा
लभेताभिचरन् रुद्रमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति तस्मा एवैनमा वृश्चति
ताजगार्तिमार्च्छति रोहिणी भवति रौद्री ह्येषा देवतया समृद्ध्यै स्फ्यो यूपो
( ) भवति वज्रो वै स्फ्यो वज्रमेवास्मै प्र हरति शरमयं बर्.हिः
शृणात्येवैनं वैभीदक इध्मो भिनत्त्येवैनं । **47**

(अभि - खलु - वृष्टिः छन्दसामेव रसेन - प्रजामव - वैश्वदेवा वै - ब्रह्मवर्चसं - यूप - एकान्नविꣳशतिश्च) *(A7)*

2.1.8.1

असावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन् तस्मा एता॒ं सौरी॒ श्वेतां॑ वशामाऽलभन्त तयैवास्मिन् रुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात् तस्मा एता॒ं सौरी॒ श्वेतां॑ वशामा लबेतामुमेवा ऽऽ*दित्य॒ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति बैल्वो यूपो भवत्यसौ- [ ] **48**

2.1.8.2

वा आदित्यो यतोऽजायत ततो बिल्व उदतिष्ठथ् सयोन्येव ब्रह्मवर्चसमव रुन्धे ब्राह्मणस्पत्यां बभ्रुकर्णीमा लभेता-भिचरन् वारुणं दशकपालं पुरस्तान्-निर्वपेद्-वरुणेनैव भ्रातृव्यं ग्राहयित्वा ब्रह्मणा स्तृणुते बभ्रुकर्णी भवत्येतद्वै ब्रह्मणो रूप॒ं समृद्ध्यै स्फ्यो यूपो भवति वज्रो वै स्फ्यो वज्रमेवास्मै प्र हरति शरमयं बर्.हिः शृणा - [ ] **49**

2.1.8.3

-त्येवैनं॑ वैभीदक इध्मो भिनत्त्येवैनं॑ वैष्णवं॑ वामनमा लभेत यं॑ यज्ञो नोपनमेद्-विष्णुर्वै यज्ञो विष्णुमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति

स एवास्मै यज्ञं प्र यच्छत्युपैनं यँज्ञो नमति वामनो भवति वैष्णवो ह्येष देवतया समृद्ध्यै त्वाष्ट्रं वँडबमा लभेत पशुकामस्त्वष्टा वै पशूनां मिथुनानां – [ ] 50

2.1.8.4

प्रजनयिता त्वष्टारमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै पशून् मिथुनान् प्र जनयति प्रजा हि वा एतस्मिन् पशवः प्रविष्टा अथैष पुमान्थ्सन् वडबः साक्षादेव प्रजां पशूनव रुन्धे मैत्र७ श्वेतमा लभेत संग्रामे सँयत्ते समयकामो मित्रमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनं मित्रेण सं नयति – [ ] 51

2.1.8.5

विशालो भवति व्यवसाययत्येवैनं प्राजापत्यं कृष्णमा लभेत वृष्टिकामः प्रजापतिर्वै वृष्ट्या ईशे प्रजापतिमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै पर्जन्यं वँर्.षयति कृष्णो भवत्येतद्वै वृष्ट्यै रूप७् रूपेणैव वृष्टिमव रुन्धे शबलो भवति विद्युतमेवास्मै जनयित्वा वर्.षयत्यवाशृङ्गो

भवति वृष्टिमेवास्मै नि यच्छति ( ) । **52**

(असौ - शृणाति - मिथुनानां - नयति - यच्छति) (A8)

2.1.9.1

वरुणꣳ सुषुवाणमन्नाद्यं नोपानमथ् स एतां ँवारुणीं कृष्णां ँवशामपश्यत् ताꣳ स्वायै देवताया आलभत ततो वै तमन्नाद्-यमुपानमद्-यमलमन्नाद्याय सन्तमन्नाद्यं नोपनमेथ् स एतां ँवारुणीं कृष्णां ँवशामा लभेत वरुणमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मा अन्नं प्र यच्छत्यन्नाद - [ ] **53**

2.1.9.2

एव भवति कृष्णा भवति वारुणी ह्येषा देवतया समृद्ध्यै मैत्रꣳ श्वेतमा लभेत वारुणं कृष्णमपां चौषधीनां च संधावन्नकामो मैत्रीर्वा ओषधयो वारुणीरापोऽपां च खलु वा ओषधीनां च रसमुप जीवामो मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोप धावति तावेवास्मा अन्नं प्रयच्छतोऽन्नाद एव भव - [ ] **54**

2.1.9.3

–त्य॒पां चौष॑धीनां च सं॒धावा॑ ल॑भत उ॒भय॒स्या–व॑रुद्ध्यै॒विशा॑खो॒ यूपो॑
भव॒ति द्वे ह्ये॑ते दे॒व॒ते॑ समृ॑द्ध्यै मै॒त्र॒ श्वे॒तमा॑ ल॑भेत वा॒रु॒णं कृ॒ष्णं
ज्योगा॑मयावी॒यन् मै॒त्रो भ॑वति मि॒त्रे॒णैवा॒स्मै वरु॒ण॒ शमय॒ति
यद्–वा॑रु॒णः सा॒क्षा॒दे॑वैनं॑ वरुणपा॒शान् मु॑ञ्चत्यु॒त यदी॒ता॒सु॒र्भव॒ति
जीव॑त्ये॒व दे॒वा वै पु॒ष्टिं नावि॑न्द॒न् – [ ] **55**

2.1.9.4

तां मि॑थु॒ने ऽप॑श्य॒न् तस्यां॒ न स॑मराधय॒न्ता–व॒श्विना॑–वब्रूता–माव॒यो॒र्वा
ए॒षा मैतस्यां॑॑ वदध्व॒मिति॒ साऽश्विनो॑रे॒वाऽभ॑व॒द्यः पुष्टिका॒मः स्याथ् स
ए॒ता॑॑मा॒श्विनीं॒ यमीं॒ वशामा॑ ल॑भेताऽश्विना॒वे॑व॒ स्वेन॑ भागधे॒ये॒नोप॑
धाव॒ति ता॒वे॒वास्मि॒न् पुष्टिं॑ ध॒त्तः पुष्य॑ति प्र॒जया॑ प॒शुभि॑ः । **56**

(अ॒न्ना॒दौ॑॑ – ऽन्ना॒द ए॒व भ॑वत्य – वि॒न्द॒न् – पञ्च॑चत्वारिꣳशच्च)
(A9)

2.1.10.1

आश्विनं धूम्रललाममा लभेत यो दुर्ब्राह्मणः सोमं पिपासेदश्विनौ वै देवाना-मसोमपावास्तां तौ पश्चा सोमपीथं प्राप्नुता-मश्विनावेतस्य देवता यो दुर्ब्राह्मणः सोमं पिपासत्यश्विनावेव स्वेन भागधेयेनोप धावतितावेवास्मै सोमपीथं प्र यच्छत उपैन७ं सोमपीथो नमति यद्-धूम्रो भवति धूम्रिमाण-मेवास्मादप हन्ति ललामो - [ ] 57

2.1.10.2

भवति मुखत एवास्मिन् तेजो दधाति वायव्यं गोमृगमा लभेत यमजघ्निवा७ं समभिश७ं सेयुरपूता वा एतं ँवागृच्छति यमजघ्निवा७ं समभिश७ं सन्ति नैष ग्राम्यः पशुर्नारण्यो यद्-गोमृगो नेवैष ग्रामे नारण्ये यमजघ्निवा७ं समभिश७ं सन्ति वायुर्वै देवानां पवित्रं ँवायुमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवै - [ ] 58

2.1.10.3

-नं पवयति पराची वा एतस्मै व्युच्छन्ती व्युच्छति तमः पाप्मानं प्रविशति यस्याश्विने शस्यमाने सूर्यो ना*ऽऽविर्भवति सौर्यं बहुरूपमा

लभेतामुमेवादित्य७ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मात् तमः

पाप्मानमप हन्ति प्रतीच्यस्मै व्युच्छन्ती व्युच्छत्यप तमः

पाप्मान७ं हते । **59** *(ललामः – स एव – षट्चत्वारि७ंशच्च) (A10)*

2.1.11.1

इन्द्रं ँवो विश्वतस्परी >[1], न्द्रं नरो >[2],

मरुतो यद्ध वो दिवो >[3], या वः शर्म >[4] ।

भरेष्विन्द्र७ं सुहव७ं हवामहे ऽ७ंहोमुच७ं सुकृतं दैव्यं जनं ।

अग्निं मित्रं ँवरुण७ं सातये भगं द्यावापृथिवी मरुतः स्वस्तये ।

ममत्तु नः परिज्मा वसर्.हा ममत्तु वातो अपां ँवृषण्वान् ।

शिशीतमिन्द्रापर्वता युवं नस्तन्नो विश्वे वरिवस्यन्तु देवाः ।

प्रिया वो नाम – [ ] **60**

2.1.11.2

हुवे तुराणां । आ यत् तृपन्मरुतो वावशानाः ।

श्रियसे कं भानुभिः सं मिमिक्षिरे ते रश्मिभिस्त ऋक्वभिः सुखादयः ।

ते वाशीमन्त इष्मिणो अभीरवो विद्रे प्रियस्य मारुतस्य धाम्नः ।
अग्निः प्रथमो वसुभिर्नो अव्यात् सोमो रुद्रेभिरभि रक्षतु त्मना ।
इन्द्रो मरुद्भिर् ऋतुधा कृणोत्वादित्यैर्नो वरुणः सꣳ शिशातु ।
सं नो देवो वसुभिरग्निः सꣳ – [ ] **61**

2.1.11.3

सोमस्तनूभी रुद्रियाभिः । समिन्द्रो मरुद्भि र्यज्ञियैः समादित्यैर्नो वरुणो
अजिज्ञिपत् । यथाऽऽदित्या वसुभिः संबभूवुर्मरुद्भी रुद्राः
समजानताभि । एवा त्रिणामन्न–हृणीयमाना विश्वे देवाः समनसो
भवन्तु । कुत्रा चिद्यस्य समृतौ रण्वा नरो नृषदने ।
अर्.हन्तश्चिद्–यमिन्धते संजनयन्ति जन्तवः । सं ँयदिषो वनामहे सꣳ
हव्या मानुषाणां । उत द्युम्नस्य शवस – [ ] **62**

2.1.11.4

ऋतस्य रश्मिमा ददे । यज्ञो देवानाम् प्रत्येति सुम्नमादित्यासो भवता
मृडयन्तः । आ वोऽर्वाची सुमतिर्ववृत्यादꣳ होश्चिद्या वरिवोवित्तराऽसत् ।

शुचिरपः सूयवसा अदब्ध उप क्षेति वृद्धवयाः सुवीरः । नकिष्टं घ्नन्त्यन्तितो न दूराद्य आदित्यानां भवति प्रणीतौ । धारयन्त आदित्यासो जगथ्स्था देवा विश्वस्य भुवनस्य गोपाः । दीर्घाधियो रक्षमाणा – [ ] **63**

2.1.11.5

असुर्यमृतावान–श्चयमाना ऋणानि । तिस्रो भूमीर्धारयन् त्रीꣳ रुत द्यून् त्रीणि व्रता विदथे अन्तरेषां । ऋतेनाऽऽ*दित्या महि वो महित्वं तदर्यमन् वरुण मित्र चारु । त्यान्नु क्षत्रियाꣳ अव आदित्यान् याचिषामहे । सुमृडीकाꣳ अभिष्टये । न दक्षिणा विचिकिते न सव्या न प्राचीनमादित्या नोत पश्चा । पाक्या चिद्वसवो धीर्या चिद् – [ ] **64**

2.1.11.6

–युष्मानीतो अभयं ज्योतिरश्यां । आदित्यानामवसा नूतनेन सक्षीमहि शर्मणा शन्तमेन । अनागास्त्वे अदितित्वे तुरास इमं ँयज्ञं दधतु श्रोषमाणाः । इमं मे वरुण श्रुधी हवमद्या च मृडय । त्वामवस्युरा चके । तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमान–स्तदा शास्ते यजमानो हविर्भिः । अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुशꣳस मा न आयुः प्रमोषीः । **65**

(नामा – ऽग्निः स९ – शवसो – रक्षमाणा – धीर्यां चिदे – कान्न पञ्चाशच्च) (A11)

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 11 Anuvaakams :-

(वायव्यं – प्राजपतिस्तावरुणं – देवासुराएष्व – सावादित्योदशर्.षभा–मिन्द्रोवलस्य – बार्.हस्पत्यं – वँषट्कारो – ऽसौसौरिं – वँरुण –माश्विन – मिन्द्रं वँवो नर – एकादश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(वायव्य – माग्नेयीं कृष्णग्रीवी – मसावादित्यो – वा अहोरात्राणि – वषट्कारः – प्रजनयिता – हुवे तुराणां – पञ्चषष्टिः)

First and Last Padam of First Prasnam of Kandam 2:-

(वायव्यं – प्रमोषीः)

॥ हरिः ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां द्वितीयकाण्डे प्रथमः प्रश्नः समाप्तः ॥

2.1.1 Appendix

2.1.11.1– इन्द्रं ँवो विश्वतस्परी >[1],

इन्द्रं ँवो विश्वतस्परि हवामहे जनेभ्यः ।

अस्माकमस्तु केवलः ॥ (Appearing inTS **1.6.12.1)**

2.1.11.1– न्द्रं नरो>[2],

इन्द्रं नरो नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनजते धियस्ताः ।

शूरो नृषाता शवसश्चकान आ गोमति व्रजे भजा त्वन्नः ॥

(Appearing inTS **1.6.12.1)**

2.1.11.1 - मरुतो यद्ध वो दिवो>[3],

मरुतो यद्ध वो दिवः सुम्ना यन्तो हवामहे ।

आ तू न उप गन्तन ॥ (Appearing in TS **1.5.11.4)**

2.1.11.1 – या वः शर्म>4

या वः शर्म शशमानाय सन्ति त्रिधातूनि दाशुषे यच्छताधि ।
अस्मभ्यं तानि मरुतो वि यन्त रयिं नो धत्त वृषणः सुवीरं ॥

(Appearing in TS **1.5.11.5**)

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिः ओं

2.2द्वितीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः – इष्टिविधानं

2.2.1.1

प्रजापतिः प्रजा असृजत ताः सृष्टा इन्द्राग्नी अपागूहता॒ꣳ सो॑ऽचायत्

प्रजापतिरिन्द्राग्नी वै मे प्रजा अपाघुक्षतामिति स एतमैन्द्राग्न-

मेकादशकपाल–मपश्यत् तं निरवपत् तावस्मै प्रजाः प्रासाधयता-

मिन्द्राग्नी वा एतस्य प्रजामप गूहतो योऽलं प्रजायै सन् प्रजां न विन्दते

ऐन्द्राग्न–मेकादशकपालं निर्वपेत्–प्रजाकाम इन्द्राग्नी–[] **1**

2.2.1.2

एव स्वेन भागधेयेनोप धावति तावेवास्मै प्रजां प्र साधयतो विन्दते

प्रजा–मैन्द्राग्न–मेकादशकपालं निर्वपेथ् स्पर्धमानः क्षेत्रे वा सजातेषु

वेन्द्राग्नी एव स्वेन भागधेयेनोप धावति ताभ्यामेवेन्द्रियं ँवीर्यं भ्रातृव्यस्य

वृङ्क्ते वि पाप्मना भ्रातृव्येण जयतेऽप वा एतस्मादिन्द्रियं ँवीर्यं क्रामति यः

संग्राम-मुपप्रयात्यैन्द्राग्न-मेकादशकपालं नि - [ ] 2

2.2.1.3

-र्वपेथ् संग्राम-मुपप्रयास्यन्निन्द्राग्नी एव स्वेन भागधेयेनोप धावति
तावेवास्मिन्निन्द्रियं वीर्यं धत्तः सहेन्द्रियेण वीर्येणोप प्र याति
जयति तᳪ संग्रामं वि वा एष इन्द्रियेण वीर्येणर्ध्यते यः संग्रामं
जयत्यैन्द्राग्न-मेकादशकपालं निर्वपेथ् संग्रामं जित्वेन्द्राग्नी एव स्वेन
भागधेयेनोप धावति तावेवास्मिन्निद्रियं वीर्यं - [ ] 3

2.2.1.4

धत्तो नेन्द्रियेण वीर्येण व्यृध्यतेऽप वा एतस्मादिन्द्रियं वीर्यं क्रामति
य एति जनतामैन्द्राग्न-मेकादशकपालं निर्वपे-ज्जनतामेष्यन्निन्द्राग्नी
एव स्वेन भागधेयेनोप धावति तावेवास्मिन्निन्द्रियं वीर्यं धत्तः सहेन्द्रियेण
वीर्येण जनतामेति पौष्णं चरुमनु निर्वपेत् पूषा वा इन्द्रियस्य
वीर्यस्यानुप्रदाता पूषणमेव - [ ] 4

2.2.1.5

स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मा इन्द्रियं ँवीर्यमनु प्रयच्छति क्षैत्रपत्यं चरुं निर्वपे-ज्जनतामागत्येयं ँवै क्षेत्रस्य पतिरस्यामेव प्रति तिष्ठत्यैन्द्राग्न-मेकादशकपाल-मुपरिष्टा-न्निर्वपेदस्यामेव प्रतिष्ठायेन्द्रियं वीर्यमुपरिष्टा-दात्मन् धत्ते । 5

(प्रजाकाम इन्द्राग्नी - उपप्रयात्यैन्द्राग्नमेकादशकपालं नि- र्वीर्यं - पूषणमे वै - कान्नचत्वारि७ँशच्च) (A1)

2.2.2.1

अग्नये पथिकृते पुरोडाश-मष्टाकपालं निर्वपेद्यो दर्.शपूर्णमासयाजी सन्नमावास्यां ँवा पौर्णमासीं ँवाऽतिपादयेत् पथो वा एषोध्यपथेनैति यो दर्.शपूर्णमासयाजी सन्नमावास्यां ँवा पौर्णमासीं ँवातिपादयत्यग्निमेव पथिकृत७ँ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनमपथात् पन्थामपि नयत्यनड्वान् दक्षिणा वही ह्येष समृद्ध्या अग्नये व्रतपतये - [ ] 6

2.2.2.2

पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्य आहिताग्निः सन्नव्रत्यमिव चरेदग्निमेव व्रतपति॑ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनं ँव्रतमा लंभयति व्रत्यो भवत्यग्नये रक्षोघ्ने पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्य॒ रक्षा॒सि सचेरन्नग्निमेव रक्षोहण॑ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्माद्-रक्षा॑स्यप हन्ति निशितायां निर्वपे - [ ] 7

2.2.2.3

-न्निशिताया॒ हि रक्षा॒सि प्रेरते संप्रेर्णान्येवैनानि हन्ति परिश्रिते याजयेद्-रक्षसा-मनन्ववचाराय रक्षोघ्नी याज्यानुवाक्ये भवतो रक्षसा॑ स्तृत्या अग्नये रुद्रवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदभिचरन्नेषा वा अस्य घोरा तनूर्यद्-रुद्रस्तस्मा एवैनमा वृश्चति ताजगार्ति-मार्च्छत्यग्नये सुरभिमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यस्य गावो वा पुरुषा - [ ] 8

2.2.2.4

वा प्रमीयेरन् यो वा बिभीयादेषा वा अस्य भेषज्या तनूर्यथ्

सुरभिमतीतयैवास्मै भेषजं करोति सुरभिमते भवति पूतीगन्धस्या-

पहत्या अग्नये क्षामवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेथ् संग्रामे सँयत्ते

भागधेयेनैवैन৺ शमयित्वा परानभि निर्दिशति यमवरेषां ँविध्यन्ति

जीवति स यं परेषां प्र स मीयते जयति त৺ संग्राम - [ ] **9**

2.2.2.5

-मभि वा एष एतानुच्यति येषां पूर्वापरा अन्वञ्चः प्रमीयन्ते

पुरुषाहुतिर्ह्यस्य प्रियतमाग्नये क्षामवते पुरोडाशमष्टाकपालं

निर्वपेद्-भागधेयेनैवैन৺ शमयति नैषां पुराऽऽ*युषोपरः प्रमीयतेऽभि

वा एष एतस्य गृहानुच्यति यस्य गृहान् दहत्यग्नये क्षामवते

पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्-भागधेयेनैवैन৺ शमयति ना ( )-स्यापरं

गृहान् दहति। **10** *(व्रतपतये - निशितायां निर्वपेत् - पुरुषाः - संग्रामं - न - चत्वारि च)* *(A2)*

2.2.3.1

अग्नये कामाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यं कामो नोपनमेदग्निमेव
काम॒ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनं कामेन समर्धयत्युपैनं
कामो नमत्यग्नये य विष्ठाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेथ् स्पर्धमानः
क्षेत्रे वा सजातेषु वाऽग्निमेव यविष्ठ॒ स्वेन भागधेयेनोप धावति
तेनैवेन्द्रियं ँवीर्यं भ्रातृव्यस्य – [ ] 11

2.2.3.2

युवते विपाप्मना भ्रातृव्येण जयतेऽग्नये यविष्ठाय पुरोडाशमष्टाकपालं
निर्वपेदभिचर्यमाणो ऽग्निमेव यविष्ठ॒ स्वेन भागधेयेनोप धावति स
एवास्माद्–रक्षा॒ंसि यवयति नैन–मभिचरन्थ् स्तृणुतेऽग्नय आयुष्मते
पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यः कामयेत सर्वमायुरिया–मित्यग्नि–
मेवाऽऽ*युष्मन्त॒ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मि – [ ] 12

2.2.3.3

-न्नायुर्दधाति सर्वमायुरेत्यग्नये जातवेदसे पुरोडाश-मष्टाकपालं निर्वपेद्-भूतिकामोऽग्निमेव जातवेदसꣳ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनं भूतिं गमयति भवत्येवाग्नये रुक्मते पुरोडाश-मष्टाकपालं निर्वपेद्-रुक्कामोऽग्निमेव रुक्मन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मिन् रुचं दधातिरोचत एवाग्नये तेजस्वते पुरोडाश - [ ] 13

2.2.3.4

-मष्टाकपालं निर्वपेत् तेजस्कामोऽग्निमेव तेजस्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मिन् तेजो दधाति तेजस्व्येव भवत्यग्नये साहन्त्याय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेथ् सीक्षमाणोऽग्निमेव साहन्त्यꣳ स्वेन भागधेयेनोप धावति तेनैव सहते यꣳ सीक्षते । 14

(भ्रातृव्यस्या -स्मिन् - तेजस्वते पुरोडश - मष्टात्रिꣳशच्च) (A3)

2.2.4.1

अग्नयेऽन्नवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यः कामयेतान्नवान्थ्-स्यामित्यग्नि-मेवा-न्नवन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोप

धावति स एवैनमन्नवन्तं करोत्यन्नवानेव भवत्यग्नयेऽन्नादाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यः कामयेतान्नादः स्यामित्यग्नि-मेवान्नाद७ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनमन्नादं करोत्यन्नाद – [ ] 15

2.2.4.2

एव भवत्यग्नयेऽन्नपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यःकामयेतान्नपतिः स्यामित्यग्नि-मेवान्नपति७ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनमन्नपतिं करोत्यन्नपतिरेव भवत्यग्नये पवमानाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदग्नये पावकायाग्नये शुचये ज्योगामयावी यदग्नये पवमानाय निर्वपति प्राणमेवास्मिन् तेन दधाति यदग्नये – [ ] 16

2.2.4.3

पावकाय वाचमेवास्मिन् तेन दधाति यदग्नये शुचये आयुरेवास्मिन् तेन दधात्युत यदीतासुर्भवति जीवत्येवैतामेव निर्वपेच्चक्षुष्कामो यदग्नये पवमानाय निर्वपति प्राणमेवास्मिन् तेन दधाति यदग्नये पावकाय

वाचमेवास्मिन् तेन दधाति यदग्नये शुचये चक्षुरेवास्मिन्

तेन दधा - [ ] **17**

2.2.4.4

-त्युत यद्यन्धो भवति प्रैव पश्यत्यग्नये पुत्रवते पुरोडाशमष्टाकपालं

निर्वपेदिन्द्राय पुत्रिणे पुरोडाशमेकादशकपालं प्रजाकामोऽग्निरेवास्मै

प्रजांप्रजनयति वृद्धामिन्द्रः प्र यच्छत्यग्नये रसवतेऽजक्षीरे चरुं निर्वपेद्यः

कामयेत रसवान्थ्-स्यामित्यग्निमेव रसवन्त७ स्वेन भागधेयेनोप

धावति स एवैन७ रसवन्तं करोति - [ ] **18**

2.2.4.5

रसवानेव भवत्यजक्षीरे भवत्याग्नेयी वा एषा यदजा साक्षादेव

रसमव रुन्धेऽग्नये वसुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यः कामयेत

वसुमान्थ्-स्यामित्यग्नि-मेव वसुमन्त७ स्वेन भागधेयेनोप धावति स

एवैनं ँवसुमन्तं करोति वसुमानेव भवत्यग्नये वाजसृते

पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेथ् संग्रामे सं ँयत्ते वाजं - [ ] **19**

2.2.4.6

ँवा एष सिसीर्.षति यः संग्रामं जिगीषत्यग्निः खलु वै देवानां
ँवाजसृदग्निमेव वाजसृत७ँ स्वेन भागधेयेनोप धावति धावति
वाज७ँ हन्ति वृत्रं जयति त७ँ संग्राममथो अग्निरिव न प्रतिधृषे
भवत्यग्नयेऽग्निवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्–यस्याग्ना– वग्नि–
मभ्युद्धरेयु–र्निर्दिष्टभागो वा एतयोरन्योऽनिर्दिष्टभागोऽन्यस्तौ
संभवन्तौ यजमान – [ ] **20**

2.2.4.7

–मभि सं भवतः स ईश्वर आर्तिमार्तो–र्यदग्नयेऽग्निवते निर्वपति
भागधेयेनैवैनौ शमयति नाऽऽ*र्तिमार्च्छति यजमानोऽग्नये ज्योतिष्मते
पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्–यस्या–ग्निरुद्धृतोऽहुते–ऽग्निहोत्र उद्वाये
दपर आदीप्यानूद्धृत्य इत्याहुस्तत् तथा न कार्यं ँयद्–भागधेयमभि पूर्व
उद्ध्रियते किमपरोऽभ्यु – [ ] **21**

2.2.4.8

–द्ध्रियेतेति तान्येवा वक्षाणानि सन्निधाय मन्थेदितः प्रथमं जज्ञे

अग्निः स्वाद्योनेरधि जातवेदाः । स गायत्रिया त्रिष्टुभा जगत्या

देवेभ्यो हव्यं वँहतु प्रजानन्निति छन्दोभिरेवैन७ स्वाद्योनेः प्रजनयत्येष

वा व सोऽग्निरित्याहु ज्योतिस्त्वा अस्य परापतितमिति यदग्नये

ज्योतिष्मते निर्वपति यदेवाऽस्य ( ) ज्योतिः परापतितं तदेवाव रुन्धे । **22**

(करोत्यन्नादो – दधाति यदग्नये – शुचये चक्षुरेवास्मिन् तेन दधाति –करोति – वाजं –यँजमान – मु – देवास्य – षट्च) (A4)

2.2.5.1

वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेद्–वारुणं चरुं दधिक्राव्ण्णे

चरुमभिशस्यमानो यद्–वैश्वानरो द्वादशकपालो भवति सँवथ्सरो वा

अग्नि वैश्वानरः सँवथ्सरेणैवैन७ स्वदयत्यप पापं वँर्ण७ हते

वारुणेनैवैनं वँरुणपाशान् मुञ्चति दधिक्राव्ण्णा पुनाति हिरण्यं दक्षिणा

पवित्रं वँै हिरण्यं पुनात्येवैनमाद्य–मस्यान्नं भवत्येतामेव निर्वपेत्

प्रजाकामः सँवथ्सरो – [ ] **23**

2.2.5.2

वा एतस्या शान्तो योनिं प्रजायै पशूनां निर्दहति योऽलं प्रजायै सन् प्रजां न विन्दते यद्–वैश्वानरो द्वादशकपालो भवति सँवथ्सरो वा अग्नि वैश्वानरः सँवथ्सरमेव भागधेयेन शमयति सोऽस्मै शान्तः स्वाद्योनेः प्रजां प्रजनयति वारुणेनैवैनं ँवरुणपाशान् मुञ्चति दधिक्राव्ण्णा पुनाति हिरण्यं दक्षिणा पवित्रं वै हिरण्यं पुनात्येवैनं– [ ] 24

2.2.5.3

ँविन्दते प्रजां ँवैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेत् पुत्रे जातेयदष्टाकपालो भवति गायत्रियैवैनं ब्रह्मवर्चसेन पुनाति यन्नवकपाल–स्त्रिवृतैवास्मिन् तेजो दधाति यद्–दशकपालो विराजैवास्मिन्नन्नाद्यं दधाति यदेकादशकपाल–स्त्रिष्टुभैवास्मिन्निन्द्रियं दधाति यद्–द्वादशकपालो जगत्यैवास्मिन् पशून् दधाति यस्मिन् जात एतामिष्टिं निर्वपति पूत–[ ] 25

2.2.5.4

एव तेजस्व्यन्नाद इन्द्रियावी पशुमान् भवत्यव वा एष सुवर्गाल्लोकाच्छिद्यते यो दर्.शपूर्णमासयाजी सन्नमावास्यां ँवा

पौर्णमासीं ँवातिपादयति सुवर्गाय हि लोकाय दर्.शपूर्णमासा विज्येते
वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेदमावास्यां ँवा पौर्णमासीं वाऽतिपाद्य
सँवथ्सरो वा अग्नि वैश्वानरः सँवथ्सरमेव प्रीणात्यथो
सँवथ्सरमेवास्मा उप दधाति सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्या – [ ] 26

2.2.5.5

अथो देवता एवान्वारभ्य सुवर्गं ँलोकमेति वीरहा वा एष देवानां
ँयोऽग्नि–मुद्वासयते न वा एतस्य ब्राह्मणा ऋतायवः
पुराऽन्नमक्षना–ग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेद्–वैश्वानरं
द्वादशकपाल–मग्निमुद्वासयिष्यन् यदष्टाकपालो भवत्यष्टाक्षरा
गायत्रीगायत्रो ऽग्निर्यावानेवाग्निस्तस्मा आतिथ्यं करोत्यथो यथा जनं
ँयतेऽवसं करोति तादृ – [ ] 27

2.2.5.6

–गेव तद्–द्वादशकपालो वैश्वानरो भवति द्वादश मासाः सँवथ्सरः
सँवथ्सरः खलु वा अग्नेर्योनिः स्वामेवैनं ँयोनिं गमय–त्याद्यमस्यान्नं

भवति वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेन्मारुत७ँ सप्तकपालं ग्रामकाम आहवनीये वैश्वानरमधि श्रयति गार्.हपत्ये मारुतं पापवस्यसस्य विधृत्यै द्वादशकपालो वैश्वानरो भवति द्वादश मासाः सँवथ्सरः सँवथ्सरेणैवास्मै सजाता७ँश्च्यावयति मारुतो भवति – [ ] **28**

2.2.5.7

मरुतो वै देवानां ँविशो देवविशेनैवास्मै मनुष्य विशमव रुन्धे सप्तकपालो भवति सप्त गणा वै मरुतो गणश एवास्मै सजातानव रुन्धे ऽनूच्यमान आ सादयति विशमेवास्मा अनुवर्त्मानं करोति । **29**

(प्रजाकामः सँवथ्सरः – पुनात्येवैनं – पूतः – समष्ट्यै – तादृङ् – मारुतो भव – त्येकान्न त्रि७ँशच्च ।) *(A5)*

2.2.6.1

आदित्यं चरुं निर्वपेथ् संग्राम-मुपप्रयास्यन्नियं ँवा अदितिरस्यामेव पूर्वे प्रतितिष्ठन्ति वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेदायतनं गत्वासँवथ्सरो वा अग्नि वैश्वानरः सँवथ्सरः खलु वै देवाना–मायतनमेतस्माद्वा

आयतनाद्-देवा असुरानजयन् यद्-वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपति
देवानामेवायतने यतते जयति त७ संग्राममेतस्मिन् वा
एतौ मृजाते - [ ] **30**

2.2.6.2

यो विद्विषाणयोरन्नमत्ति वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेद्-विद्विषाणयोरन्नं
जग्ध्वा सँवथ्सरो वा अग्नि-र्वैश्वानरः सँवथ्सर स्वदितमेवात्ति नास्मिन्
मृजाते सँवथ्सराय वा एतौ सममाते यौ सममाते तयोर्यः पूर्वोऽभिद्रुह्यति
तं ँवरुणो गृह्णाति वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेथ् सममानयोः
पूर्वोऽभिद्रुह्य सँवथ्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः सँवथ्सरमेवाऽऽ*प्त्वा
निर्वरुणं - [ ] **31**

2.2.6.3

परस्तादभि द्रुह्यति नैनं ँवरुणो गृह्णात्यायं ँवा एष प्रति गृह्णाति
योऽविं प्रतिगृह्णाति वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेदविं प्रतिगृह्य
सँवथ्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः सँवथ्सर-स्वदितामेव प्रतिगृह्णाति

नाऽऽ*व्यं प्रतिगृह्णात्यात्मनो वा एष मात्रामाप्नोति य उभयादत्
प्रतिगृह्णात्यश्वं ँवा पुरुषं ँवा वैश्वानरं द्वादशकपालं
निर्वपेदुभयादत् - [ ] **32**

2.2.6.4

प्रतिगृह्य संवथ्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः सँवथ्सर-स्वदितमेव
प्रति गृह्णाति नात्मनो मात्रामाप्नोति वैश्वानरं द्वादशकपालं
निर्वपेथ्-सनिमेष्यन्थ्-सँवथ्सरो वा अग्निर्वैश्वानरो यदा खलु वै
सँवथ्सरं जनतायां चरत्यथ स धनार्घो भवतियद्-वैश्वानरं द्वादशकपालं
निर्वपति सँवथ्सर-सातामेव सनिमभि प्रच्यवते दानकामा अस्मै प्रजा
भवन्ति यो वै सँवथ्सरं - [ ] **33**

2.2.6.5

प्रयुज्य न विमुञ्चत्यप्रतिष्ठानो वै स भवत्येतमेव वैश्वानरं पुनरागत्य
निर्वपेद्यमेव प्रयुङ्क्ते तं भागधेयेन वि मुञ्चति प्रतिष्ठित्यै यया रज्ज्वोत्तमां
गामाजेत् तां भ्रातृव्याय प्र हिणुयान्निर्.ऋतिमेवास्मै प्रहिणोति । **34**

(मृजाते – निर्वरुणं – वँपेदुभयादद् – यो वै सँवथ्सरꣳ – षट्त्रिꣳशच्च) (A6)

2.2.7.1

ऐन्द्रं चरुं निर्वपेत् पशुकाम ऐन्द्रा वै पशव इन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै पशून् प्रयच्छति पशुमानेव भवति चरुर्भवति स्वादेवास्मै योनेः पशून् प्रजनयतीन्द्रायेन्द्रियावते पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेत् पशुकाम इन्द्रियं वै पशव इन्द्रमेवेन्द्रियावन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोप धावति स – [ ] 35

2.2.7.2

एवास्मा इन्द्रियं पशून् प्रयच्छति पशुमानेव भवतीन्द्राय–घर्मवते पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेद्–ब्रह्मवर्चसकामो ब्रह्मवर्चसं वै घर्म इन्द्रमेव घर्मवन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवतीन्द्रायार्कवते पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेदन्नकामोऽर्को वै देवानामन्नमिन्द्रमेवार्कवन्तꣳ स्वेन भागधेयेनो – [ ] 36

2.2.7.3

–प धावति स एवास्मा अन्नं प्रयच्छत्यन्नाद एव भवतीन्द्राय घर्मवते पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेदिन्द्राये–न्द्रियावत इन्द्रायाऽर्कवते भूतिकामो यदिन्द्राय घर्मवते निर्वपति शिर एवास्य तेन करोति यदिन्द्रायेन्द्रियावत आत्मानमेवास्य तेन करोतियदिन्द्रायाऽर्कवते भूत एवान्नाद्ये प्रतितिष्ठति भवत्येवेन्द्राया – [ ] **37**

2.2.7.4

–ऽ७ होमुचे पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेद्यः पाप्मना गृहीतः स्यात् पाप्मा वा अ७ह इन्द्रमेवाऽ७ होमुच७ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनं पाप्मनोऽ७हसो मुञ्चतीन्द्राय वैमृधाय पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेद्यं मृधोऽभि प्रवेपेरन्–राष्ट्राणि वाऽभि समियुरिन्द्रमेव वैमृध७ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मान्मृधो – [ ] **38**

2.2.7.5

ऽप हन्तीन्द्राय त्रात्रे पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेद्–बद्धो वा परियत्तो वेन्द्रमेव त्रातारं स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनं त्रायत इन्द्रायार्काश्वमेधवते पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेद्यं महायज्ञो नोपनमेदेते वै महायज्ञस्यान्त्ये तनू यदर्काश्वमेधाविन्द्रमेवार्काश्वमेध–वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मा ( ) अन्ततो महायज्ञं च्यावयत्युपैनं महायज्ञो नमति । **39** *(इन्द्रियावन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोप धावति सो – ऽर्कवन्तꣳ स्वेन भागधेयेनै – वेन्द्राया – स्मान् मृधो – ऽस्मै – सप्त च ।)* *(A7)*

2.2.8.1

इन्द्रायान्वृजवे पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेद् ग्रामकाम इन्द्रमेवान्वृजुꣳ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै सजाताननुकान् करोति ग्राम्येव भवतीन्द्राण्यै चरुं निर्वपेद्यस्य सेनाऽसꣳशितेव स्यादिन्द्राणी वै सेनायै देवतेन्द्राणीमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति सैवास्य सेनाꣳ सꣳ श्यति बल्बजानपी– [ ] **40**

2.2.8.2

-ध्मे सं नह्येद्-गौ-र्यत्राधिष्कन्नान्यमेहत् ततो बल्बजा उदतिष्ठन्
गवामेवैनं न्यायमपिनीय गा वेदयतीन्द्राय मन्युमते मनस्वते
पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेथ् संग्रामे सँयत्ते इन्द्रियेण वै
मन्युना मनसा संग्रामं जयतीन्द्रमेव मन्युमन्तं मनस्वन्तꣳ स्वेन
भागधेयेनोप धावति स एवास्मिन्निन्द्रियं मन्युं मनो दधाति
जयति तꣳ - [ ] **41**

2.2.8.3

संग्राममेतामेव निर्वपेद्यो हतमनाः स्वयं पाप इव स्यादेतानि
हि वा एतस्मा दपक्रान्तान्यथैष हतमनाः स्वयं पाप इन्द्रमेव
मन्युमन्तं मनस्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मिन्निन्द्रियं
मन्युं मनो दधाति न हतमनाः स्वयं पापो भवतीन्द्राय दात्रे
पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेद्यः कामयेत दानकामा
मे प्रजाः स्यु - [ ] **42**

2.2.8.4

-रितीन्द्रमेव दातार॑ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै दानकामाः प्रजाः करोति दानकामा अस्मै प्रजा भवन्तीन्द्राय प्रदात्रे पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेद्यस्मै प्रत्तमिव सन्न प्रदीयेतेन्द्रमेव प्रदातार॑ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै प्रदापयतीन्द्राय सुत्राम्णे पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेदपरुद्धो वा - [ ] **43**

2.2.8.5

ऽपरुद्ध्यमानो वेन्द्रमेव सुत्रामाण॑ स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनं त्रायते ऽनपरुध्यो भवतीन्द्रो वै सदृङ् देवताभिरासीथ् स न व्यावृतमगच्छथ् स प्रजापतिमुपाधावत् तस्मा एतमैन्द्रमेकादशकपालं निरवपत् तेनै-वास्मिन्निन्द्रियमदधा-च्छक्वरी याज्यानुवाक्ये अकरोद्-वज्रो वै शक्वरी स एनं ँवज्रो भूत्या ऐन्ध - [ ] **44**

2.2.8.6

सोऽभवथ् सोऽबिभेद्-भूतः प्र मा धक्ष्यतीति स प्रजापतिं पुनरुपाधावथ् स प्रजापतिः शक्वर्या अधि रेवतीं निरमिमीत शान्त्या अप्रदाहाय

योऽल७ श्रियै सन्थ्–सदृङ्ख्समानैः स्यात् तस्मा
एतमैन्द्रमेकादशकपालं निर्वपेदिन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स
एवास्मिन्निन्द्रियं दधाति रेवती पुरोऽनुवाक्या भवति ( ) शान्त्या
अप्रदाहाय शक्वरी याज्या वज्रो वै शक्वरीस एनं ँवज्रो भूत्या इन्धे
भवत्येव । **45**

(अपि – त७ – स्यु – वै – न्ध – भवति – चतुर्दश च ।) *(A8)*

2.2.9.1

आग्ना–वैष्णव–मेकादशकपालं निर्वपेदभिचरन्थ्–सरस्वत्याज्य
भागा स्याद्–बार्.हस्पत् यश्चरुर्यदाग्ना–वैष्णव एकादशकपालो
भवत्यग्निः सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताभिश्चैवैनं ँयज्ञेन चाभि
चरतिसरस्वत्याज्यभागा भवति वाग्वै सरस्वती वाचैवैनमभि चरति
बार्.हस्पत्यश्चरु र्भवति ब्रह्म वै देवानां बृहस्पति र्ब्रह्मणैवैनमभि
चरति – [ ] **46**

2.2.9.2

प्रति वै परस्तादभिचरन्तमभि चरन्ति द्वेद्वे पुरोऽनुवाक्ये कुर्यादति
प्रयुक्त्या एतयैव यजेताभि चर्यमाणो देवताभिरेव देवताः प्रतिचरति
यज्ञेन यज्ञं वाचा वाचं ब्रह्मणा ब्रह्म स देवताश्चैव यज्ञं च मध्यतो
व्यवसर्पति तस्य न कुतश्चनोपाव्याधो भवति नैनमभिचरन्-थ्स्तृणुत
आग्नावैष्णव-मेकादशकपालं निर्वपेद्यं यज्ञो नो - [ ] 47

2.2.9.3

-पनमेदग्निः सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञोऽग्निं चैव विष्णुं च स्वेन
भागधेयेनोप धावति तावेवास्मै यज्ञं प्रयच्छत उपैनं यज्ञो नमत्याग्ना-
वैष्णवं घृते चरुं निर्वपेच्चक्षुष्कामोऽग्नेर्वै चक्षुषा मनुष्या वि
पश्यन्ति यज्ञस्य देवा अग्निं चैव विष्णुं च स्वेन भागधेयेनोप
धावति तावेवा - [ ] 48

2.2.9.4

-ऽस्मिन् चक्षुर्धत्तश्चक्षुष्मानेव भवति धेन्वै वा एतद्-रेतो
यदाज्य-मनडुह-स्तण्डुला मिथुनादेवास्मै चक्षुः प्रजनयति

घृते भवति तेजो वै घृतं तेजश्चक्षु-स्तेजसैवास्मै तेजश्चक्षुरव

रुन्ध इन्द्रियं ँवै वीर्यं ँवृङ्क्ते भ्रातृव्यो यजमानोऽयजमानस्या-

ध्वरकल्पां प्रति निर्वपेद्-भ्रातृव्ये यजमाने नास्येन्द्रियं - [ ] **49**

2.2.9.5

ँवीर्यं ँवृङ्क्ते पुरावाचः प्रवदितो-र्निर्वपेद्यावत्येव वाक् तामप्रोदितां

भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते तामस्य वाचं प्रवदन्तीमन्या वाचोऽनु प्रवदन्ति ता

इन्द्रियं ँवीर्यं ँयजमाने दधत्याग्ना वैष्णव-मष्टाकपालं निर्वपेत् प्रातः

सवनस्याऽऽ* काले सरस्वत्याज्यभागा स्याद्

बार्.हस्पत्यश्चरु-र्यदष्टाकपालो भवत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रं प्रातः सवनं

प्रातः सवनमेव तेनाप्नो - [ ] **50**

2.2.9.6

-त्याग्नावैष्णव-मेकादशकपालं निर्वपेन्माध्यन्दिनस्य सवनस्याऽऽ

*काले सरस्वत्याज्यभागा स्याद् बार्.हस्पत्य-श्चरु र्यदेकादशकपालो

भवत्येकादशाक्षरा त्रिष्टुप् त्रैष्टुभं माध्यन्दिन॒ꣳ सवनं माध्यंदिनमेव सवनं

तेनाऽऽ*प्नोत्याग्नावैष्णवं द्वादशकपालं निर्वपेत् तृतीयसवनस्याऽऽ*काले सरस्वत्याज्यभागा स्याद् बार्.हस्पत्यश्चरुर्यद् द्वादशकपालो भवति द्वादशाक्षरा जगती जागतं तृतीयसवनं तृतीय सवनमेव तेनाऽऽप्नोति देवताभिरेव देवताः – [ ] **51**

2.2.9.7

प्रतिचरति यज्ञेन यज्ञं ँवाचा वाचं ब्रह्मणा ब्रह्म कपालैरेव छन्दा७स्याप्नोति पुरोडाशैः सवनानि मैत्रावरुणमेककपालं निर्वपेद्–वशायै काले यैवासौ भ्रातृव्यस्य वशाऽनूबन्ध्या सो एवैषैतस्यैककपालो भवति न हि कपालैः पशुमर्.हत्याप्तुं । **52**

(ब्रह्मणैवैनमभि चरति – यज्ञो न – तावेवा – ऽस्येन्द्रिय – माप्नोति –देवताः – सप्तत्रि७शच्च) (A9)

2.2.10.1

असावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन् तस्मा एत७ सोमारौद्रं चरुं निरवपन् तेनैवास्मिन् रुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्

तस्मा एत९् सोमारौद्रं चरुं निर्वपेथ् सोमं चैव रुद्रं च स्वेन भागधेयेनोप धावति तावेवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं धत्तो ब्रह्मवर्चस्येव भवति तिष्यापूर्णमासे निर्वपेद्–रुद्रो – [ ] **53**

2.2.10.2

वै तिष्यः सोमः पूर्णमासः साक्षादेव ब्रह्मवर्चसमव रुन्धे परिश्रिते याजयति ब्रह्मवर्चसस्य परिगृहीत्यै श्वेतायै श्वेतवथ्सायै दुग्धं मथितमाज्यं भवत्याज्यं प्रोक्षणमाज्येन मार्जयन्ते यवदेव ब्रह्मवर्चसं तथ् सर्वं करोत्यति ब्रह्मवर्चसं क्रियत इत्याहुरीश्वरो दुश्चर्मा भवितोरिति मानवी ऋचौ धाय्ये कुर्याद्–यद्वै किञ्च मनुरवदत्–तद्–भेषजं – [ ] **54**

2.2.10.3

भेषजमेवास्मै करोति यदि बिभीयाद्–दुश्चर्मा भविष्यामीति सोमापौष्णं चरुं निर्वपेथ् सौम्यो वै देवतया पुरुषः पौष्णाः पशवः स्वयै वास्मै देवतया पशुभिस्त्वचं करोति न दुश्चर्मा भवति सोमारौद्रं चरुं निर्वपेत् प्रजाकामः सोमो वै रेतोधा अग्निः प्रजानां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधात्यग्निः प्रजां प्रजनयति विन्दते – [ ] **55**

2.2.10.4

प्रजा॒ऽ सोमारौ॒द्रं च॒रुं निर्व॑पेदभिचर॒न्-थ्सौम्यो॒ वै दे॒वत॑या पु॒रुष ए॒ष

रु॒द्रो य॒दग्निः स्वाया॒ ए॒वैनं॑ दे॒वतायै नि॒ष्क्रीय॑ रु॒द्रायापि दधाति

ता॒जगा॒र्तिमार्च्छति सोमारौ॒द्रं च॒रुं निर्व॑पे॒-ज्ज्योगामयावी सो॒मं॒ वा

ए॒तस्य॒ रसो॑ गच्छत्य॒ग्निः शरीर॒ं यस्य॒ ज्योगा॒मय॑ति सोमा॒देवास्य॒ रसं॑

निष्क्री॒णात्य॒ग्नेः शरीरमु॒त य॒दी - [ ] **56**

2.2.10.5

-तासु॒ भ॑वति॒ जीव॑त्ये॒व सोमारु॒द्रयो॒र्वा ए॒तं ग्र॑सि॒तऽ होता॒ निष्खिदति॒

स ई॑श्व॒र आर्ति॒मार्तो॒-रनड्वा॒न् होत्रा॒ देयो॒ वह्नि॒र्वा अ॒नड्वान् वह्नि॒र्.होता॒

वह्निनै॒व वह्नि॒मात्मानऽ स्पृणोति सोमारौ॒द्रं च॒रुं निर्व॑पे॒द्यः काम॒ये॒त

स्वेऽस्मा आ॒यत॒ने भ्रातृव्यं जनये॒य॒मिति वेदिं

प॒रि॒गृह्या॒र्ध॒मुद्धन्या॒दर्धं नार्धं ब॒र्.हिषः स्तृणी॒या॒दर्धं ( )

नार्ध-मि॒ध्मस्याभ्या-द॒ध्या-द॒र्धं न स्व ए॒वास्मा आ॒यत॒ने भ्रातृव्यं

जनयति । **57**

(रुद्रो – भैषजं – विन्दते– यदि – स्तृणीयादर्धं – द्वादश च) (A10)

2.2.11.1

ऐन्द्रमेकादशकपालं निर्वपेन्मारुत७ं सप्तकपालं ग्रामकाम इन्द्रं चैव मरुतश्च स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवास्मै सजातान् प्रयच्छन्ति ग्राम्येव भवत्याहवनीय ऐन्द्रमधि श्रयति गार्.हपत्ये मारुतं पापवस्यसस्य विधृत्यै सप्तकपालो मारुतो भवति सप्तगणा वै मरुतोगणश एवास्मै सजातानव रुन्धेऽनूच्यमान आ सादयति विशमेवा – [ ] **58**

2.2.11.2

–स्मा अनुवर्त्मानं करोत्येतामेव निर्वपेद्यः कामयेत क्षत्राय च विशे च समदं दध्यामित्यैन्द्रस्या–वद्यन् ब्रूयादिन्द्रायानु ब्रूहीत्याश्राव्य ब्रूयान्–मरुतो यजेति मारुतस्यावद्यन् ब्रूयान्मरुद्भ्योऽनु ब्रूहीत्याश्राव्य ब्रूयादिन्द्रं ँयजेति स्व एवैभ्यो भागधेये समदं दधाति वितृ७ं हाणास्तिष्ठन्त्ये तामेव – [ ] **59**

2.2.11.3

निर्वपेद्यः कामयेत कल्पेरन्निति यथादेवतमवदाय यथा देवतं

यँजेद्-भागधेयेनैवैनान् यथायथं कल्पयति कल्पन्त

एवैन्द्र-मेकादशकपालं निर्वपेद्-वैश्वदेवं द्वादशकपालं ग्रामकाम इन्द्रं

चैव विश्वाॅंश्च देवान्थ्-स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवास्मै सजातान्

प्रयच्छन्ति ग्राम्येव भवत्यैन्द्रस्यावदाय वैश्वदेवस्याव द्येदथैन्द्रस्यो- [ ] 60

2.2.11.4

-परिष्टादिन्द्रियेणैवास्मा उभयतः सजातान् परि गृह्णात्युपाधाय्य पूर्वयं

वाँसो दक्षिणा सजातानामुपहित्यै पृश्नियै दुग्धे प्रैयङ्गवं चरुं

निर्वपेन्मरुद्भ्यो ग्रामकामः पृश्नियै वै पयसो मरुतो जाताः पृश्नियै

प्रियङ्गवो मारुताः खलु वै देवतया सजाता मरुत एव स्वेन भागधेयेनोप

धावति त एवास्मै सजातान् प्रयच्छन्ति ग्राम्येव भवति प्रियवती

याज्यानुवाक्ये - [ ] 61

2.2.11.5

भवतः प्रियमेवैनꣳ समानानां करोति द्विपदा पुरोऽनुवाक्या भवति द्विपद

एवाव रुन्धे चतुष्पदा याज्या चतुष्पद एव पशूनव रुन्धे देवासुराः सँयत्ता

आसन् ते देवा मिथो विप्रिया आसन् ते (1) ऽन्योऽन्यस्मै ज्यैष्ठ्याया–

तिष्ठमानाश्चतुर्धा व्यक्रामन्नग्निर्वसुभिः सोमो रुद्रैरिन्द्रो मरुद्भिर्वरुण

आदित्यैः सः इन्द्रः प्रजापतिमुपाधावत् त – [ ] **62**

2.2.11.6

–मेतया संज्ञान्याऽयाजयदग्नये वसुमते पुरोडाशमष्टाकपालं

निरवपथ् सोमाय रुद्रवते चरुमिन्द्राय मरुत्वते पुरोडाश

–मेकादशकपालं ँवरुणायाऽऽ*दित्यवते चरुं ततो वा इन्द्रं देवा

ज्यैष्ठ्यायाभि समजानत यः समानैर्मिथो विप्रियः स्यात् तमेतया

संज्ञान्या याजयेदग्नये वसुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेथ् सोमाय

रुद्रवते चरुमिन्द्राय मरुत्वते पुरोडाशमेकादशकपालं ँवरुणाया ( )

ऽऽ*दित्यवते चरुमिन्द्रमेवैनं भूतं ज्यैष्ठ्याय समाना अभि सं जानते

वसिष्ठः समानानां भवति । **63**

(विशमेव - तिष्ठन्त्येतामे - वाथैन्द्रस्य - याज्यानुवाक्ये - तं - वँरुणाय –चतुर्दश च) (A11)

2.2.12.1

हिरण्यगर्भ >[1], आपो ह यत् >[2], प्रजापते >[3] ।

स वेद पुत्रः पितरꣳ स मातरꣳ स सूनुर्भुवथ् स भुवत् पुनर्मघः ।

स द्यामौर्णोदन्तरिक्षꣳ स सुवः स विश्वा भुवो अभवथ् स आ*ऽभवत् ।

उदु त्यं >[4], चित्रं >[5] ।

स प्रत्नवन्नवीयसाऽ*ग्ने द्युम्नेन सँयता । बृहत् ततन्थ भानुना ।

नि काव्या वेधसः शश्वतस्कर्.हस्ते दधानो – [ ] **64**

2.2.12.2

नर्या पुरूणि । अग्निर्भुवद्रयिपती रयीणाꣳ सत्रा चक्राणो अमृतानि विश्वा । हिरण्यपाणिमूतये सवितारमुप ह्वये । स चेत्ता देवता पदं ।

वाममद्य सवितर्वाममु श्वो दिवेदिवे वाममस्मभ्यꣳ सावीः ।

वामस्य हि क्षयस्य देव भूरेरया धिया वामभाजः स्याम ।
बडित्था पर्वतानां खिद्रं बिभर्.षि पृथिवि ।
प्र या भूमि प्रवत्वति मह्ना जिनोषि – [ ] **65**

2.2.12.3

महिनि । स्तोमासस्त्वा विचारिणि प्रतिष्टोभन्त्यक्तुभिः ।
प्रया वाजं न हेषन्तं पेरुमस्यस्यर्जुनि ।ऋदूदरेण सख्या सचेय यो मा न
रिष्येद्धर्यश्व पीतः। अयं ँयः सोमो न्यधाय्यस्मे तस्मा इन्द्रं प्रतिरमेम्यच्छ ।
आपान्तमन्युस्तृपल–प्रभर्मा धुनिः शिमी वाञ्छरुमा७् ऋजीषी । सोमो
विश्वान्यतसा वनानि नार्वागिन्द्रं प्रतिमानानि देभुः । प्र – [ ] **66**

2.2.12.4

सुवानः सोम ऋतयुश्चिकेतेन्द्राय ब्रह्म जमदग्निरर्चन्न् ।
वृषा यन्ताऽसि शवसस्तुरस्यान्तर्यच्छ गृणते धर्त्रं दृ७्ह ।
सबाधस्ते मदं च शुष्मयं च ब्रह्म नरो ब्रह्मकृतः सपर्यन्न् ।
अर्को वा यत् तुरते सोमचक्षास्तत्रेदिन्द्रो दधते पृथ्सु तुर्या ।

वषट् ते विष्णवास आ कृणोमि तन्मे जुषस्व शिपिविष्ट हव्यं । **67**

2.2.12.5

वर्धन्तु त्वा सुष्टुतयो गिरो मे यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ।

प्र तत् ते अद्य शिपिविष्ट नामाऽर्यः शꣳस् सामि वयुनानि विद्वान् ।

तन्त्वा गृणामि तवसमतवीयान् क्षयन्तमस्य रजसः पराके ।

किमित् ते विष्णो परिचक्ष्यं भूत् प्र यद्ववक्षे शिपिविष्टो अस्मि ।

मा वर्पो अस्मदप गूह एतद्यदन्यरूपः समिथे बभूथ । **68**

2.2.12.6

अग्ने दा दाशुषे रयिं ँवीरवन्तं परीणसं । शिशीहि नः सूनुमतः ।

दा नो अग्ने शतिनो दाः सहस्रिणो दुरो न वाजꣳ श्रुत्या अपा वृधि ।

प्राची द्यावापृथिवी ब्रह्मणा कृधि सुवर्ण शुक्रमुषसो वि दिद्युतुः ।

अग्निर्दा द्रविणं ँवीरपेशा अग्निर् ऋषिं ँयः सहस्रा सनोति ।

अग्निर्दिवि हव्यमा ततानाग्नेर्धामानि विभृता पुरुत्रा । मा – [ ] **69**

2.2.12.7

नो मर्धी >6, रा तू भर >7 ।

घृतं न पूतं तनूररेपाः शुचि हिरण्यं । तत् ते रुक्मो न रोचत स्वधावः ।

उभे सुश्चन्द्र सर्पिषो दर्वी श्रीणीष आसनि । उतो न उत् पुपूर्या उक्थेषु

शवसस्पत इषꣳ स्तोतृभ्य आ भर ।वायो शतꣳ हरीणां ꣳयुवस्व

पोष्यानां । उत वा ते सहस्रिणो रथ आ यातु पाजसा । प्र याभि – [ ] 70

2.2.12.8

–र्यासि दाश्वाꣳ समच्छा नियुद्भि–र्वायविष्टये दुरोणे ।

नि नो रयिꣳ सुभोजसं ꣳयुवेह नि वीरवद्–गव्यमश्वियं च राधः ।

रेवतीर्नः सधमाद इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः । क्षुमन्तो याभिर्मदेम ।

रेवाꣳ इद्रेवतः स्तोता स्यात् त्वावतो मघोनः ।

प्रेदु हरिवः श्रुतस्य । 71

(दधानो – जिनोषि – देभुः प्र – हव्यं – बभूथ – मा – याभि – श्चत्वारिꣳशच्च) (A12)

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 12 Anuvaakams :-

(प्रजापतिस्ताः सृष्टा – अग्नये पथिकृते – ग्नये कामाया – ग्नयेन्नवते –वैश्वानर –मादित्यं चरु – मैन्द्रं चरु – मिन्द्रायान्वृजव – आग्नावैष्णव –मसौ सोमारौद्रमैन्द्र – मेकादशकपाल॒ – हिरण्यगर्भो – द्वादश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(प्रजापति – रग्नये कामाया – ऽभि सं भवतो – यो विद्विषाणयो –रिध्मे सन्न ह्ये – दाग्नावैष्णवमु – परिष्टा – द्यासि दाश्वा॒स – मेकसप्ततिः)

First and Last Padam of Second Prasnam of Kandam 2 :-

(प्रजापतिः – प्रेदु हरिवः श्रुतस्य)

॥ हरिः ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां द्वितीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः समाप्तः ॥

2.2.1 Appendix

2.2.12.1 – हिरण्यगर्भ >[1],

हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् ।
स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विदेम ॥

(Appearing in TS 4-1-8-3)

2.2.12.1 – आपो ह यत्>[2],

आपो ह यन् महती विंश्वमायन् दक्षं दधाना जनयन्तीरग्निं ।
ततो देवानां निरवर्ततासुरेकः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

(Appearing in TS 4-1-8-3)

2.2.12.1 – प्रजापते>[3]

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव ।
यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वय॑ स्याम पतयो रयीणां ॥

(Appearing in TS 1-8-14-2)

2.2.12.1 – उदु॒त्यं> [4]

उदु॒ त्यंजा॒तवे॑दसं दे॒वं ँ॑वहन्ति के॒तवः॑ ।
दृ॒शे विश्वा॑य॒ सूर्यं᳚ ॥(Appearing in TS 1-4-43-1)

2.2.12.1 – चि॒त्रं> [5]

चि॒त्रं दे॒वाना॒–मुद॑गा॒दनी॑कं॒ चक्षु॑ र्मि॒त्रस्य॒ वरु॑णस्या॒ऽग्नेः ।
आऽ प्रा॒ द्यावा॑पृथि॒वी अ॒न्तरि॑क्ष॒ꣳ॒ सूर्य॑ आ॒त्मा जग॑तस्त॒स्थुष॑श्च ॥

(Appearing in TS 1-4-43-1)

2.2.12.7– नो॑ म॒र्धी॒> [6]

मा नो॑ म॒र्धीरा भ॑रा द॒द्धि तन्नः॒ प्र दा॒शु॒षे दात॑वे॒ भूरि॒ यत् ते᳚ ।
नव्ये॑ दे॒ष्णे श॒स्ते अ॒स्मिन् त॑ उ॒क्थे प्र ब्र॑वाम व॒यमि॑न्द्र स्तु॒वन्तः॑ ॥

(Appearing in TS 1-7-13-3)

2.2.12.7 – रा तू भर>7

आ तू भर माकिरेतत् परिष्ठाद्विद्मा हि त्वा वसुपतिं ँवसूनां ।
इन्द्र यत् ते माहिनं दत्रमस्त्यस्मभ्यं तद्धर्यश्व प्रयन्धि ॥

(Appearing in TS 1-7-13-3)

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

2.3द्वितीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः – इष्टिविधानं

2.3.1.1

आदित्येभ्यो भुवद्वद्–भ्यश्चरुं निर्वपेद्–भूतिकाम आदित्या वा एतं भूत्यै प्रति नुदन्ते योऽलं भूत्यै सन् भूतिं न प्राप्नोत्यादित्यानेव भुवद्वतः स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवैनं भूतिं गमयन्ति भवत्येवा ऽऽदित्येभ्यो धारयद्वद्–भ्यश्चरुं निर्वपेदपरुद्धो वाऽपरुध्यमानो वाऽऽदित्या वा अपरोद्धार आदित्या अवगमयितार आदित्यानेव धारयद्वतः – [ ] 1

2.3.1.2

स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवैनं ँविशि दाध्रत्यनपरुध्यो भवत्यदितेऽनु मन्यस्वे–त्यपरुध्यमानोऽस्य पदमा ददीतेयं ँवा अदितिरियमेवास्मै राज्यमनु मन्यते सत्याऽऽशीरित्याह सत्यामेवाऽऽशिषं

कुरुत इह मन इत्याह प्रजा एवास्मै समनसः करोत्युप

प्रेत मरुतः – [ ] 2

2.3.1.3

सुदानव एना विश्पतिनाऽभ्यमु॒ राजानमित्याह मारुती वै विड् ज्येष्ठो

विश्पतिर्विशैवैन॒ राष्ट्रेण समर्धयति यः परस्ताद् ग्राम्यवादी स्यात्

तस्य गृहाद्–व्रीहीना हरेच्छुक्लाश्च कृष्णाश्च वि चिनुयाद्ये

शुक्लाः स्युस्तमादित्यं चरुं निर्वपेदादित्या वै देवतया विड्विशमेवाव

गच्छ – [ ] 3

2.3.1.4

–त्यवगताऽस्य विडनवगत॒ राष्ट्रमित्याहुर्ये कृष्णाः स्युस्तं ँवारुणं चरुं

निर्वपेद्वारुणं ँवै राष्ट्रमुभे एव विशं च राष्ट्रं चाव गच्छति यदि

नावगच्छेदिम–महमादित्येभ्यो भागं निर्वपाम्या ऽमुष्मादमुष्यै

विशोऽवगन्तोरिति निर्वपेदादित्या एवैनं भागधेयं प्रेफ्सन्तो

विशमव – [ ] 4

2.3.1.5

गमयन्ति यदि नावगच्छेदाश्वत्थान् मयूखान्थ् सप्त मध्यमेषायामुप

हन्यादिदमह–मादित्यान् बध्नाम्या ऽमुष्मादमुष्यै विशोऽवगन्तोरित्यादित्या

एवैनं बद्धवीरा विशमव गमयन्ति यदि नावगच्छेदेतमेवाऽऽदित्यं चरुं

निर्वपेदिध्मेऽपि मयूखान्थ् सं नह्येदनपरुध्यमेवाव गच्छत्या–श्वत्था

भवन्तिमरुतां ँवा एत ( ) –दोजो यदश्वत्थ ओजसैव विशमव गच्छति

सप्त भवन्ति सप्त गणा वै मरुतो गणश एव विशमव गच्छति । **5**

(धारयद्व्रतो – मरुतो – गच्छति – विशमवै – त – दष्टादश च) (A1)

2.3.2.1

देवा वै मृत्योरबिभयुस्ते प्रजापतिमुपाधावन् तेभ्य एतां प्राजापत्या७्

शतकृष्णलां निरवपत् तयैवैष्वमृतमदधाद्यो मृत्योर्बिभीयात् तस्मा

एतां प्राजापत्या७् शतकृष्णलां निर्वपेत् प्रजापतिमेव स्वेन

भागधेयेनोप धावति स एवास्मिन्नायुर्दधाति सर्वमायुरेति शतकृष्णला

भवति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये – [ ] **6**

2.3.2.2

प्रति तिष्ठति घृते भवत्यायुर्वै घृतममृत७ं हिरण्यमायुश्चैवास्मा

अमृतं च समीची दधाति चत्वारि चत्वारि कृष्णलान्यव द्यति चतुरवत्

तस्याऽऽप्त्या एकधा ब्रह्मण उप हरत्येकधैव यजमान आयुर्दधात्य–

सावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन् तस्मा एत७ं सौर्यं

चरुं निरवपन् तेनैवास्मिन् – [ ] **7**

2.3.2.3

रुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात् तस्मा एत७ं सौर्यं चरुं

निर्वपेदमुमेवाऽऽदित्य७ं स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मिन्

ब्रह्मवर्चसं दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवत्युभयतो रुक्मौ भवत उभयत

एवास्मिन् रुचं दधाति प्रयाजे प्रयाजे कृष्णलं जुहोति दिग्भ्य

एवास्मै ब्रह्मवर्चसमव रुन्ध आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेथ् सावित्रं

द्वादशकपालं भूम्यै – [ ] **8**

2.3.2.4

चरुं ँयः कामयेत हिरण्यं ँविन्देय हिरण्यं मोप नमेदिति यदाग्नेयो भवत्याग्नेयं ँवै हिरण्यं ँयस्यैव हिरण्यं तेनैवैनद् विन्दते सावित्रो भवति सवितृप्रसूत एवैनद्-विन्दते भूम्यै चरुर्भवत्यस्यामेवैनद्-विन्दत उपैन७ँ हिरण्यं नमति वि वा एष इन्द्रियेण वीर्येणर्ध्यते यो हिरण्यं ँविन्दत एता - [ ] **9**

2.3.2.5

-मेव निर्वपेद्धिरण्यं ँवित्त्वा नेन्द्रियेण वीर्येण व्यृध्यत एतामेव निर्वपेद्यस्य हिरण्यं नश्येद्यदाग्नेयो भवत्याग्नेयं ँवै हिरण्यं ँयस्यै व हिरण्यं तेनैवैनद्-विन्दति सावित्रो भवति सवितृ-प्रसूत एवैनद्-विन्दति भूम्यै चरुर्भवत्यस्यां ँवा एतन्नश्यति यन्नश्यत्यस्यामेवैनद्-विन्दतीन्द्र - [ ] **10**

2.3.2.6

-स्त्वष्टुः सोममभीषहाऽ पिबथ् स विष्वङ् व्यार्च्छथ् स इन्द्रियेण सोमपीथेन व्यार्ध्यत स यदूर्ध्वमुदवमीत् ते श्यामाका अभवन्थ्स

प्रजापतिमुपाधावत् तस्मा एतꣳ सोमेन्द्रꣳ श्यामाकं चरुं निरवपत्
तेनैवास्मिन्निन्द्रियꣳ सोमपीथमदधाद्वि वा एष इन्द्रियेण
सोमपीथेनर्ध्यते यः सोमं ँवमिति यः सोमवामी स्यात् तस्मा– [ ] 11

2.3.2.7

एतꣳ सोमेन्द्रꣳ श्यामाकं चरुं निर्वपेथ् सोमं चैवेन्द्रं च
स्वेन भागधेयेनोप धावति तावेवास्मिन्निन्द्रियꣳ सोमपीथं धत्तो
नेन्द्रियेण सोमपीथेन व्यृध्यते यत् सौम्यो भवति सोमपीथमेवाव
रुन्धे यदैन्द्रो भवतीन्द्रियं ँवै सोमपीथ इन्द्रियमेव सोमपीथमव
रुन्धे श्यामाको भवत्येष वाव स सोमः – [ ] 12

2.3.2.8

साक्षादेव सोमपीथमव रुन्धे ग्नये दात्रे पुरोडाशमष्टाकपालं
निर्वपेदिन्द्राय प्रदात्रे पुरोडाशमेकादशकपालं पशुकामोऽग्निरेवास्मै
पशून् प्रजनयति वृद्धानिन्द्रः प्र यच्छति दधि मधु घृतमापो धाना
भवन्त्येतद्वै पशूनाꣳ रूपꣳ रूपेणैव पशूनव रुन्धे पञ्च–गृहीतं भवति

पाङ्क्ता हि पशवो बहु रूपं भवति बहु रूपा हि पशवः- [ ] **13**

2.3.2.9

समृद्ध्यै प्राजापत्यं भवति प्राजापत्या वै पशवः प्रजापतिरेवास्मै

पशून् प्रजनयत्यात्मा वै पुरुषस्य मधु यन्मध्वग्नौ जुहोत्यात्मानमेव

तद्-यजमानोऽग्नौ प्रदधाति पङ्क्त्यौ याज्यानुवाक्ये भवतः पाङ्क्तः

पुरुषः पाङ्क्ताः पशव आत्मानमेव मृत्योर्निष्क्रीयपशूनव रुन्धे । **14**

(इन्द्रिये - ऽस्मिन् - भूम्या - एता - मिन्द्र - स्यात् तस्मै - सोमो

- बहु रूपा हि पशव - एकचत्वारिꣳशच्च) (A2)

2.3.3.1

देवा वै सत्रमासत-र्धिपरिमितं ँयशस्कामास्तेषाꣳ सोमꣳ

राजानं ँयश आर्च्छथ् स गिरिमुदैत् तमग्निरनूदैत् तावग्नीषोमौ

समभवतां ताविन्द्रो यज्ञविभ्रष्टोऽनु परैत् तावब्रवीद्याजयतं मेति

तस्मा एतामिष्टिं निरवपतामाग्नेय-मष्टाकपालमैन्द्र-मेकादशकपालꣳ

सौम्यं चरुं तयैवास्मिन् तेज - [ ] **15**

2.3.3.2

इन्द्रियं ब्रह्मवर्चसमधत्तां यँो यज्ञविभ्रष्टः स्यात् तस्मा एतामिष्टिं
निर्वपेदाग्नेय-मष्टाकपालमैन्द्र-मेकादशकपाल७ं सौम्यं चरुं
यँदाग्नेयो भवति तेज एवास्मिन् तेन दधाति यदैन्द्रो
भवतीन्द्रियमेवास्मिन् तेन दधाति यथ् सौम्यो ब्रह्मवर्चसं तेना ऽऽग्नेयस्य
च सौम्यस्य चैन्द्रे समाश्लेषयेत् तेजश्चैवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं
च समीची - [ ] **16**

2.3.3.3

दधात्यग्नीषोमीय-मेकादशकपालं निर्वपेद्यं कामो नोपनमेदाग्नेयो
वै ब्राह्मणः स सोमं पिबति स्वामेव देवता७ं स्वेन भागधेयेनोप धावति
सैवैनं कामेन समर्धयत्युपैनं कामो नमत्यग्नीषोमीय-मष्टाकपालं
निर्वपेद्-ब्रह्मवर्चसकामो-ऽग्नीषोमा वेव स्वेन भागधेयेनोप धावति
तावेवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं धत्तो ब्रह्मवर्चस्येव- [ ] **17**

2.3.3.4

भवति यदष्टाकपाल–स्तेनाऽऽग्नेयो यच्छयामाकस्तेन सौम्यः समृद्ध्यै सोमाय वाजिने श्यामाकं चरुं निर्वपेद्यः क्लैब्याद्बिभीयाद् रेतो हि वा एतस्माद्–वाजिनमपक्रामत्यथैष क्लैब्याद्बिभाय सोममेव वाजिनं स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मिन् रेतो वाजिनं दधाति न क्लीबो भवतिब्राह्मणस्पत्य–मेकादशकपालं निर्वपेद् ग्रामकामो – [ ] 18

2.3.3.5

ब्रह्मणस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै सजातान् प्र यच्छति ग्राम्येव भवति गणवती याजयानुवाक्ये भवतः सजातैरेवैनं गणवन्तं करोत्येतामेव निर्वपेद्यः कामयेत ब्रह्मन् विशं ँवि नाशयेयमिति मारुती याज्यानुवाक्ये कुर्याद् ब्रह्मन्नेव विशं ँवि नाशयति । 19 *(तेजः – समीची – ब्रह्मवर्चस्येव – ग्रामकाम – स्त्रिचत्वारिꣳशच्च) (A3)*

2.3.4.1

अर्यम्णे चरुं निर्वपेत् सुवर्गकामोऽसौ वा आदित्योऽर्यमाऽर्यमणमेव

स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैन९ं सुवर्गं ँलोकं गमयत्यर्यम्णे

चरुं निर्वपेद्यः कामयेत दानकमा मे प्रजाः स्युरित्यसौ वा आदित्योऽर्यमा

यः खलु वै ददाति सोऽर्यमाऽर्यमणमेव स्वेन भागधेयेनोप

धावति स एवा – [ ] **20**

2.3.4.2

–स्मै दानकामाः प्रजाः करोति दानकामा अस्मै प्रजा भवन्त्यर्यम्णे चरुं

निर्वपेद्यः कामयेत स्वस्ति जनतामियामित्यसौ वा आदित्यो–ऽर्यमा–

ऽर्यमणमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनं तद्–गमयति यत्र

जिगमिषतीन्द्रो वै देवानामानुजावर आसीथ् स प्रजापतिमुपाधावत्

तस्मा एतमैन्द्रमानुषूकमेकादशकपालं नि– [ ] **21**

2.3.4.3

–रवपत् तेनैवैनमग्रं देवतानां पर्यणयद् बुध्नवती अग्रवती

याज्यानुवाक्ये अकरोद् बुध्ना–देवैनमग्रं पर्यणयद्यो राजन्य आनुजावरः

स्यात् तस्मा एतमैन्द्रमानुषूक-मेकादशकपालं निर्वपेदिन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनमग्रꣳ समानानां परिणयति बुध्नवती अग्रवती याज्यानुवाक्ये भवतो बुध्नादेवैनमग्रं - [ ] 22

2.3.4.4

परि णयत्यानुषूको भवत्येषा ह्येतस्य देवता य आनुजावरः समृद्ध्यै यो ब्राह्मण आनुजावरः स्यात् तस्मा एतं बार्हस्पत्यमानुषूकं चरुं निर्वपेद् बृहस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनमग्रꣳ समानानां परिणयति बुध्नवती अग्रवती याज्यानुवाक्ये भवतो बुध्नादेवैनमग्रं परि णयत्यानुषूको भवत्येषा ह्येतस्य ( ) देवता य आनुजावरः समृद्ध्यै । 23

(एव - निर - ग्र-मेतस्य - चत्वारि च) (A4)

2.3.5.1

प्रजापतेस्त्रयस्त्रिꣳशद् दुहितर आसन् ताः सोमाय राज्ञेऽददात् तासाꣳ रोहिणीमुपैत् ता ईर्ष्यन्तीः पुनरगच्छन् ता अन्वैत् ताः पुनरयाचत ता

अस्मै न पुनरददाथ् सोऽब्रवीदृतममीष्व यथा समावच्छ उपैष्याम्यथ ते पुनर्दास्यामीति स ऋतमामीत् ता अस्मै पुनरददात् तासा७ँ रोहिणीमेवोपैत् - [ ] 24

2.3.5.2

तं ँ यक्ष्म आर्च्छत्-राजानं ँ यक्ष्म आरदिति तद्-राजयक्ष्मस्य जन्म यत् पापीयानभवत् तत् पापयक्ष्मस्य यज्जायाभ्योऽविन्दत् तज्जायेन्यस्यय एवमेतेषां ँ यक्ष्माणां जन्म वेद नैनमेते यक्ष्मा विन्दन्तिस एता एव नमस्यन्नुपाधावत् ता अब्रुवन् वरं ँ वृणामहै समावच्छ एव न उपाय इति तस्मा एत - [ ] 25

2.3.5.3

-मादित्यं चरुं निरवपन् तेनैवैनं पापाथ् स्रामादमुञ्चन् यः पापयक्ष्मगृहीतः स्यात् तस्मा एतमादित्यं चरुं निर्वपेददियानेव स्वेन भागधेयेनोप धवति त एवैनं पापाथ् स्रामान्मुञ्चन्त्य-मावास्यायां निर्वपेदमुमेवैन-माप्यायमान-मन्वा प्याययति नवोनवो भवति जायमान

इति पुरोऽनुवाक्या भवत्यायुरेवास्मिन् ( ) तया दधाति यमादित्या

अ॒ँशुमाप्याययन्तीति याज्यैवैनमेतया प्याययति । 26

(एवोपै -त- मस्मिन् - त्रयोदशच) (A5)

2.3.6.1

प्रजापति र्देवेभ्योऽन्नाद्यं व्यादिशथ् सोऽब्रवीद्यदिमान्

ँल्लोकानभ्यतिरिच्यातै तन्ममासदिति तदिमान् ँल्लोकानभ्यत्यरिच्यतेन्द्र॒ँ

राजानमिन्द्रमधिराजमिन्द्र॑ँ स्वराजानं ततो वै स इमान् ँल्लोका॑ँ

स्त्रेधाऽदुहत् तत् त्रिधातोस्त्रिधातुत्वं ँयं कामयेतान्नादः स्यादिति तस्मा एतं

त्रिधातुं निर्वपेदिन्द्राय राज्ञे पुरोडाश - [ ] 27

2.3.6.2

-मेकादशकपाल-मिन्द्राया-धिराजायेन्द्राय स्वराज्ञेऽयं ँवा इन्द्रो

राजाऽयमिन्द्रो-ऽधिराजो-ऽसाविन्द्रः स्वराडिमानेव लोकान्थ्-स्वेन

भागधेयेनोप धावति त एवास्मा अन्नं प्रयच्छन्त्यन्नाद एव

भवति यथा वथ्सेन प्रत्तां गां दुह एवमेवेमान् ँल्लोकान् प्रत्तान्

काममन्नाद्यं दुह उत्तानेषु कपालेष्वधि श्रयत्ययातयामत्वाय
त्रयः ( ) पुरोडाशा भवन्ति त्रय इमे लोका एषां ँलोकानामाप्त्या
उत्तरउत्तरो ज्यायान् भवत्येवमिव हीमे लोकाः समृद्ध्यै
सर्वेषामभि–गमयन्नव द्यत्यच्छम्बट्कारं ँव्यत्यासमन्वाहानिर्दाहाय। **28**

(पुरोडाशं – त्रयः – षड्विꣳशतिश्च) (A6)

2.3.7.1

देवासुराः सँयत्ता आसन् तान् देवानसुरा अजयन् ते देवाः पराजिग्याना
असुराणां ँवैश्यमुपाऽऽयन् तेभ्य इन्द्रियं ँवीर्यमपाक्रामत् तदिन्द्रोऽचायत्
तदन्वपाक्रामत् तदवरुधं नाशक्नोत् तदस्मादभ्यर्धोऽचरत् स
प्रजापतिमुपाधावत् तमेतया सर्वपृष्ठयाऽयाजयत् तयैवास्मिन्निन्द्रियं
ँवीर्यमदधाद्य इन्द्रियकामो – [ ] **29**

2.3.7.2

वीर्यकामः स्यात् तमेतया सर्वपृष्ठया याजयेदेता एव देवताः स्वेन
भागधेयेनोप धावति ता एवास्मिन्निन्द्रियं ँवीर्यं दधतियदिन्द्राय राथन्तराय

निर्वपति यदेवाग्ने–स्तेजस्तदेवाव रुन्धेयदिन्द्राय बार्.हताय यदेवेन्द्रस्य तेजस्तदेवाव रुन्धेयदिन्द्राय वैरूपाय यदेव सवितुस्तेजस्त – [ ] 30

2.3.7.3

देवाव रुन्धे यदिन्द्राय वैराजाय यदेव धातुस्तेजस्तदेवाव रुन्धे यदिन्द्राय शाक्वराय यदेव मरुतां तेजस्तदेवाव रुन्धेयदिन्द्राय रैवताय यदेव बृहस्पतेस्तेजस्तदेवाव रुन्ध एतावन्ति वै तेजा(ग्ं)सि तान्येवाव रुन्धे उत्तानेषु कपालेष्वधि श्रयत्ययातयामत्वाय द्वादशकपालः पुरोडाशो – [ ] 31

2.3.7.4

भवति वैश्वदेवत्वाय समन्तं पर्यवद्यति समन्तमेवेन्द्रियं(ँ) वीर्यं(ँ) यजमाने दधाति व्यत्यास–मन्वाहानिर्दाहायाश्च ऋषभो वृष्णिर्बस्तः सादक्षिणावृषत्वायैतयैवयजेताभिशस्यमान एताश्चेद्वा अस्यदेवता अन्नमदन्त्यदन्त्युवेवास्य मनुष्याः । 32 *(इन्द्रियकामः – सवितुस्तेजस्तत् – पुरोडाशो –ऽष्टात्रि(ग्ं)शच्च) (A7)*

2.3.8.1

रजनो वै कौणेयः क्रतुजितं जानकिं चक्षुर्वन्यमयात् तस्मा
एतामिष्टिं निरवपदग्नये भ्राजस्वते पुरोडाशमष्टाकपाल९ं
सौर्यं चरुमग्नये भ्राजस्वते पुरोडाशमष्टाकपालं तयैवास्मिन्
चक्षुरदधाद्-य-श्चक्षुकामः स्यात् तस्मा एतामिष्टिं निर्वपेदग्नये
भ्राजस्वते पुरोडाशमष्टाकपाल९ं सौर्यं चरुमग्नये भ्राजस्वते
पुरोडाशमष्टाकपालमग्ने वै चक्षुषा मनुष्या वि - [ ] **33**

2.3.8.2

पश्यन्ति सूर्यस्य देवा अग्निं चैव सूर्यं च स्वेन भागधेयेनोप धावति
तावेवास्मिन् चक्षुर्धत्तश्चक्षुष्मानेव भवति यदाग्नेयौ भवतश्चक्षुषी
एवास्मिन् तत् प्रति दधाति यथ् सौर्यो नासिकां तेनाभितः सौर्यमाग्नेयौ
भवतस्तस्मादभितो नासिकां चक्षुषी तस्मान्नासिकया चक्षुषी विधृते
समानी याज्यानुवाक्ये भवतः समान९ं हि ( ) चक्षुः समृद्ध्या उदुत्यं
जातवेदस९ं सप्त त्वा हरितो रथे चित्रं देवानामुदगादनीकमिति पिण्डान्

प्रयच्छति चक्षुरेवास्मै प्रयच्छति यदेव तस्य तत् । **34**

(वि - ह्य - ष्टाविꣳशतिश्च) (A8)

2.3.9.1

ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहꣳ सजातेषु भूयासं धीरश्चेत्ता वसुविद् ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहꣳ सजातेषु भूयासमुग्रश्चेत्ता वसुविद् ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहꣳ सजातेषु भूयासमभिभूश्चेत्ता वसुविदा मनमस्यामनस्य देवा ये सजाताः कुमाराः समनसस्तानहं कामये हृदा ते मां कामयन्ताꣳ हृदा तान् म आमनसः कृधि स्वाहा ऽऽमनमस्या - [ ] **35**

2.3.9.2

-मनस्य देवा याः स्त्रियः समनसस्ता अहं कामये हृदा ता मां कामयन्ताꣳ हृदा ता म आमनसः कृधि स्वाहा वैश्वदेवीꣳसाङ्ग्रहणीं निर्वपेद्ग्रामकामो वैश्वदेवा वै सजाता विश्वानेव देवान्थ्स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवास्मै सजातान् प्र यच्छन्ति ग्राम्येव भवति सांग्रहणी भवति मनोग्रहणं वैसंग्रहणं मन एव सजातानां - [ ] **36**

2.3.9.3

गृह्णाति ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽह७ं सजातेषु भूयासमिति परिधीन् परि
दधात्याशिषमेवैतामा शास्तेऽथो एतदेव सर्व७ं सजातेष्वधि भवति
यस्यैवं ँविदुष एते परिधयः परिधीयन्त आम नमस्यामनस्य देवा
इति तिस्र आहुती र्जुहोत्येतावन्तो वै सजाता ये महान्तो ये क्षुल्लका याः
स्त्रियस्तानेवाव रुन्धे ( ) त एनमवरुद्धा उप तिष्ठन्ते । **37**

(स्वाहा ऽऽमनमसि - सजातानां७ं - रुन्धे - पञ्च च) (A9)

2.3.10.1

यन्नवमैत् तन्नवनीतमभवद्-यदसर्पत् तथ् सर्पिरभवद्-यदध्रियत
तद् घृतमभवदश्विनोः प्राणोऽसि तस्य ते दत्तां ँययोः प्राणोऽसि
स्वाहेन्द्रस्य प्राणोऽसि तस्य ते ददातु यस्य प्राणोऽसि स्वाहा
मित्रावरुणयोः प्राणोऽसि तस्य ते दत्तां ँययोः प्राणोऽसि स्वाहा विश्वेषां
देवानां प्राणोऽसि - [ ] **38**

2.3.10.2

तस्य ते ददतु येषां प्राणोऽसि स्वाहा घृतस्य धाराममृतस्य पन्थामिन्द्रेण दत्तां प्रयतां मरुद्भिः । तत् त्वा विष्णुः पर्यपश्यत् तत् त्वेडा गव्यैरयत् । पावमानेन त्वा स्तोमेन गायत्रस्य वर्तन्योपा७्शो वीर्येण देवस्त्वा सवितोत् सृजतु जीवातवे जीवनस्यायै बृहद्–रथन्तरयोस्त्वा स्तोमेन त्रिष्टुभो वर्तन्या शुक्रस्य वीर्येण देवस्त्वा सवितोथ् – [ ] **39**

2.3.10.3

सृजतु जीवातवे जीवनस्याया अग्नेस्त्वा मात्रया जगत्यै वर्तन्याऽऽग्रयणस्य वीर्येण देवस्त्वा सवितोथ् सृजतु जीवातवे जीवनस्याया इममग्न आयुषे वर्चसे कृधि प्रिय७् रेतो वरुण सोम राजन्न् । मा तेवास्मा अदिते शर्म यच्छ विश्वे देवा जरदष्टिर्यथाऽसत् । अग्निरायुष्मान्थ् स वनस्पतिभिरायुष्मान् तेन त्वाऽऽयुषाऽऽयुष्मन्तं करोमि सोम आयुष्मान्थ् ( ) स ओषधीभि र्यज्ञ आयुष्मान्थ् स दक्षिणाभि र्ब्रह्माऽऽयुष्मत् तद्–ब्राह्मणैरायुष्मद् देवा

आयुष्मन्तस्तेऽमृतेन पितर आयुष्मन्तस्ते स्वधयाऽऽयुष्मन्तस्तेन त्वा ऽऽयुषाऽऽ युष्मन्तं करोमि । **40**

(विश्वेषां देवानां प्राणोऽसि – त्रिष्टुभो वर्तन्या शुक्रस्य वीर्येण देवस्त्वा सवितोथ् – सोम आयुष्मान् – पञ्चविꣳशतिश्च) (A10)

2.3.11.1

अग्निं ँवा एतस्य शरीरं गच्छति सोमꣳ रसो वरुण एनं ँवरुणपाशेन गृह्णाति सरस्वतीं ँवागग्नाविष्णू आत्मा यस्य ज्योगामयति यो ज्योगामयावी स्याद्यो वा कामयेत सर्वमायुरियामिति तस्मा एतामिष्टिं निर्वपेदाग्नेय –मष्टाकपालꣳ सौम्यं चरुं ँवारुणं दशकपालꣳ सारस्वतं चरुमाग्नावैष्णव–मेकादशकपाल–मग्नेरेवास्य शरीरं निष्क्रीणाति सोमाद्रसं – [ ] **41**

2.3.11.2

ँवारुणेनैवैनं ँवरुणपाशान् मुञ्चति सारस्वतेन वाचं दधात्यग्निः सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताभिश्चैवैनं ँयज्ञेन च भिषज्यत्युत

यदीतासु भवति जीवत्येव यन्नवमैत् तन्नवनीतम- भवदित्याज्य-

मवेक्षतेरूपमेवास्यै-तन्महिमानं व्याचष्टेऽश्विनोः प्राणोऽसीत्याहाश्विनौ

वै देवानां - [ ] 42

2.3.11.3

भिषजौ ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोतीन्द्रस्य प्राणो ऽसीत्याहेन्द्रिय-

मेवास्मिन्नेतेन दधाति मित्रावरुणयोः प्राणोऽसीत्याह प्राणापानावे-

वास्मिन्नेतेन दधाति विश्वेषां देवानां प्राणोऽसीत्याह

वीर्यमेवास्मिन्नेतेन दधाति घृतस्य धाराममृतस्य पन्थामित्याह

यथायजुरेवैतत् पावमानेन त्वा स्तोमेनेत्या - [ ] 43

2.3.11.4

-ह प्राणमेवास्मिन्नेतेन दधाति बृहद्-रथन्तरयोस्त्वा स्तोमेनेत्याहौज

एवास्मिन्नेतेन दधात्यग्नेस्त्वा मात्रयेत्याहा-ऽऽत्मान-मेवास्मिन्नेतेन

दधात्यृत्विजः पर्याहुर्यावन्त एवर्त्विजस्त एनं भिषज्यन्ति ब्रह्मणो

हस्तमन्वारभ्य पर्याहुरेकधैव यजमान आयुर्दधति यदेव

तस्य तद्धिरण्याद् - [ ] 44

2.3.11.5

घृतं निष्पिबत्यायुर्वै घृतममृत१ँ हिरण्यममृताद्देवा ऽऽयुर्निष्पिबति शतमानं भवति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठत्यथो खलु यावतीः समा एष्यन् मन्येत तावन्मान१ँ स्यात् समृद्ध्या इममग्न आयुषे वर्चसे कृधीत्याहा ऽऽयुरेवास्मिन् वर्चो दधाति विश्वे देवा जरदष्टिर्यथा ऽसदित्या ( ) –ह जरदष्टिमेवैनं करोत्यग्नि–रायुष्मानिति हस्तं गृह्णात्येते वै देवा आयुष्मन्तस्त एवास्मिन्नायुर्दधति सर्वमायुरेति । **45**

(रसं – देवाना१ँ–स्तोमेनेति हिरण्या–दसदिति–द्वावि१ँशतिश्च) (A11)

2.3.12.1

प्रजापति र्वरुणायाश्वमनयत् स स्वां देवतामार्च्छथ् स पर्यदीर्यत स एतं ँवारुणं चतुष्–कपालमपश्यत् तं निरवपत् ततो वै स वरुण–पाशादमुच्यत वरुणो वा एतं गृह्णाति योऽश्वं प्रतिगृह्णाति यावतोऽश्वान् प्रतिगृह्णीयात् तावतो वारुणान् चतुष्कपालान् निर्वपेद्–वरुणमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनं ँवरुणपाशान् –मुञ्चति – [ ] **46**

2.3.12.2

चतुष्कपाला भवन्ति चतुष्पाद्ध्यश्वः समृद्ध्या एकमतिरिक्तं निर्वपेद्–यमेव प्रतिग्राही भवति यं ँवा नाध्येति तस्मादेव वरुणपाशान् मुच्यते यद्यपरं प्रतिग्राही स्याथ् सौर्यमेककपालमनु निर्वपेदमुमेवा ऽऽदित्यमुच्चारं कुरुते ऽपोऽवभृथमवैत्यफ्सु वै वरुणः साक्षादेव वरुणमव यजते ऽपोनप्त्रीयं चरुं ( ) पुनरेत्य निर्वपेदफ्सु योनिर्वा अश्वः स्वामेवैनँयोनिं गमयति स एनꣳ शान्त उप तिष्ठते । **47** *(मुञ्चति – चरुꣳ – सप्तदश च) (A12)*

2.3.13.1

या वामिन्द्रावरुणा यतव्या तनूस्तयेममꣳ हसो मुञ्चतं ँया वामिन्द्रा वरुणा सहस्या रक्षस्या तेजस्या तनूस्तये ममꣳ हसो मुञ्चतं ँयो वामिन्द्रा वरुणा वग्नौ स्रामस्तं ँवा मे तेना वयजेयो वामिन्द्रा वरुणा द्विपाथ्सु पशुषु चतुष्पाथ्सु गोष्ठे गृहेष्वफ्स्वोषधीषु वनस्पतिषु स्रामस्तं ँवा मे तेनाव यज इन्द्रो वा एतस्ये – [ ] **48**

2.3.13.2

-न्द्रियेणाप क्रामति वरुण एनं ँवरुणपाशेन गृह्णाति यः पाप्मना गृहीतो भवति यः पाप्मना गृहीतः स्यात् तस्मा एतामैन्द्रावरुणीं पयस्यां निर्वपेदिन्द्र एवास्मिन्निन्द्रियं दधाति वरुण एनं ँवरुणपाशान्-मुञ्चति पयस्या भवति पयो हि वा एतस्मादपक्रामत्यथैष पाप्मना गृहीतो यत् पयस्या भवति पय एवास्मिन् तया दधाति पयस्यायां - [ ] 49

2.3.13.3

पुरोडाशमव दधात्यात्मन्वन्तमेवैनं करोत्यथो आयतनवन्तमेव चतुर्धा व्यूहति दिक्ष्वेव प्रतितिष्ठति पुनः समूहति दिग्भ्य एवास्मै भेषजं करोति समूह्याव द्यति यथाऽऽविद्धं निष्कृन्तति तादृगेव तद्यो वामिन्द्रावरुणावग्नौ स्रामस्तं ँवामेतेनाव यज इत्याह दुरिष्ट्या एवैनं पाति ( ) यो वा मिन्द्रा वरुणा द्विपाथ्सु पशुषु स्रामस्तं ँवा मे तेनाव यज इत्याहैतावतीर्वा आप ओषधयो वनस्पतयः प्रजाः पशव उपजीवनीयास्ता एवास्मै वरुणपाशान्-मुञ्चति । 50

(एतस्य - पयस्यायां - पाति - षड्विँशतिश्च) (A13)

2.3.14.1

स प्रत्नव >1, न्नि काव्ये >2, न्द्रं ँवो विश्वतस्परी>3, न्द्रं नरः>4 ।

त्वं नः सोम विश्वतो रक्षा राजन्नघायतः । न रिष्येत् त्वावतः सखाः ।

या ते धामानि दिवि या पृथिव्यां ँया पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु । तेभिर्नो विश्वैः

सुमना अहेडन् राजन्थ्–सोम प्रति हव्या गृभाय । अग्नीषोमा सवेदसा

सहूती वनतं गिरः । सं देवत्रा बभूवथुः । युव – [ ] 51

2.3.14.2

–मेतानि दिवि रोचनान्यग्निश्च सोम सक्रतू अधत्तं ।

युव८ं सिन्धू८ं रभिशस्तेरवद्या–दग्नीषोमा–वमुञ्चतं गृभीतान् ।

अग्नीषोमाविम८ं सु मे शृणुतं ँवृषणा हवं । प्रति सूक्तानि हर्यतं भवतं दाशुषे

मयः ।आऽन्यं दिवो मातरिश्वा जभाराऽमथ्नादन्यं परि श्येनो अद्रेः ।

अग्नीषोमा ब्रह्मणा वावृधानोरुं ँयज्ञाय चक्रथुरु लोकं ।

अग्नीषोमा हविषः प्रस्थितस्य वीत८ं – [ ] 52

2.3.14.3

हर्यतं ँवृषणा जुषेथां । सुशर्माणा स्ववसा हि भूतमथा धत्तं ँयजमानाय

शं ँयोः । आप्यायस्व >5, सं ते >6 ।

गणानां त्वा गणपतिं हवामहे कविं कवीना–मुपमश्रवस्तमं ।

ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आ नः शृण्वन्नूतिभिः सीद सादनं ।

स इज्जनेन स विशा स जन्मना स पुत्रैर्वाजं भरते धना नृभिः ।

देवानां ँयः पितरमाविवासति – [ ] **53**

2.3.14.4

श्रद्धामना हविषा ब्रह्मणस्पतिं ।स सुष्टुभा स ऋक्वता गणेन वलं रुरोज

फलिगं रवेण । बृहस्पतिरुस्त्रिया हव्यसूदः कनिक्रदद्–

वावशतीरुदाजत् । मरुतो यद्ध वो दिवो>7, या वः शर्म >8 ।

अर्यमा ऽऽयाति वृषभस्तुविष्मान् दाता वसूनां पुरुहूतो अर्हन्न् ।

सहस्राक्षो गोत्रभिद्–वज्रबाहुरस्मासु देवो द्रविणं दधातु ।

ये तेऽर्यमन् बहवो देवयानाः पन्थानो – [ ] **54**

2.3.14.5

राजन् दिव आचरन्ति । तेभिर्नो देव महि शर्म यच्छ शं न एधि
द्विपदे शं चतुष्पदे । बुध्नादग्र–मङ्गिरोभि–र्गृणानो वि पर्वतस्य
दृ॒ꣳहितान्यैरत् । रुजद्रोधाꣳसिकृत्रिमाण्येषाꣳसोमस्यतामदइन्द्रश्चकार
।बुध्नादग्रेण वि मिमाय मानैर्वज्रेण खान्यतृणन्नदीनां ।
वृथा ऽसृजत् पथिभि दीर्घयाथैः सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार । **55**

2.3.14.6

प्र यो जज्ञे विद्वाꣳ अस्य बन्धुं ँविश्वानि देवो जनिमा विवक्ति ।
ब्रह्म ब्रह्मण उज्जभार मध्यान्नीचादुच्चा स्वधयाऽभि प्रतस्थौ ।
महान् मही अस्तभायद्वि जातो द्याꣳ सद्म पार्थिवं च रजः ।
स बुध्नादाष्ट जनुषाऽभ्यग्रं बृहस्पति र्देवतायस्य सम्राट् ।
बुध्नाद्यो अग्रमभ्यर्त्योजसा बृहस्पतिमा विवासन्ति देवाः ( ) ।
भिनद्वलं ँवि पुरो दर्दरीति कनिक्रदथ् सुवरपो जिगाय । **56**

(युवं – ँवीतमा – विवासति – पन्थानो – दीर्घयाथैः सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार – देवा – नव च) (A14)

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 14 Anuvaakams :-

(आदित्येभ्यो – देवा वै मृत्यो – र्देवा वै - सत्रम – र्यम्णो – प्रजापतेस्त्रयस्त्रि॒ꣳशत् – प्रजापति र्देवेभ्योऽन्नाद्यं – देवासुरास्तान् – रजनो – ध्रुवोऽसि – यन्नव – मग्निं वै – प्रजापति र्वरुणाय – या वामिन्द्रा वरुणा – स प्रत्नव –च्चतुर्दश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(आदित्येभ्य – स्त्वष्टु – रस्मै दानकामा – एवाव रुन्धे – ऽग्निं वै – स प्रत्नवथ् – षट्पञ्चाशत्)

First and Last Padam of Third Prasnam of Kandam 2:-

(आदित्येभ्यः – सुवरपो जिगाय)

॥ हरिः ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां द्वितीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः समाप्तः ॥

2.3.1 Appendix

2.3.14.1 – स प्र॒त्नव>[1]

स प्र॒त्नव॑न्नवी॑य॒–साऽ*ग्ने॑ द्यु॒म्नेन॑ स॒ꣳयता॑ ।
बृ॒हत् त॑तन्थ भा॒नुना॑ ॥ (Appearing in TS2.2.12.1)

2.3.14.1 – न्नि काव्ये>[2]

नि काव्या॑ वे॒धसः॒ शश्व॑तस्क॒र्.हस्ते॒ दधा॑नो॒ नर्या॑ पु॒रूणि॑ ।
अ॒ग्निर्भु॑व॒द्रयि॒पती॑ र॒यीणाꣳ॒ स॒त्रा च॑क्रा॒णो अ॒मृता॑नि॒ विश्वा॑ ॥

(Appearing in TS2.2.12.2)

2.3.14.1– न्द्रं ँवो॑ वि॒श्वत॒स्परी>[3]

इन्द्रं॑ ँवो वि॒श्व॒त॒स्परि॑ हवा॑म॒हे जने॑भ्यः । अ॒स्माक॑मस्तु॒ केव॑लः ॥

(Appearing in TS1.6.12.1)

2.3.14.1 – न्द्रं नरः> 4

इन्द्रं नरो नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनजते धियस्ताः ।
शूरो नृषाता शवसश्चकान आ गोमति व्रजे भजा त्वन्नः ॥

(Appearing in TS 1.6.12.1)

2.3.14.3 – आप्यायस्व> 5

आप्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णियं ।भवा वाजस्य सङ्गथे ॥

(Appearing in TS 4.2.7.4)

2.3.14.3– सं ते> 6

सं ते पया॑ᳪसि समु यन्तु वाजाः सं वृष्णियान् यभिमातिषाहः ।
आप्यायमानो अमृताय सोम दिवि श्रवा॑ᳪस्युत्तमानि धिष्व ॥

(Appearing in TS 4.2.7.4)

2.3.14.4 -मरुतो यद्धवो दिवो> 7

मरुतो यद्ध वो दिवः सुम्ना यन्तो हवामहे ।

आ तू न उप गन्तन ॥ (Appearing in TS1.5.11.4)

2.3.14.4 -या वः शर्म>8

या वः शर्म शशमानाय सन्ति त्रिधातूनि दाशुषे यच्छताधि ।
अस्मभ्यं तानि मरुतो वि यन्त रयिं नो धत्त वृषणः सुवीरं ॥

(Appearing in TS1.5.11.5)

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिः ओं

2.4 द्वितीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः – इष्टिविधानं

2.4.1.1

देवा मनुष्याः पितरस्तेऽन्यत आसन्नसुरा रक्षाꣳसि पिशाचास्तेऽन्यतस्तेषां देवानामुत यदल्पं लोहितमकुर्वन् तद्–रक्षाꣳसि रात्रीभिरसुभ्नन् तान्थ् सुब्धान् मृतानभि व्यौच्छत् ते देवा अविदुर्यो वै नोऽयं म्रियते रक्षाꣳसि वा इमं घ्नन्तीति ते रक्षाꣳस्युपामन्त्रयन्त तान्यब्रुवन् वरं वृणामहै य – [ ] 1

2.4.1.2

–दसुरान् जयाम तन्नः सहासदिति ततो वै देवा असुरानजयन् तेऽसुरान् जित्वारक्षाꣳस्यपानुदन्त तानि रक्षाꣳस्यनृतम कर्तेति समन्तं देवान् पर्यविशन् ते देवा अग्नावनाथन्त तेऽग्नये प्रवते पुरोडाशमष्टाकपालं निरवपन्नग्नये विबाधवतेऽग्नये प्रतीकवते यदग्नये प्रवते निरवपन्

यान्येव पुरस्ताद्-रक्षा॑ँस्या - [ ] 2

2.4.1.3

-सन्तानि तेन प्राणुदन्त यदग्नये विबाधवते यान्येवाभितो रक्षा॑ँस्यासन् तानि तेन व्यबाधन्त यदग्नये प्रतीकवते यान्येव पश्चाद्-रक्षा॑ँस्यासन् तानि तेनापानुदन्त ततो देवा अभवन् परासुरा यो भ्रातृव्यवान्थ् स्याथ् स स्पर्धमान एतयेष्ट्या यजेताग्नये प्रवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदग्नये विबाधवते - [ ] 3

2.4.1.4

ऽग्नये प्रतीकवते यदग्नये प्रवते निर्वपति य एवास्माच्छ्रेयान्-भ्रातृव्यस्तं तेन प्रणुदते यदग्नये विबाधवते य एवैनेन सदृङ्तं तेन वि बाधते यदग्नये प्रतीकवते य एवास्मात् पापीयान् तं तेनाप नुदते प्र श्रेया॑ँसं भ्रातृव्यं नुदतेति सदृशं क्रामति नैनं पापीयानाप्नोति य एवं ( ) ँविद्वानेतयेष्ट्या यजते । 4 *(वृणामहै यत् - पुरस्ताद् रक्षा॑ँसि-वपेदग्नये विबाधवत - एवं - चत्वारि च) (A1)*

2.4.2.1

देवासुराः सँयत्ता आसन् ते देवा अब्रुवन् यो नो वीर्यावत्तमस्तमनु

समारभामहा इति त इन्द्रमब्रुवन् त्वं वै नो वीर्यावत्तमोऽसि त्वामनु

समारभामहा इति सोऽब्रवीत् तिस्रो म इमास्तनुवो वीर्यावतीस्ताः

प्रीणीताथा-सुरानभि भविष्यथेति ता वै ब्रूहीत्यब्रुवन्नियमꣳ

होमुगियं विमृधेयमिन्द्रियावती - [ ] 5

2.4.2.2

-त्यब्रवीत्त इन्द्रायाꣳ होमुचे पुरोडाशमेकादशकपालं निरवपन्निन्द्राय

वैमृधाये-न्द्रायेन्द्रियावते यदिन्द्रायाꣳ होमुचे निरवपन्नꣳहस एव

तेनामुच्यन्त यदिन्द्राय वै मृधाय मृध एव तेनापाघ्नतयदिन्द्रायेन्द्रियावत

इन्द्रियमेव तेना*ऽऽत्मन्नदधत त्रयस्त्रिꣳशत्कपालं पुरोडाशं निरवपन्

त्रयस्त्रिꣳशद्वै देवतास्ता इन्द्र आत्मन्ननु समारंभयत भूत्यै - [ ] 6

2.4.2.3

तां वाव देवा विजिति-मुत्तमा-मसुरै-र्व्यजयन्तयो भ्रातृव्यवान्थ्-स्याथ्

स स्पर्धमान एतयेष्ट्या यजेतेन्द्रायाꣳ होमुचे पुरोडाशमेकादशकपालं

निर्वपेदिन्द्राय वैमृधायेन्द्रायेन्द्रियावतेऽ॒ हसा वा एष गृहीतो
यस्माच्छ्रेयान् भ्रातृव्योयदिन्द्रायाऽ॒ होमुचे निर्वपत्यऽ॒हस एव तेन
मुच्यतेमृधा वा एषोऽभिषण्णो यस्माथ् समानेष्वन्यः श्रेयानुता – [ ] 7

2.4.2.4

–ऽभ्रातृव्यो यदिन्द्राय वैमृधाय मृध एव तेनाप हतेयदिन्द्रायेन्द्रियावत
इन्द्रियमेव तेनात्मन् धत्ते त्रयस्त्रिऽ॒शत्कपालं पुरोडाशं निर्वपति
त्रयस्त्रिऽ॒शद्वै देवतास्ता एव यजमान आत्मन्ननु समारंभयते भूत्यै सा
वा एषा विजितिर्नामेष्टिर्य एवं ँविद्वानेतयेष्ट्या यजत उत्तमामेव विजितिं
भ्रातृव्येण विजयते । 8

(इन्द्रियावती – भूत्या – उतै – कान्न पञ्चाशच्च) *(A2)*

2.4.3.1

देवासुराः सँयत्ता आसन् तेषां गायत्र्योजो बलमिन्द्रियं ँवीर्यं प्रजां
पशून्थ् संगृह्या *ऽऽदाया–पक्रम्यातिष्ठत् तेऽमन्यन्त यतरान्
वा इयमुपावर्थ्स्यति त इदं भविष्यन्तीति तां ँव्यह्वयन्त विश्वकर्मन्निति

देवा दाभीत्यसुराः सा नान्यतराꣳश्च–नोपावर्तत ते देवा एतद्–यजुरपश्यन्नोजोऽसि सहोऽसि बलमसि – [ ] 9

2.4.3.2

भ्राजोऽसि देवानां धाम नामाऽसि विश्वमसि विश्वायुः सर्वमसि सर्वायुरभिभूरिति वाव देवा असुराणामोजो बलमिन्द्रियं ँवीर्यं प्रजां पशूनवृञ्जत यद्–गायत्र्यपक्रम्यातिष्ठत् तस्मादेतां गायत्रीतीष्टिमाहुः सँवथ्सरो वै गायत्री सँवथ्सरो वै तदपक्रम्यातिष्ठद्–यदेतया देवाअसुराणामोजो बलमिन्द्रियं ँवीर्यं – [ ] 10

2.4.3.3

प्रजां पशूनवृञ्जत तस्मादेताꣳ सँवर्ग इतीष्टिमाहुर्यो भ्रातृव्यवान्थ्स्याथ्सस्पर्धमानएतयेष्ट्यायजेताग्नयेसँवर्गाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्तꣳशृतमासन्नमेतेन यजुषाऽभि मृशेदोज एव बलमिन्द्रियं ँवीर्यं प्रजां पशून् भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति । 11

(बलमस्यै - तया देवा असुराणामोजो बलमिन्द्रियं वीर्यं - पञ्चचत्वारिꣳशच्च) (A3)

2.4.4.1

प्रजापतिः प्रजा असृजत ता अस्माथ् सृष्टाः पराचीरायन् ता यत्रावसन् ततो गर्मुदुदतिष्ठत् ता बृहस्पतिश्चान्ववैताꣳ सोऽब्रवीद् बृहस्पतिरनया त्वा प्रतिष्ठान्यथ त्वा प्रजा उपावर्थ्स्यन्तीति तं प्रातिष्ठत् ततो वै प्रजापतिं प्रजा उपावर्तन्त यः प्रजाकामः स्यात् तस्मा एतं प्राजापत्यं गार्मुतं चरुं निर्वपेत् प्रजापति - [ ] 12

2.4.4.2

-मेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै प्रजां प्रजनयतिप्रजापतिः पशूनसृजत तेऽस्माथ् सृष्टाः पराञ्च आयन् ते यत्रावसन् ततो गर्मुदुदतिष्ठत् तान् पूषा चान्ववैताꣳ सोऽब्रवीत् पूषाऽनया मा प्रतिष्ठाथ त्वा पशव उपावर्थ्स्यन्तीति मां प्रतिष्ठेति सोमोऽब्रवीन् मम वा - [ ] 13

2.4.4.3

अकृष्टपच्यमित्युभौ वां प्रतिष्ठानीत्यब्रवीत् तौ प्रातिष्ठत् ततो वै
प्रजापतिं पशव उपावर्तन्त यः पशुकामः स्यात् तस्मा एत॒ꣳ सोमापौष्णं
गार्मुतं चरुं निर्वपेथ् सोमापूषणावेव स्वेन भागधेयेनोप धावति
तावेवास्मै पशून् प्रजनयतः सोमो वै रेतोधाः पूषा पशूनां प्रजनयिता
सोम एवास्मै रेतो दधाति पूषा ( ) पशून् प्रजनयति । **14**

(वपेत् प्रजापतिं – वै – दधाति पूषा – त्रीणि च) *(A4)*

2.4.5.1

अग्ने गोभिर्न आ गहीन्दो पुष्ट्या जुषस्व नः ।
इन्द्रो धर्ता गृहेषु नः ।सविता यः सहस्रियः स नो गृहेषु रारणत् । आ
पूषा एत्वा वसु ।धाता ददातु नो रयिमीशानो जगतस्पतिः ।
स नः पूर्णेन वावनत् ।त्वष्टा यो वृषभो वृषा स नो गृहेषु रारणत् ।
सहस्रेणायुतेन च ।येन देवा अमृतं – [ ] **15**

2.4.5.2

दीर्घ७ श्रवो दिव्यैरयन्त । रायस्पोष त्वमस्मभ्यं गवां कुल्मिं जीवस आ युवस्व । अग्नि गृहपतिः सोमो विश्ववनिः सविता सुमेधाः स्वाहा ।अग्ने गृहपते यस्ते घृत्यो भागस्तेन सह ओज आक्रममाणाय धेहि श्रैष्ठ्यात्पथो मा योषं मूर्धा भूयास७ स्वाहा । **16**

(अमृत – मष्टात्रि७शच्च) (A5)

2.4.6.1

चित्रया यजेत पशुकाम इयं ँवै चित्रा यद्वा अस्यां ँविश्वं भूतमधि प्रजायते ते नेयञ्चित्रा य एवं ँविद्वा७ श्चित्रया पशुकामो यजते प्र प्रजया पशुभि र्मिथुनै र्जायते प्रैवाग्नेयेन वापयति रेतः सौम्येन दधाति रेत एव हितं त्वष्टा रूपाणि वि करोतिसारस्वतौ भवत एतद्वै दैव्यं मिथुनं दैव्यमेवास्मै – [ ] **17**

2.4.6.2

मिथुनं मध्यतो दधाति पुष्ट्यै प्रजननाय सिनीवाल्यै चरुर्भवति वाग्वै सिनीवाली पुष्टिः खलु वै वाक्पुष्टिमेव वाचमुपैत्यैन्द्र उत्तमो भवति

तेनैव तन्मिथुनꣳ सप्तैतानि हवीꣳषि भवन्ति सप्त ग्राम्याः पशवः सप्तारण्याः सप्त छन्दाꣳस्युभयस्या–वरुद्ध्या अथैता आहुती र्जुहोत्येते वै देवाः पुष्टिपतयस्त एवा( ) स्मिन् पुष्टिं दधति पुष्यति प्रजया पशुभिरथो यदेता आहुती र्जुहोति प्रतिष्ठित्यै । **18**

(अस्मै – त एव – द्वादश च) *(A6)*

2.4.7.1

मारुतमसि मरुतामोजोऽपां धारां भिन्धि रमयत मरुतः श्येनमायिनं मनोजव सं ँवृषणꣳ सुवृक्तिं । येन शर्ध उग्रमव–सृष्टमेति तदश्विना परि धत्तꣳ स्वस्ति । पुरोवातो वर्.षञ्जिन्वरावृथ्–स्वाहा वातावद्–वर्.षन्नुग्ररावृथ् स्वाहा स्तनयन् वर्.षन् भीमरावथ्स्वाहा ऽनशन्यवस्फूर्जन्–दिद्युद्–वर्.षन्–त्वेषरावृथ् स्वाहा ऽतिरात्रां ँवर्.षन् पूर्तिरावृथ् – [ ] **19**

2.4.7.2

स्वाहा बहु हायमवृषादिति श्रुतरावृथ् स्वाहा ऽऽतपति वर्.षन्–
विराडावृथ् स्वाहा ऽवस्फूर्जन्–दिद्युद्–वर्.षन्भूतरावृथ् स्वाहामान्दा
वाशाः शुन्ध्यूरजिराः । ज्योतिष्मती–स्तमस्वरी–रुन्दतीः
सुफेनाः । मित्रभृतः क्षत्रभृतः सुराष्ट्रा इह माऽवत ।
वृष्णो अश्वस्य सन्दानमसि वृष्ट्यै त्वोप नह्यामि । **20**

(पूर्तिरावृद् – द्विचत्वारिꣳशच्च)   (A7)

2.4.8.1

देवा वसव्या अग्ने सोम सूर्य । देवाः शर्मण्या मित्रावरुणाऽर्यमन्न् ।
देवाः सपीतयो ऽपान्–नपादाशुहेमन्न् । उद्नो दत्तोदधिं भिन्त दिवः
पर्जन्यादन्तरिक्षात्–पृथिव्यास्ततो नो वृष्ट्याऽवत । दिवा चित्तमः
कृण्वन्ति पर्जन्येनो–दवाहेन । पृथिवीं यँद् व्युन्दन्ति ।
आयन् नरः सुदानवो ददाशुषे दिवः कोशमचुच्यवुः ।
वि पर्जन्याः सृजन्ति रोदसी अनु धन्वना यन्ति – [ ] **21**

2.4.8.2

वृष्टयः । उदीरयथा मरुतः समुद्रतो यूयं ँवृष्टिं ँवर्.षयथा पुरीषिणः ।

न वो दस्रा उप दस्यन्ति धेनवः शुभं ँयातामनु रथा अवृथ्सत ।

सृजा वृष्टिं दिव आऽद्भिः समुद्रं पृण । अब्जा असि प्रथमजा बलमसि

समुद्रियं । उन्नम्भय पृथिवीं भिन्धीदं दिव्यं नभः ।

उद्नो दिव्यस्य नो देहीशानो विसृजा दृतिं ।ये देवा ( ) दिविभागा

येऽन्तरिक्ष भागा ये पृथिवि भागाः । त इमं ँयज्ञमवन्तु त इदं क्षेत्रमा

विशन्तु त इदं क्षेत्रमनु वि विशन्तु । **22**

(यन्ति - देवा - विं॒शतिश्च) *(A8)*

2.4.9.1

मारुतमसि मरुतामोज इति कृष्णं ँवासः कृष्णतूषं परि धत्त एतद्वै वृष्ट्यै

रूपं॒ सरूप एव भूत्वा पर्जन्यं ँवर्.षयतिरमयत मरुतः श्येनमायिनमिति

पश्चाद्वातं प्रति मीवति पुरोवातमेव जनयति वर्.षस्या वरुद्ध्यै वातनामानि

जुहोति वायुर्वै वृष्ट्या ईशे वायुमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स

एवास्मै पर्जन्यं ँवर्.षयत्यष्टौ - [ ] **23**

2.4.9.2

जुहोति चतस्रो वै दिशश्चतस्रोऽवान्तरदिशा दिग्भ्य एव वृष्टि७ं
सं प्र च्यावयति कृष्णाजिने सँयौति हविरेवाकरन्तर्वेदि सँयौत्य वरुद्ध्यै
यतीनामद्यमानाना७ं शीर्.षाणि पराऽपतन्ते खर्जूरा अभवन्–तेषा७ं रस
ऊर्ध्वोऽपतत्–तानि करीराण्य–भवन्थ् सौम्यानि वै करीराणि सौम्या
खलु वा आहुति र्दिवो वृष्टिं च्यावयति यत्करीराणि भवन्ति – [ ] 24

2.4.9.3

सौम्ययैवाऽऽ*हुत्या दिवो वृष्टिमव रुन्धे मधुषा सं सँयौत्यपां वा एष
ओषधीना७ं रसो यन्मध्वद्भ्य एवौषधीभ्यो वर्.षत्यथो अद्भ्य
एवौषधीभ्यो वृष्टिंनि नयति मान्दा वाशा इति सँयौति नामधेयैरेवैना
अच्छैत्यथो यथा ब्रूयादसा वेहीत्येवमेवैना नामधेयैरा – [ ] 25

2.4.9.4

च्यावयति वृष्णो अश्वस्य सन्दानमसि वृष्ट्यै त्वोप नह्यामीत्याह
वृषा वा अश्वो वृषा पर्जन्यः कृष्ण इव खलु वै भूत्वा वर्.षति
रूपेणैवैन७ं समर्धयति वर्.षस्या वरुद्ध्यै । 26

(अष्टौ - भवन्ति - नामधेयैरै - कान्न त्रिꣳशच्च) (A9)

2.4.10.1

देवा वसव्या देवाः शर्मण्या देवाः सपीतय इत्या बध्नाति देवताभिरेवान्वहं वृष्टिमिच्छति यदि वर्.षेत्-तावत्येव होतव्यं ँयदि न वर्.षेच्छ्वो भूते हविर्निर्वपेदहोरात्रे वै मित्रावरुणावहोरात्राभ्यां खलु वै पर्जन्यो वर्.षति नक्तं ँवा हि दिवा वा वर्.षति मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोप धावति तावेवास्मा - [ ] **27**

2.4.10.2

अहोरात्राभ्यां पर्जन्यं ँवर्.षयतोऽग्नये धामच्छदे पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेन्मारुतꣳ सप्तकपालꣳ सौर्यमेककपालमग्निर्वा इतो वृष्टिमुदीरयति मरुतः सृष्टां नयन्ति यदा खलु वा असावादित्यो न्यङ्-रश्मिभिःपर्यावर्ततेऽथवर्.षतिधामच्छदिव खलु वै भूत्वा वर्.षत्येता वै देवता वृष्ट्या ईशते ता एव स्वेन भागधेयेनोप धावति ता - [ ] **28**

2.4.10.3

एवास्मै पर्जन्यं ँवर्.षयन्त्युता वर्.षिष्यन् वर्.षत्येव सृजा वृष्टिं दिव

आ*ऽद्भिः समुद्रं पृणेत्याहेमाश्चैवा-मूश्चापः समर्धयत्यथो

आभिरेवा-मूरच्छैत्यब्जा असि प्रथमजा बलमसि समुद्रियमित्याह

यथायजुरेवैत-दुन्नं भय पृथिवीमिति वर्.षाह्वां जुहोत्येषा वा ( ) ओषधीनां

ँवृष्टिवनिस्तयैव वृष्टिमा च्यावयति ये देवा दिविभागा इति

कृष्णाजिनमव धूनोतीम एवास्मै लोकाः प्रीता अभीष्टाभवन्ति । **29**

(अस्मै - धावति ता - वा - एकविꣳशतिश्च) (A10)

2.4.11.1

सर्वाणि छन्दाꣳस्येतस्या-मिष्ट्या-मनूच्यानीत्याहु-स्त्रिष्टुभो वा

एतद्वीर्यं ँयत् ककुदुष्णिहा जगत्यै यदुष्णिह-ककुभावन्वाह

तेनैव सर्वाणि छन्दाꣳस्यव रुन्धे गायत्री वा एषा यदुष्णिहा यानि

चत्वार्यध्यक्षराणि चतुष्पाद एव ते पशवोयथा पुरोडाशे

पुरोडाशोऽध्येवमेव तद्-यद्-ऋच्यध्यक्षराणि यज्जगत्या - [ ] **30**

2.4.11.2

परिदध्यादन्तं ँयज्ञं गमयेत् त्रिष्टुभा परि दधातीन्द्रियं ँवै वीर्यं

त्रिष्टुगिन्द्रिय एव वीर्ये यज्ञं प्रतिष्ठापयति नान्तं गमयत्यग्ने

त्री ते वाजिना त्री षधस्थेति त्रिवत्या परि दधाति सरूपत्वाय सर्वो वा एष

यज्ञो यत् त्रैधातवीयं कामाय–कामाय प्रयुज्यते सर्वेभ्यो हि कामेभ्यो यज्ञः

प्रयुज्यते त्रैधातवीयेन यजेताभिचरन्थ् सर्वो वा– [ ] **31**

2.4.11.3

एष यज्ञो यत् त्रैधातवीय७ं सर्वेणैवैनं ँयज्ञेनाभि चरति स्तृणुत

एवैनमेतयैव यजेताभिचर्यमाणः सर्वो वा एष यज्ञो यत् त्रैधातवीय७ं

सर्वेणैव यज्ञेन यजते नैनमभिचरन्थ् स्तृणुत एतयैव यजेत सहस्रेण

यक्ष्यमाणः प्रजातमेवैनद्–ददात्येतयैव यजेत सहस्रेणेजानोऽन्तं ँवा एष

पशूनां गच्छति – [ ] **32**

2.4.11.4

यः सहस्रेण यजते प्रजापतिः खलु वै पशूनसृजत

ता७ंस्त्रैधातवीये–नैवासृजत य एवं ँविद्वा७ंस्त्रैधातवीयेनपशुकामो

यजते यस्मादेव योनेः प्रजापतिः पशूनसृजत तस्मादेवैनान्थ् सृजत उपैनमुत्तरꣳ सहस्रं नमति देवताभ्यो वा एष आ वृश्च्यते यो यक्ष्य इत्युक्त्वा न यजते त्रैधातवीयेन यजेत सर्वो वा एष यज्ञो – [ ] **33**

2.4.11.5

यत् त्रैधातवीयꣳ सर्वेणैव यज्ञेन यजते न देवताभ्य आ वृश्च्यते द्वादशकपालः पुरोडाशो भवति ते त्रयश्चतुष्कपाला–स्त्रिषमृद्धत्वाय त्रयः पुरोडाशा भवन्ति त्रय इमे लोका एषां ँलोकानामाप्त्या उत्तर–उत्तरो ज्यायान् भवत्येवमिव हीमे लोका यवमयो मध्य एतद्वा अन्तरिक्षस्य रूपꣳ समृद्ध्यै सर्वेषामभिगमयन्नव द्यत्यछंबट्कारꣳ हिरण्यं ददाति तेज एवा – [ ] **34**

2.4.11.6

ऽव रुन्धे ताप्र्यं ददाति पशूनेवाव रुन्धे धेनुं ददात्याशिष एवाव रुन्धे साम्नो वा एष वर्णो यद्धिरण्यं ँयजुषां ताप्र्यमुक्थामदानां धेनुरेतानेव सर्वान् वर्णानव रुन्धे । **35**

(जगत्या - ऽभिचरन्थ् सर्वो वै - गच्छति - यज्ञ - स्तोज एव - त्रि॑ꣳशच्च) (A11)

2.4.12.1

त्वष्टा हतपुत्रो वीन्द्र॑ꣳ सोममाऽहरत् तस्मिन्निन्द्र उपहवमैच्छत तं नोपाह्वयत पुत्रं मेऽवधीरिति स यज्ञवेशसं कृत्वा प्रासहा सोममपिबत् तस्य यदत्यशिष्यत तत् त्वष्टाऽऽहवनीयमुप प्रावर्तयथ् स्वाहेन्द्रशत्रुर्वर्धस्वेति स यावदूर्ध्वः पराविध्यति तावति स्वयमेव व्यरमत यदि वा तावत् प्रवण - [ ] **36**

2.4.12.2

-मासीद्यदि वा तावदध्यग्नेरासीथ् स संभवन्नग्नीषोमावभि समभवथ् स इषुमात्रमिषुमात्रं ꣳविष्वङ्ङवर्धत स इमां ꣳल्लोकानवृणोद्य-दिमां ꣳल्लोकानवृणोत् तद्-वृत्रस्य वृत्रत्वं तस्मादिन्द्रोऽबिभेदपि त्वष्टा तस्मै त्वष्टा वज्रमसिञ्चत् तपो वै स वज्र आसीत् तमुद्यन्तुं नाशक्नोदथ वै तर्.हि विष्णु - [ ] **37**

2.4.12.3

–रन्या देवता ऽऽसीथ् सोऽब्रवीद्–विष्णवेहीदमा हरिष्यावो

येनायमिदमितिस विष्णुस्त्रेधाऽऽत्मानं ँविन्यधत्त पृथिव्यां तृतीयमन्तरिक्षे

तृतीयं दिवि तृतीय–मभिपर्यावर्ताद्–ह्यबिभेद्यत्–पृथिव्यां तृतीयमासीत्

तेनेन्द्रो वज्रमुदयच्छद्–विष्ण्वनुस्थितः सोऽब्रवीन्मा मे प्र हारस्ति

वा इदं – [ ] **38**

2.4.12.4

मयि वीर्यं तत् ते प्रदास्यामीति तदस्मै प्रायच्छत् तत् प्रत्यगृह्णादधा मेति

तद्–विष्णवेऽति प्रायच्छत् तद्–विष्णुः प्रत्यगृह्णा–दस्मास्विन्द्र

इन्द्रियं दधात्विति यदन्तरिक्षे तृतीयमासीत् तेनेन्द्रो वज्रमुदयच्छद्–

विष्ण्वनुस्थितः सोऽब्रवीन्मा मे प्रहारस्ति वा इदं – [ ] **39**

2.4.12.5

मयि वीर्यं तत् ते प्र दास्यामीति तदस्मै प्रायच्छत् तत् प्रत्यगृह्णाद् द्विर्माऽधा

इति तद्–विष्णवेऽति प्रायच्छत् तद्–विष्णुः प्रत्यगृह्णादस्मास्विन्द्र इन्द्रियं

दधात्विति यद्दिवि तृतीयमासीत् तेनेन्द्रो वज्रमुदयच्छद्-विष्णवनुस्थितः
सोऽब्रवीन्मा मे प्रहार्येनाह - [ ] **40**

2.4.12.6

-मिदमस्मि तत् ते प्रदास्यामीति त्वी(3) इत्यब्रवीथ् सन्धां तु सन्दधावहै
त्वामेव प्रविशानीति यन्मां प्रविशेः किं मा भुञ्ज्या इत्यब्रवीत्
त्वामेवेन्धीय तव भोगाय त्वां प्रविशेयमित्यब्रवीत् तं ँवृत्रः प्राविशदुदरं
ँवै वृत्रः क्षुत् खलु वै मनुष्यस्य भ्रातृव्यो य - [ ] **41**

2.4.12.7

एवं ँवेद हन्ति क्षुधं भ्रातृव्यं तदस्मै प्रायच्छत्तत् प्रत्यगृह्णात्-त्रिर्माऽधा
इति तद्-विष्णवेऽति प्रायच्छत् तद्-विष्णुः प्रत्यगृह्णादस्मास्विन्द्र इन्द्रियं
दधात्विति यत्त्रिः प्रायच्छत् त्रिः प्रत्यगृह्णात् तत् त्रिधातोस्त्रिधातुत्वं
ँयद्-विष्णुरन्वतिष्ठत विष्णवेऽति प्रायच्छत् तस्मादैन्द्रावैष्णवꣳ
हविर्भवति ( ) यद्वा इदं किञ्च तदस्मै तत् प्रायच्छद् ऋचः सामानि
यजूꣳषि सहस्रं ँवा अस्मै तत् प्रायच्छत् तस्माथ् सहस्रदक्षिणं । **42**

(प्रवणं - ँविष्णु- र्वा इद- मिद - महं - ँयो - भव - त्येक विꣳशतिश्च) *(A12)*

2.4.13.1

देवा वै राजन्या-ज्जायमाना-दबिभयु-स्तमन्तरेव सन्तं दाम्ना ऽपौम्भन्थ्

स वा एषोऽपोब्धो जायते यद्-राजन्यो यद्वा एषोऽनपोब्धो जायेत वृत्रान्

घ्नꣳ श्चरेद्यं कामयेत राजन्यमनपोब्धो जायेत वृत्रान् घ्नꣳ श्चरेदिति तस्मा

एतमैन्द्रा बार्.हस्पत्यं चरुं निर्वपेदैन्द्रो वै राजन्यो ब्रह्म बृहस्पति

र्ब्रह्मणैवैनं ( ) दाम्नोऽपोंभनान् मुञ्चति हिरण्मयं दाम दक्षिणा

साक्षादेवैनं दाम्नोऽपोंभनान् मुञ्चति । **43**

(एनं - द्वादश च) *(A13)*

2.4.14.1

नवोनवो भवति जायमानोऽह्नां केतुरुषसा मेत्यग्रे ।

भागं देवेभ्यो विदधात्यायन् प्रचन्द्रमास्तिरति दीर्घमायुः ।

यमादित्या अꣳशुमाप्याययन्ति यमक्षित-मक्षितयः पिबन्ति ।

तेन नो राजा वरुणो बृहस्पतिरा प्याययन्तु भुवनस्य गोपाः ।

प्राच्यां दिशि त्वमिन्द्रासि राजोतोदीच्यां ँवृत्रहन् वृत्रहाऽसि ।

यत्र यन्ति स्रोत्यास्त – [ ] **44**

2.4.14.2

–ज्जितं ते दक्षिणतो वृषभ एधि हव्यः ।

इन्द्रो जयाति न परा जयाता अधिराजो राजसु राजयाति ।

विश्वा हि भूयाः पृतना अभिष्टीरुपसद्यो नमस्यो यथाऽसत् ।

अस्येदेव प्ररिरिचे महित्वं दिवः पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात् ।

स्वराडिन्द्रो दम आ विश्वगूर्तः स्वरिरमत्रो ववक्षे रणाय ।

अभि त्वा शूर नोनुमोऽदुग्धा इव धेनवः । ईशान– [ ] **45**

2.4.14.3

–मस्य जगतः सुवर्दृशमीशानमिन्द्र तस्थुषः ।

त्वामिद्धि हवामहे साता वाजस्य कारवः ।

त्वां ँवृत्रेष्विन्द्र सत्पतिं नरस्त्वां काष्ठास्वर्वतः ।

यद्द्यावइन्द्रतेशत॑ँ शतं भूमीरुत स्युः ।
न त्वा वज्रिन्थ् सहस्र॑ँ सूर्या अनु न जातमष्ट रोदसी ।
पिबा सोममिन्द्र मन्दतु त्वा यन्ते सुषाव हर्यश्वाद्रिः । **46**

2.4.14.4

सोतुर्बाहुभ्या॑ँ सुयतो नार्वा । रेवतीर्नः सधमाद इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः ।
क्षुमन्तो याभिर्मदेम ।
उदग्ने शुचयस्तव>[1] , वि ज्योतिषो>[2],दु त्यं जातवेदस॑ँ>[3]
सप्त त्वा हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य । शोचिष्केशं ँविचक्षण ।
चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याऽग्नेः । आऽप्रा
द्यावापृथिवी अन्तरिक्ष॑ँ सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुष – [ ] **47**

2.4.14.5

श्च । विश्वे देवा ऋतावृध ऋतुभिर्हवनश्रुतः । जुषन्तां ँयुज्यं पयः ।
विश्वे देवाः शृणुतेम॑ँ हवं मे ये अन्तरिक्षे य उप द्यविष्ठ । ये अग्निजिह्वा
उत वा यजत्रा आसद्यास्मिन् बर्.हिषि मादयध्वं । **48**

(त - दीशान - मद्रि - स्तस्थुष - स्त्रिꣳशच्च) (A14)

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 14 Anuvaakams :-

(देवा मनुष्या - देवसुरा अब्रुवन् - देवासुरास्तेषां गायत्रि - प्रजापतिस्ता यत्राऽ - ग्ने गोभिः - चित्रया - मारुतं - देवा वसव्या अग्ने - मारुतमिति - देवा वसव्या देवाः शर्मण्याः - सर्वाणि - त्वष्टा हतपुत्रो - देवा वै राजन्यान् - नवोनव - श्चतुर्दश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(देवा मनुष्याः - प्रजां पशुन् - देवा वसव्याः - परिदध्यदिद- मस्म्य - ष्टा चत्वारिꣳशत्)

First and Last Padam of Fourth Prasnam of Kandam 2:-

(देवा मनुष्या - मादयध्वं)

॥ हरिः ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां द्वितीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः समाप्तः ॥

2.4.1 Appendix

2.4.14.4 – उदग्ने शुचयस्तव> [1]

उदग्ने शुचयस्तव शुक्रा भ्राजन्त ईरते । तव ज्योतीꣴष्यर्चयः ॥

(Appearing in TS-1.3.14.8)

2.4.14.4– विज्योतिषो> [2] ,

वि ज्योतिषा बृहता भात्यग्निरावि र्विश्वानि कृणुते महित्वा ।
प्रादेवी र्मायाः सहते–दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षसे विनिक्षे ॥

(Appearing in TS-1.2.14.7)

2.4.14.4 – दुत्यं जातवेदसꣴ> [3]

उदु त्यं जातवेदसं देवं ँवहन्ति केतवः ।
दृशे विश्वाय सूर्यं ॥ (Appearing in- TS 1.4.43.1)

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

2.5 द्वितीयकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः – इष्टिविधानं

2.5.1.1

विश्वरूपो वै त्वाष्ट्रः पुरोहितो देवानामासीत् स्वस्रीयोऽसुराणां
तस्य त्रीणि शीर्.षाण्यासन्थ्–सोमपान७ं सुरापान–मन्नादन७ं
स प्रत्यक्षं देवेभ्यो भागमवदत् परोक्षमसुरेभ्यः सर्वस्मै वै प्रत्यक्षं भागं
ँवदन्ति यस्मा एव परोक्षं ँवदन्ति तस्य भाग उदितस्तस्मादिन्द्रो
ऽबिभेदीदृङ् वै राष्ट्रं ँवि पर्यावर्तयतीति तस्य वज्रमादाय
शीर्.षाण्यच्छिनद्यथ् सोमपान – [ ] 1

2.5.1.2

–मासीथ् स कपिञ्जलो ऽभवत्यथ् सुरापान७ं स कलविङ्को यदन्नादन७ं
स तित्तिरिस्तस्याञ्जलिना ब्रह्महत्यामुपागृह्णात् ता७ं सँवथ्सरमबिभस्तं
भूतान्यभ्यक्रोशन् ब्रह्महन्निति स पृथिवीमुपासीददस्यै ब्रह्महत्यायै तृतीयं

प्रति गृहाणेति साऽब्रवीद्वरं वृँणै खातात् पराभविष्यन्ती मन्ये ततो मा परा भूवमितिपुरा ते–[ ] 2

2.5.1.3

सँवथ्सरादपि रोहादित्यब्रवीत् तस्मात् पुरा सँवथ्सरात् पृथिव्यै खातमपि रोहति वारेवृत७ ह्यस्यै तृतीयं ब्रह्महत्यायै प्रत्यगृह्णात् तथ् स्वकृतमिरिणमभवत् तस्मादाहिताग्निः श्रद्धादेवः स्वकृत इरिणे नाव स्येद्–ब्रह्महत्यायै ह्येष वर्णः स वनस्पतीनुपासीददस्यै ब्रह्महत्यायै तृतीयं प्रति गृह्णीतेति तेऽब्रुवन् वरं वृँणामहै वृक्णात् – [ ] 3

2.5.1.4

पराभविष्यन्तो मन्यामहे ततो मा परा भूमेत्याव्रश्चनाद्वो भूया७ँस उत्तिष्ठानित्यब्रवीत् तस्मादाव्रश्चनाद्–वृक्षाणां भूया७ँस उत्तिष्ठन्ति वारेवृत७ ह्येषां तृतीयं ब्रह्महत्यायै प्रत्यगृण्हन्थ्स निर्यासो ऽभवत् तस्मान्निर्यासस्य नाऽऽश्यं ब्रह्महत्यायै ह्येष वर्णोऽथो खलु य एव लोहितो यो वाऽऽव्रश्चनान्निर्येषति तस्य नाऽऽश्यं – [ ] 4

2.5.1.5

काममन्यस्यसस्त्रीष७्साद-मुपासीददस्यै ब्रह्महत्यायै तृतीयं प्रति गृह्णीतेति ता अब्रुवन् वरं ँवृणामहा ऋत्वियात् प्रजां ँविन्दामहै काममा विजनितोः सं भवामेति तस्मादृत्वियाथ् स्त्रियः प्रजां ँविन्दन्ते काममा विजनितोः संभवन्ति वारेवृत७ ह्यासां तृतीयं ब्रह्महत्यायै प्रत्यगृह्णन्थ् सा मलवद्वासा अभवत् तस्मान्-मलवद्-वाससा न सँवदेत - [ ] 5

2.5.1.6

न सहाऽऽसीत नास्या अन्नमद्याद्-ब्रह्महत्यायै ह्येषा वर्णं प्रतिमुच्याऽऽस्तेऽथो खल्वाहुरभ्यञ्जनं ँवाव स्त्रिया अन्नमभ्यञ्जनमेव न प्रतिगृह्यं काममन्यदिति यां मलवद्-वासस७् संभवन्ति यस्ततो जायते सोऽभिशस्तो यामरण्ये तस्यै स्तेनो यां पराचीं तस्यै ह्रीतमुख्यपगल्भो या स्नाति तस्या अप्सु मारुको या - [ ] 6

2.5.1.7

ऽभ्यङ्क्ते तस्यै दुश्चर्मा या प्रलिखते तस्यै खलतिरपमारी याऽऽङ्क्ते तस्यै काणो या दतो धावते तस्यै श्यावदन् या नखानि निकृन्तते तस्यै कुनखी या कृणत्ति तस्यै क्लीबो या रज्जुꣳ सृजति तस्या उद्-बन्धुको या पर्णेन पिबति तस्या उन्मादुको या खर्वेण पिबति तस्यै खर्वस्तिस्रो रात्रीर्व्रतं चरेदञ्जलिना वा पिबेदखर्वेण वा ( ) पात्रेण प्रजायै गोपीथाय । 7

(यथ् सोमपानं - ते - वृक्णात्- तस्य नाऽऽश्यं - वँदेत -मारुको या -ऽखर्वेण वा - त्रीणी च) (A1)

2.5.2.1

त्वष्टा हतपुत्रो वीन्द्रꣳ सोममाऽहरत् तस्मिन्निन्द्र उपहवमैच्छत तं नोपाह्वयत पुत्रं मेऽवधीरिति स यज्ञवेशसं कृत्वा प्रासहा सोममपिबत् तस्य यदत्यशिष्यत तत् त्वष्टाऽऽहवनीयमुप प्रावर्तयथ् स्वाहेन्द्रशत्रु-र्वर्धस्वेति यदवर्तयत् तद्-वृत्रस्य वृत्रत्वं ँयदब्रवीथ् स्वाहेन्द्रशत्रु-र्वर्धस्वेति तस्मादस्ये- [ ] 8

2.5.2.2

-न्द्रः शत्रुरभवथ् स संभवन्नग्नीषोमावभि समभवथ् स इषुमात्रमिषुमात्रं ँविष्वङ्ङवर्धत स इमां ँल्लोकानवृणोद्यदिमां ँल्लोकानवृणोत् तद्-वृत्रस्य वृत्रत्वं तस्मादिन्द्रोऽबिभेथ् स प्रजापतिमुपाधाव-च्छत्रुर्मेऽ जनीति तस्मै वज्र७ँ सिक्त्वा प्रायच्छदेतेन जहीति तेनाभ्यायत तावब्रूतामग्नीषोमौ मा - [ ] **9**

2.5.2.3

प्रहारावमन्तः स्व इति मम वै युव७ँस्थ इत्यब्रवीन्मामभ्येतमिति तौ भागधेयमैच्छेतां ताभ्या-मेतमग्नीषोमीय-मेकादशकपालं पूर्णमासे प्रायच्छत् तावब्रूतामभि संदष्टौ वै स्वो न शक्नुव ऐतुमिति स इन्द्र आत्मनः शीतरूरावजनयत् तच्छीतरूरयोर्जन्म य ऐव७ँ शीतरूरयोर्जन्म वेद - [ ] **10**

2.5.2.4

नैन७ँ शीतरूरौ हतस्ताभ्यामेनमभ्यनयत् तस्मा-ज्जञ्चभ्यमानादग्नीषोमौ निरक्रामतां प्राणापानौ वा एनं तदजहितां प्राणो वै दक्षोऽपानः

क्रतुस्तस्मा-ज्जञ्जभ्यमानो ब्रूयान्मयि दक्षक्रतू इति

प्राणापानावेवाऽऽत्मन् धत्ते सर्वमायुरेति स देवता वृत्रान्निर्.हूय वार्त्रघ्नꣳ

हविः पूर्णमासे निरवपद् घ्नन्ति वा एनं पूर्णमास आ - [ ] 11

2.5.2.5

ऽमावास्यायां प्याययन्ति तस्माद्-वार्त्रघ्नी पूर्णमासे ऽनूच्येते

वृधन्वती अमावास्यायां तथ् सꣳस्थाप्य वार्त्रघ्नꣳ हविर्वज्रमादाय

पुनरभ्यायत ते अब्रूतां द्यावापृथिवी मा प्र हारावयोर्वै श्रित इति ते अब्रूतां

ँवरं ँवृणावहै नक्षत्रविहिता-ऽहमसानीत्यसावब्रवी- च्चित्रविहिता-

ऽहमितीयं तस्मान्नक्षत्रविहिताऽसौ चित्रविहितेऽयं ँय एवं

द्यावापृथिव्यो - [ ] 12

2.5.2.6

-र्वरं ँवेदैनं ँवरो गच्छति स आभ्यामेव प्रसूत इन्द्रो वृत्रमहन् ते देवा

वृत्रꣳ हत्वाऽग्नीषोमावब्रुवन् हव्यं नो वहतमिति तावब्रूतामपतेजसौ वै

त्यौ वृत्रे वै त्ययोस्तेज इति तेऽब्रुवन् क इदमच्छैतीति गौरित्यब्रुवन्

गौर्वाव सर्वस्य मित्रमिति साऽब्रवी - [ ] 13

2.5.2.7

–द्वरं ँवृणै मय्येव सतोऽभयेन भुनजाध्वा इति तद्–गौराऽहरत्

तस्माद्–गवि सतोभयेन भुञ्जत एतद्वा अग्नेस्तेजो यद् घृतमेतथ्

सोमस्य यत् पयो य एवमग्नीषोमयो स्तेजो वेद तेजस्व्येव भवति

ब्रह्मवादिनो वदन्ति किंदेवत्यं पौर्णमासमिति प्राजापत्यमिति ब्रूयात्

तेनेन्द्रं ज्येष्ठं पुत्रं निरवासाययदिति तस्मा– ( ) –ज्ज्येष्ठं पुत्रं धनेन

निरवसाययन्ति । **14**

(अस्य – मा – वेदा – ऽऽ – द्यावापृथिव्यो – रब्रवीदिति – तस्मा – च्चत्वारि च) (A2)

2.5.3.1

इन्द्रं ँवृत्रं जघ्निवा॑ँसं मृधोऽभि प्रावेपन्त स एतं ँवैमृधं

पूर्णमासेऽनुनिर्वाप्यमपश्यत् तं निरवपत् तेन वै स मृधोऽपाहत यद्वैमृधः

पूर्णमासेऽनुनिर्वाप्यो भवति मृध एव तेन यजमानोऽप हत

इन्द्रो वृत्र॑ँ हत्वा देवताभिश्चेन्द्रियेण च व्यार्ध्यत स

एतमाग्नेय–मष्टाकपाल–ममावास्यायामपश्यदैन्द्रं दधि – [ ] **15**

2.5.3.2

तं निरवपत् तेन वै स देवताश्चेन्द्रियं चावारुन्धयदाग्नेयो ऽष्टाकपालो ऽमावास्यायां भवत्यैन्द्रं दधि देवताश्चैव तेनेन्द्रियं च यजमानोऽव रुन्ध इन्द्रस्य वृत्रं जघ्नुष इन्द्रियँ वीर्यं पृथिवीमनु व्यार्च्छत् तदोषधयो वीरुधोऽभवन्थ्स प्रजापतिमुपाधावद्–वृत्रं मे जघ्नुष इन्द्रियँ वीर्यं – [ ] **16**

2.5.3.3

पृथिवीमनु व्यारत् तदोषधयो वीरुधोऽभूवन्निति स प्रजापतिः पशूनब्रवीदेतदस्मै सं नयतेति तत् पशव ओषधीभ्यो ऽध्यात्मन्थ् समनयन् तत् प्रत्यदुहन् यथ् समनयन् तत् सां नाय्यस्य सांनाय्यत्वँ यत् प्रत्यदुहन् तत् प्रतिधुषः प्रतिधुक्त्वꣳ समनैषुः प्रत्यधुक्षन् न तु मयि श्रयत इत्यब्रवीदेतदस्मै – [ ] **17**

2.5.3.4

शृतं कुरुतेत्यब्रवीत् तदस्मै शृत-मकुर्वन्निन्द्रियं वावास्मिन् वीर्यं
तदश्रयन् तच्छृतस्य शृतत्वꣳ समनैषुः प्रत्यधुक्षञ्छृतमक्रन् न तु मा
धिनोतीत्यब्रवीदेतदस्मै दधि कुरुतेत्यब्रवीत् तदस्मै दध्यकुर्वन्
तदेनमधिनोत् तद्दध्नो दधित्वं ब्रह्मवादिनो वदन्ति दध्नः
पूर्वस्यावदेयं - [ ] 18

2.5.3.5

दधि हि पूर्वं क्रियत इत्यनादृत्य तच्छृतस्यैव पूर्वस्याव
द्येदिद्रियमेवास्मिन् वीर्यꣳ श्रित्वा दध्नो परिष्टाद्धिनोति यथापूर्वमुपैति
यत् पूतीकैर्वा पर्णवल्कैर्वा ऽऽतञ्च्याथ् सौम्यं तद्यत् क्वलै राक्षसं
तद्यत् तण्डुलैर्वैश्वदेवं तद्यदातञ्चनेन मानुषं तद्-यद्-दध्ना
तथ् सेन्द्रं दध्ना ऽऽतनक्ति - [ ] 19

2.5.3.6

सेन्द्रत्वायाग्-ग्निहोत्रोच्छेषणमभ्या-तनक्ति यज्ञस्य संतत्या इन्द्रो वृत्रꣳ
हत्वा परां परावत-मगच्छ-दपाराधमिति मन्यमानस्तं देवताः प्रैषमैच्छन्थ्

सोऽब्रवीत् प्रजापतिर्यः प्रथमोऽनुविन्दति तस्य प्रथमं भागधेयमिति तं
पितरोऽन्वविन्दन् तस्मात् पितृभ्यः पूर्वेद्युः क्रियते सोऽमावास्यां
प्रत्याऽ*गच्छत् तं देवा अभि समगच्छन्तामा वै नो–[ ] **20**

<u>2.5.3.7</u>

ऽद्य वसु वसतीतीन्द्रो हि देवानां वसु तदमावास्याया अमावास्यत्वं
ब्रह्मवादिनो वदन्ति किंदेवत्य सांनाय्यमिति वैश्वदेवमिति ब्रूयाद्–विश्वे
हि तद्देवा भागधेयमभि समगच्छन्तेत्यथो खल्वैन्द्रमित्येव ब्रूयादिन्द्रं वाव
ते तद्–भिषज्यन्तोऽभि समगच्छन्तेति । **21**

*(दधि – मे जघ्नुष इन्द्रियं वीर्य – मित्यब्रवीदेतदस्मा –
अवदेयं – तनक्ति – नो – द्विचत्वारिंशच्च) (A3)*

<u>2.5.4.1</u>

ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वै दर्.शपूर्णमासौ यजेत य एनौ सेन्द्रौ
यजेतेति वैमृधः पूर्णमासे ऽनुनिर्वाप्यो भवति तेन पूर्णमासः सेन्द्र ऐन्द्रं
दध्यमावास्यायां तेनामावास्या सेन्द्रा य एवं विद्वान् दर्.शपूर्णमासौ

यजते सेन्द्रावेवैनौ यजते श्वः श्वोऽस्मा ईजानाय वसीयो भवति देवा वै यद्-यज्ञे ऽकुर्वततदसुरा अकुर्वत ते देवा एता - [ ] 22

2.5.4.2

-मिष्टि-मपश्यन्-नाग्नावैष्णव-मेकादशकपाल९ सरस्वत्यै चरु९ सरस्वते चरुं तां पौर्णमास९ स७स्थाप्यानु निरवपन् ततो देवा अभवन् पराऽसुरा यो भ्रातृव्यवान्थ्स्याथ् स पौर्णमास९ स७स्थाप्यैतामिष्टिमनु निर्वपेत् पौर्णमासेनैव वज्रं भ्रातृव्याय प्रहृत्याऽऽग्नावैष्णवेन देवताश्च यज्ञं च भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते मिथुनान् पशून्थ् सारस्वताभ्यां ँयावद्देवास्यास्ति तथ् - [ ] 23

2.5.4.3

सर्वं ँवृङ्क्ते पौर्णमासीमेव यजेत भ्रातृव्यवान्नामावास्या९ हत्वा भ्रातृव्यं नाऽऽप्याययति साकंप्रस्थायीयेन यजेत पशुकामोयस्मै वा अल्पेनाऽऽहरन्ति नाऽऽत्मना तृप्यति नान्यस्मै ददाति यस्मै महता तृप्यत्यात्मना ददात्यन्यस्मै महता पूर्ण९ होतव्यं तृप्त एवैनमिन्द्रः प्रजया

पशुभिस्तर्पयति दारुपात्रेण जुहोति न हि मृन्मयमाहुतिमानश

औदुम्बरं - [ ] 24

2.5.4.4

भवत्यूर्ग्वा उदुम्बर ऊर्क् पशव ऊर्जैवास्मा ऊर्जं पशूनव रुन्धे

नागतश्रीर्महेन्द्रं ँयजेत त्रयो वै गतश्रियः शुश्रुवान् ग्रामणी

राजन्यस्तेषां महेन्द्रो देवता यो वै स्वां देवतामति यजते

प्रस्वायै देवतायैच्यवते न परां प्राप्नोति पापीयान् भवति

सँवथ्सर-मिन्द्रं ँयजेत सँवथ्सरं हि व्रतं नाति स्वै - [ ] 25

2.5.4.5

-वैनं देवतेज्यमाना भूत्या इन्धे वसीयान् भवति सँवथ्सरस्य

परस्तादग्नये व्रतपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेथ् सँवथ्सरमेवैनं ँवृत्रं

जघ्निवां समग्नि-र्व्रतपति-र्व्रतमा लम्भयति ततोऽधि कामं ँयजेत। 26

(एतां - त - दौदुम्बरं - स्वा - त्रिंशच्च)(A4)

2.5.5.1

नासोमयाजी सं नयेदनागतं ँ वा एतस्य पयो योऽसोमयाजी यदसोमयाजी सं नयेत् परिमोष एव सोऽनृतं करोत्यथो परैव सिच्यते सोमयाज्येव सं नयेत् पयो वै सोमः पयः सांनाय्यं पयसैव पय आत्मन् धत्ते वि वा एतं प्रजया पशुभिरर्धयति वर्धयत्यस्य भ्रातृव्यं ँ यस्य हविर्निरुप्तं पुरस्ताच्चन्द्रमा – [ ] **27**

2.5.5.2

अभ्युदेति त्रेधा तण्डुलान् वि भजेद्ये मध्यमाः स्युस्तानग्नये दात्रे पुरोडाशमष्टाकपालं कुर्याद्ये स्थविष्ठास्तानिन्द्राय प्रदात्रे दधꣳश्चरुं ँ येऽणिष्ठास्तान् विष्णवे शिपिविष्टाय शृते चरुमग्निरेवास्मै प्रजां प्रजनयति वृद्धामिन्द्रः प्रयच्छति यज्ञो वै विष्णुः पशवः शिपिर्यज्ञ एव पशुषु प्रतितिष्ठति न द्वे – [ ] **28**

2.5.5.3

यजेत यत् पूर्वया संप्रति यजेतोत्तरया छम्बट्कुर्याद्यदुत्तरया सम्प्रति यजेत पूर्वया छम्बट्कुर्यान्नेष्टिर्भवति न यज्ञस्तदनु ह्रीतमुख्यपगल्भो जायत

एकामेव यजेत प्रगल्भोऽस्य जायते ऽनादृत्य तद् द्वे एव यजेत यज्ञ मुखमेव पूर्वयाऽऽलभते यजत उत्तरया देवता एव पूर्वया ऽवरुन्ध इन्द्रिय–मुत्तरया देवलोकमेव – [ ] 29

2.5.5.4

पूर्वयाऽभिजयति मनुष्यलोकमुत्तरया भूयसो यज्ञक्रतूनुपैत्येषा वै सुमना नामेष्टिर्यमद्येजानं पश्चाच्चन्द्रमा अभ्युदेत्यस्मिन्नेवास्मै लोकेऽर्धुकं भवति दाक्षायण यज्ञेन सुवर्गकामो यजेत पूर्णमासे सं नयेन्–मैत्रावरुण्या ऽऽमिक्षया ऽमावास्यायां ँयजेत पूर्णमासे वै देवाना९् सुतस्तेषामेतमर्धमासं प्रसुतस्तेषां मैत्रावरुणी वशाऽमावास्याया–मनूबन्ध्या यत् – [ ] 30

2.5.5.5

पूर्वेद्यु र्यजते वेदिमेव तत् करोति यद् वथ्सानपाकरोति सदोहविर्धाने एव सं मिनोति यद्यजते देवैरेव सुत्या९् सं पादयति स एतमर्धमास९् सधमादं देवैः सोमं पिबति यन्–मैत्रावरुण्या ऽऽमिक्षया

ऽमावास्यायां यजते यैवासौ देवानां वशाऽनूबन्ध्या सो एवैषैतस्य साक्षाद्वा एष देवानभ्यारोहति य एषां यज्ञ - [ ] 31

2.5.5.6

-मभ्यारोहति यथा खलुवै श्रेयानभ्यारूढः कामयते तथा करोति यद्यववविध्यति पापीयान् भवति यदि नावविध्यति सदृङ् व्यावृत्काम एतेन यज्ञेन यजेत क्षुरपविर्ह्येष यज्ञस्ताजक् पुण्यो वा भवति प्र वा मीयते तस्यैतद्व्रतं नानृतं वदेन्न मा९ं समश्नीयान्न स्त्रयमुपेयान्नास्य पल्पूलनेन वासः पल्पूलयेयु ( )-रेतद्धि देवाः सर्वं न कुर्वन्ति । 32

(चन्द्रमा - द्वे - देवलोकमेव - यद् - यज्ञं- पल्पूलयेयुः - षट् च)
(A5)

2.5.6.1

एष वै देवरथो यद्-दर्शपूर्णमासौ यो दर्.शपूर्णमासाविष्ट्वा सोमेन यजते रथस्पष्ट एवावसाने वरे देवानामव स्यत्येतानि वा अङ्गापरू९ंषि सँवथ्सरस्य यद्दर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते-ऽङ्गापरू९ंष्येव सँवथ्सरस्य प्रति दधात्ये ते वै सँवथ्सरस्य

चक्षुषी यद्दर्शपूर्णमासौ य एवं ँविद्वान् दर्शपूर्णमासौ
यजते ताभ्यामेव सुवर्गं ँलोकमनु पश्य – [ ]   33

2.5.6.2

–त्येषा वै देवानां ँविक्रान्ति र्यद्–दर्शपूर्णमासौ य एवं ँविद्वान्
दर्शपूर्णमासौ यजते देवानामेव विक्रान्तिमनु विक्रमत एष वै देवयानः
पन्था यद्–दर्शपूर्णमासौ य एवं ँविद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते य एव
देवयानः पन्थास्त७ँ समारोहत्येतौ वै देवाना७ँ हरी यद्दर्शपूर्णमासौ
य एवं ँविद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते यावेव देवाना७ँ
हरी ताभ्या – [ ]   34

2.5.6.3

–मेवैभ्यो हव्यं ँवहत्येतद्वै देवानामास्यं ँयद्–दर्शपूर्णमासौ य एवं
ँविद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते साक्षादेव देवानामास्ये जुहोत्येष वै
हविर्धानी यो दर्.शपूर्णमासयाजी सायंप्रातरग्निहोत्रं जुहोति यजते
दर्.शपूर्णमासा–वहरह–र्हविर्धानिना७ँ सुतो य एवं ँविद्वान्

दर्शपूर्णमासौ यजते हविर्धान्यस्मीति सर्वमेवास्य बर्हिष्यं दत्तं भवति देवावा अह – [ ] 35

2.5.6.4

–र्यज्ञियं नाविन्दन् ते दर्शपूर्णमासावपुनन् तौ वा एतौ पूतौ मेध्यौ यद्–दर्शपूर्णमासौ य एवं ँविद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते पूतावेवैनौ मेध्यौ यजते नामावास्यायां च पौर्णमास्यां च स्त्रिय–मुपेयाद्य–दुपेयान्निरिन्द्रियः स्यात् सोमस्य वै राज्ञोऽर्धमासस्य रात्रयः पत्नय आसन् तासाममावास्यां च पौर्णमासीं च नोपैत् – [ ] 36

2.5.6.5

ते एनमभि समनह्येतां तं ँयक्ष्म आर्च्छद्–राजानं ँयक्ष्म आरदिति तद्–राजयक्ष्मस्य जन्म यत् पापीयानभवत् तत् पापयक्ष्मस्य यज्जायाभ्यामविन्दत् तज्जायेन्यस्य य एवमेतेषां ँयक्ष्माणां जन्म वेद नैनमेते यक्ष्माविन्दन्ति स एते एव नमस्यन्नुपाधावत् ते अब्रूतां ँवरं ँवृणावहा आवं देवानां भागधे असावा – [ ] 37

2.5.6.6

-वदधि देवा इज्यान्ता इति तस्माथ् सदृशीना७ं रात्रीणाममावास्यायां च पौर्णमास्यां च देवा इज्यन्त एते हि देवानां भागधे भागधा अस्मै मनुष्या भवन्ति य एवं ँवेद भूतानि क्षुधमघ्नन्थ् सद्यो मनुष्या अर्धमासे देवा मासि पितरः सँवथ्सरे वनस्पतय-स्तस्मा-दहरह-र्मनुष्या अशनमिच्छन्ते ऽर्धमासे देवा इज्यन्ते मासि पितृभ्यः क्रियते सँवथ्सरे वनस्पतयः फलं ( ) गृह्णन्ति य एवं ँवेद हन्ति क्षुधं भ्रातृव्यं । **38**

(पश्यति - ताभ्या -मह - रै - दसाव - फल७ं - सप्त च) *(A6)*

2.5.7.1

देवा वै नर्चि न यजुष्यश्रयन्त ते सामन्नेवाश्रयन्त हिं करोति सामैवाकर्हिंकरोतियत्रैवदेवा अश्रयन्त तत एवैनान् प्रयुङ्क्ते हिं करोति वाच एवैष योगो हिं करोति प्रजा ऐव तद्-यजमानः सृजते त्रिः प्रथमामन्वाह त्रिरुत्तमां ँयज्ञस्यैव तद्वर्.स - [ ] **39**

2.5.7.2

नह्यत्यप्रस्र॒ꣳसाय॒ संततमन्वाह प्रा॒णाना॑मन्ना॒द्यस्य॒ संतत्या॒ अथो॒
रक्ष॒सामपहत्यै॒ राथंतरीं प्रथमामन्वाह॒ राथंतरो॒ वा अयं ँलो॒क इ॒ममे॒व
लो॒कम॒भि जय॒ति त्रिर्वि गृह्णाति॒ त्रय॒ इमे॒ लो॒का इ॒मा॒नेव लो॒का॒नभि जय॒ति
बार्.हतीमु॒त्तमा–मन्वाह॒ बार्हतो॒ वा अ॒सौ लो॒को॑ऽमुमे॒व
लो॒कम॒भि जय॒ति प्र वो॒ – [ ] **40**

2.5.7.3

वाजा॒ इत्यनिरुक्तां प्राजाप॒त्यामन्वाह य॒ज्ञो वै प्र॒जाप॑तिर्य॒ज्ञमे॒व प्र॒जाप॑तिमा
रभते॒ प्र॒वो॒ वाजा॒ इत्यन्वा॒हान्नं॒ ँवै वाजो॑ऽन्नमे॒वाव रुन्धे॒ प्र॒वो॒ वाजा॒
इत्यान्वाह॒ तस्मात् प्रा॒चीन॒ꣳ॒ रेतो॒ धीयते॑ऽग्न॒ आ याहि वी॒त॒य इत्याह॒
तस्मात्प्र॒तीचीः प्र॒जा जायन्ते॒ प्र॒वो॒ वाजा॒ – [ ] **41**

2.5.7.4

इत्यन्वाह॒ मासा॒ वै वाजा अर्धमा॒सा अ॒भिद्यवो॒ दे॒वा ह॒विष्मन्तो॒
गौर्घृ॒ताची य॒ज्ञो दे॒वाञ्जिगा॒ति यजमानः सुम्न॒यु–रि॒दमसी॒दम॒सीत्ये॒व
य॒ज्ञस्य प्रि॒यं धामाव रुन्धे॒ यं का॒मये॒त सर्व॒मायुरियादि॒ति॒ प्र वो॒ वाजा॒ इ॒ति

तस्यानूच्याग्न आ याहि वीतय इति संततमुत्तर–मर्धर्चमा

लभेत – [ ] **42**

2.5.7.5

प्राणेनैवास्यापानं दाधार सर्वमायुरेति यो वा अरत्निं सामिधेनीनां

वेदारत्नावेव भ्रातृव्यं कुरुतेऽर्धर्चौ सं दधात्येष वा अरत्निः सामिधेनीनां

य एवं वेदारत्नावेव भ्रातृव्यं कुरुत ऋषेर्‌ऋषेर्वा एता निर्मिता यथ्

सामिधेन्यस्ता यदसं युक्ताः स्युः प्रजया पशुभि र्यजमानस्य वि

तिष्ठेरन्नर्धर्चौ सं दधाति सं ( ) युनक्त्येवैनास्ता अस्मै संयुक्ता

अवरुद्धाः सर्वामाशिषं दुह्रे । **43** *(बर्सं – वो – जायन्तो प्रवो वाजा – लभेत – दधाति सं – दश च) (A7)*

2.5.8.1

अयज्ञो वा एष योऽसामाऽग्न आ याहि वीतय इत्याह रथंतरस्यैष

वर्णस्तं त्वा समिद्भिरङ्गिर इत्याह वामदेव्यस्यैष वर्णो बृहदग्ने

सुवीर्यमित्याह बृहत एष वर्णो यदेतं तृचमन्वाह यज्ञमेव तथ् सामन्वन्तं

करोत्यग्निरमुष्मिन् ँल्लोकआसीदादित्योऽस्मिन् ताविमौ
लोकावशान्ता – [ ] **44**

2.5.8.2

वास्तां ते देवा अब्रुवन्नेतेमौ वि पर्यूहामेत्यग्न आ याहि वीतय
इत्यस्मिन् ँल्लोकेऽग्निमदधु र्बृहदग्ने सुवीर्यमित्यमुष्मिन्
ँल्लोक आदित्यं ततो वा इमौ लोकावशाम्यतां ँयदेवमन्वाहानयो
र्लोकयोः शान्त्यै शाम्यतोऽस्मा इमौ लोकौ य एवं ँवेद पञ्चदश
सामिधेनीरन्वाह पञ्चदश – [ ] **45**

2.5.8.3

वा अर्धमासस्य रात्रयोऽर्धमासशः सँवथ्सर आप्यते तासां त्रीणि च शतानि
षष्टिश्चाक्षराणि तावतीः सँवथ्सरस्य रात्रयोऽक्षरश एव सँवथ्सरमाप्नोति
नृमेधश्च परुच्छेपश्च ब्रह्मवाद्यमवदेतामस्मिन् दारावार्द्रेऽग्निं जनयाव यतरो
नौ ब्रह्मीयानिति नृमेधोऽभ्यवदथ् स धूममजनयत् परुच्छेपो ऽभ्यवदथ्
सोऽग्निमजनयदृष इत्यब्रवीद्–[ ] **46**

2.5.8.4

यथ् समावद्विद्व कथा त्वमग्निमजीजनो नाहमिति सामिधेनीनामेवाहं
 वर्णं वेदेत्यब्रवीद्यद् घृतवत् पदमनूच्यते स आसां वर्णस्तं त्वा
समिद्भिरङ्गिर इत्याह सामिधेनीष्वेव तज्ज्योति र्जनयति स्त्रियस्तेन
यदृचः स्त्रियस्तेन यद्-गायत्रियः स्त्रियस्तेन यथ् सामिधेन्यो
वृषण्वती-मन्वाह - [ ] **47**

2.5.8.5

तेन पु७स्वतीस्तेन सेन्द्रास्तेन मिथुना अग्निर्देवानां दूत आसीदुशना
काव्योऽसुराणां तौ प्रजापतिं प्रश्नमैता७ं स प्रजापतिरग्निं दूतं
 वृणीमह इत्यभि पर्यावर्तत ततो देवा अभवन् पराऽसुरा यस्यैवं
 विदुषोऽग्निं दूतं वृणीमह इत्यन्वाह भवत्यात्मना पराऽस्य भ्रातृव्यो
भवत्यध्वरवतीमन्वाह भ्रातृव्यमेवैतया - [ ] **48**

2.5.8.6

ध्वरति शोचिष्केशस्तमीमह इत्याह पवित्रमेवैतद्-यजमानमेवैतया
पवयति समिद्धो अग्न आहुतेत्याह परिधिमेवैतं परि दधात्यस्कन्दाय

यदत ऊर्ध्वमभ्यादध्याद्यथा बहिः परिधि स्कन्दति तादृगेव तत् त्रयो वा

अग्नयो हव्यवाहनो देवानां कव्यवाहनः पितृणा॰ सहरक्षा असुराणां त

एतर्ह्या श॰सन्ते मां वरिष्यते मा – [ ] **49**

2.5.8.7

–मिति वृणीध्व॰ हव्यवाहनमित्याह य एव देवानां तं वृणीत

आर्.षेयं वृणीते बन्धोरेव नैत्यथो संतत्यै परस्तादर्वाचो वृणीते

तस्मात् परस्तादर्वाञ्चो मनुष्यान् पितरोऽनु प्र पिपते । **50**

(अशान्ता – वाह पञ्चदशा – ब्रवी – दन्वाहै – तया – वरिष्यते मा – मैकान्नत्रि॰शच्च) (A8)

2.5.9.1

अग्ने महा॰ असीत्याह महान् ह्येष यदग्नि ब्राह्मणेत्याह ब्राह्मणो ह्येष

भारतेत्याहैष हि देवेभ्यो हव्यं भरति देवेद्ध इत्याह देवा ह्येतमैन्धत

मन्विद्ध इत्याह मनुर्ह्येतमुत्तरो देवेभ्य ऐन्धर्.षिष्टुत इत्याहर्.षयो

ह्येतमस्तुवन् विप्रानुमदित इत्याह – [ ] **51**

2.5.9.2

विप्रा ह्येते यच्छुश्रुवाꣳसः कविशस्त इत्याह कवयो ह्येते यच्छुश्रुवाꣳसो ब्रह्मसꣳशित इत्याह ब्रह्मसꣳशितो ह्येष घृताहवन इत्याह घृताहुतिर्ह्यस्य प्रियतमा प्रणीर्यज्ञानामित्याह प्रणीर्ह्येष यज्ञानाꣳ रथीरध्वराणामित्याहैष हि देवरथोऽतूर्तो होतेत्याह न ह्येतं कश्चन – [ ] 52

2.5.9.3

तरति तूर्णि र्हव्यवाडित्याह सर्वꣳह्येष तरत्यास्पात्रं जुहूर्देवानामित्याह जुहूर्ह्येष देवानां चमसो देवपान इत्याह चमसो ह्येष देवपानोऽराꣳ इवाग्ने नेमिर्देवाꣳस्त्वं परिभूरसीत्याह देवान् ह्येष परिभूर्यद्–ब्रूयादा वह देवान् देवयते यजमानायेति भ्रातृव्यमस्मै– [ ] 53

2.5.9.4

जनयेदा वह देवान् यजमानायेत्याह यजमानमेवैतेन वर्धयत्यग्निमग्न आ वह सोममा वहेत्याह देवता एव तद्–यथापूर्वमुप ह्वयत आ चाग्ने देवान् वह सुयजा च यज जातवेद इत्याहाग्निमेव तथ्

स७ श्यति सोऽस्य स७्शितो देवेभ्यो हव्यं ँवहत्यग्नि होते – [ ] 54

2.5.9.5

–त्याहाग्निर्वै देवाना७् होता य एव देवाना७् होता तं ँवृणीतेस्मो
वयमित्याहाऽऽत्मानमेव सत्त्वं गमयति साधु ते यजमान
देवतेत्याहाऽऽशिषमेवैतामा शास्ते यद्ब्रूयाद्–योऽग्नि७् होतारमवृथा
इत्यग्निनोभयतो यजमानं परि गृह्णीयात् प्रमायुकः
स्याद्–यजमानदेवत्या वै जुहूर्भ्रातृव्य देवत्योपभृद् – [ ] 55

2.5.9.6

यद्–द्वे इव ब्रूयाद् भ्रातृव्यमस्मै जनयेद् घृतवतीमध्वर्यो
स्रुचमाऽस्यस्वेत्याह यजमान मेवैतेन वर्धयति देवायुवमित्याह देवान्
ह्येषाऽवति विश्ववारामित्याह विश्व७ ह्येषाऽवतीडामहै देवा७्
ईडेन्यान्नमस्याम नमस्यान् यजाम यज्ञियानित्याहमनुष्या वा ईडेन्याः
पितरो नमस्या देवा यज्ञिया देवता एव ( ) तद्–यथाभागं
ँयजति । 56

(विप्रानुमदित इत्याह - चना - ऽस्मै - होतो - पभृद् - देवता एव - त्रीणि च) *(A9)*

2.5.10.1

त्रीꣳस्तृचाननु ब्रूयाद्-राजन्यस्य त्रयो वा अन्ये राजन्यात् पुरुषा ब्राह्मणो वैश्यः शूद्रस्तानेवास्मा अनुकान् करोति पञ्चदशानु ब्रूयाद्-राजन्यस्य पञ्चदशो वै राजन्यः स्व एवैनꣳ स्तोमे प्रतिष्ठापयति त्रिष्टुभा परि दध्यादिन्द्रियं वै त्रिष्टुगिन्द्रियकामः खलु वै राजन्यो यजते त्रिष्टुभैवास्मा इन्द्रियं परि गृह्णाति यदि कामयेत-[ ] **57**

2.5.10.2

ब्रह्मवर्चसमस्त्विति गायत्रिया परि दध्याद्-ब्रह्मवर्चसं वै गायत्री ब्रह्मवर्चसमेव भवति सप्तदशानु ब्रूयाद्-वैश्यस्य सप्तदशो वै वैश्यः स्व एवैनꣳ स्तोमे प्रति ष्ठापयतिजगत्या परि दध्याज्जागता वै पशवः पशुकामः खलु वै वैश्यो यजते जगत्यैवास्मै पशून् परि गृह्णात्ये कविꣳशतिमनु ब्रूयात् प्रतिष्ठाकामस्यै कविꣳशः स्तोमानां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठित्यै - [ ] **58**

2.5.10.3

चतुर्वि॒ꣳशतिमनु ब्रूयाद्-ब्रह्मवर्चस-कामस्य चतुर्वि॒ꣳशत्यक्षरा गायत्री
गायत्री ब्रह्मवर्चसं गायत्रियैवास्मै ब्रह्मवर्चसमव रुन्धे त्रि॒ꣳशतमनु
ब्रूयादन्नकामस्य त्रि॒ꣳशदक्षरा विराडन्नं ँविराड् विराजैवस्मा अन्नाद्यमव
रुन्धे द्वात्रि॒ꣳशतमनु ब्रूयात् प्रतिष्ठाकामस्य द्वात्रि॒ꣳशदक्षरा ऽनुष्टुगनुष्टुप्
छन्दसां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठित्यै षट्त्रि॒ꣳशतमनु ब्रूयात् पशुकामस्य
षट्त्रि॒ꣳशदक्षरा बृहती बार्.हताः पशवो बृहत्यैवास्मै पशू - [ ] **59**

2.5.10.4

-नव रुन्धे चतुश्चत्वारि॒ꣳशतमनु ब्रूयादिन्द्रियकामस्य
चतुश्चत्वारि॒ꣳशदक्षरा त्रिष्टुगिन्द्रियं त्रिष्टुप् त्रिष्टुभैवास्मा इन्द्रियमव रुन्धे
ऽष्टाचत्वारि॒ꣳ शतमनु ब्रूयात् पशुकामस्याष्टाचत्वारि॒ꣳशदक्षरा जगती
जागताः पशवोजगत्यैवास्मै पशूनव रुन्धे सर्वाणि छन्दा॒ꣳस्यनु
ब्रूयाद्-बहुयाजिनः सर्वाणि वा एतस्य छन्दा॒ꣳस्य वरुन्धानि यो
बहुयाज्यपरिमितमनु ब्रूयादपरिमितस्या वरुध्यै । **60**

(कामयेत - प्रतिष्ठित्यै - पशून्थ् - सप्तचत्वारि॒ꣳशच्च) (A10)

2.5.11.1

निवीतं मनुष्याणां प्राचीनावीतं पितृणामुपवीतं देवानामुप व्ययते

देवलक्ष्ममेव तत् कुरुते तिष्ठन्नवाह तिष्ठन् ह्याश्रुततरं ँवदति तिष्ठन्नन्वाह

सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्या आसीनो यजत्यस्मिन्नेव

लोके प्रतितिष्ठति यत् क्रौञ्चमन्वाहाऽऽसुरं तद्–यन्मन्द्रं मानुषं

तद्यदन्तरा तथ् सदेवमन्तराऽनूच्यꣳ सदेवत्वाय विद्वाꣳसो वै - [ ] **61**

2.5.11.2

पुरा होतारोऽभूवन् तस्माद्–विधृता अध्वानोऽभूवन् न पन्थानः

समरुक्षन्नन्तर्वेद्यन्यः पादो भवति बहिर्वेद्यन्योऽथान्वाहाध्वनां ँविधृत्यै

पथामसꣳ रोहायाथो भूतंचैव भविष्यच्चाव रुन्धेऽथो परिमितं

चैवापरिमितं चाव रुन्धेऽथो ग्राम्या॑श्चैव पशूनारण्या॑श्चाव

रुन्धेऽथो - [ ] **62**

2.5.11.3

देवलोकं चैव मनुष्य लोकं चाभि जयति देवा वै सामिधेनीरनूच्य

यज्ञं नान्वपश्यन्थ्स प्रजापतिस्तूष्णी–माघारमा ऽघारयत् ततो वै

देवा यज्ञमन्वपश्यन् यत् तूष्णीमाघार–माघारयति यज्ञस्यानुख्यात्या

अथो सामिधेनीरेवाभ्य–नक्त्यलूक्षो भवति य एवं वेदाथो

तर्पयत्येवैना–स्तृप्यति प्रजया पशुभि – [ ] **63**

2.5.11.4

–र्य एवं वेद यदेकया ऽऽघारयेदेकां प्रीणीयाद्यद् द्वाभ्यां द्वे

प्रीणीयाद्यद् तिसृभिरति तद्रेचयेत्मनसा ऽऽघारयति मनसा ह्यनाप्तमाप्यते

तिर्यञ्चमा घारयत्यछम्बट्कारं वाक् च मनश्चा ऽऽर्तीयेतामहं देवेभ्यो

हव्यं वहामीति वागब्रवीदहं देवेभ्य इति मनस्तौ प्रजापतिं प्रश्नमैता

सोऽब्रवीत् – [ ] **64**

2.5.11.5

प्रजापतिर्दूतीरेव त्वं मनसोऽसि यद्धि मनसा ध्यायति तद्वाचा वदतीति

तत् खलु तुभ्यं न वाचा जुहवन्नित्यब्रवीत् तस्मान्मनसा प्रजापतये

जुह्वतिमन इव हि प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्यै परिधीन्थ्सं मार्ष्टि पुनात्येवैनान्त्रिर्मध्यमं त्रयो वै प्राणाः प्राणानेवाभि जयति त्रिर्दक्षिणार्ध्ये त्रय - [ ] **65**

2.5.11.6

इमे लोका इमानेव लोकानभि जयति त्रिरुत्तरार्ध्ये त्रयो वै देवयानाः पन्थानस्तानेवाभि जयति त्रिरुप वाजयति त्रयो वै देवलोका देवलोकानेवाभि जयति द्वादश सं पद्यन्ते द्वादश मासाः सँवथ्सरः सँवथ्सरमेव प्रीणात्यथो सँवथ्सरमेवास्माउप दधाति सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्या आघारमा घारयति तिर इव - [ ] **66**

2.5.11.7

वै सुवर्गो लोकः सुवर्गमेवास्मै लोकं प्ररोचयत्यृजुमा घारयत्यृजुरिव हि प्राणः संततमा घारयति प्राणानामन्नाद्यस्य संतत्या अथो रक्षसामपहत्यै यं कामयेत प्रमायुकः स्यादिति जिह्मं तस्या ऽऽघारयेत् प्राणमेवास्माज्जिह्मं नयति ताजक् प्रमीयतेशिरो वा एतद्–यज्ञस्य यदाघार आत्मा ध्रुवा - [ ] **67**

2.5.11.8

ऽऽघारमाघार्य ध्रुवाꣳ समनक्त्यात्मन्नेव यज्ञस्य शिरः प्रति
दधात्यग्निर्देवानां दूत आसीद् दैव्योऽसुराणां तौ प्रजापतिं प्रश्नमैताꣳ स
प्रजापति ब्राह्मणमब्रवीदेतद्वि ब्रूहीत्या श्रावयेतीदं देवाः शृणुतेति
वाव तदब्रवीदग्नि र्दैवो होतेति य एव देवानां तमवृणीत
ततो देवा – [ ] **68**

2.5.11.9

अभवन् पराऽसुरा यस्यैवं ँविदुषः प्रवरं प्रवृणते भवत्यात्मना
पराऽस्य भ्रातृव्यो भवति यद्ब्राह्मणश्चा ब्राह्मणश्च प्रश्नमेयातां
ब्राह्मणायाधि ब्रूयाद् यद् ब्राह्मणायाध्याहा ऽऽत्मनेऽध्याह यद्ब्राह्मणं
पराहाऽऽत्मनं पराऽऽह तस्माद् ब्राह्मणो न परोच्यः । **69**

(वा – आरण्याꣳश्चाव रुन्धेऽथो – पशुभिः – सोऽब्रवीद् – दक्षिणार्ध्यं त्रय –इव – ध्रुवा – देवा – श्चत्वारिꣳशच्च) (A11)

2.5.12.1

आयुष्ट >[1], आयुर्दा अग्न >[2], आ प्यायस्व >[3], सं ते >[4],

ऽव ते हेड >[5], उदुत्तमं >[6], प्रणो देव्या >[7], नो दिवो >[8] ,

ऽग्ना विष्णू >[9], अग्नाविष्णू >[10],इमं मे वरुण >[11],तत्त्वा या>[12,]

म्यु दुत्यम् >[13] , चित्रम् >[14] ।

अपां नपादा ह्यस्थादुपस्थं जिह्मानामूर्ध्वो विद्युतं वसानः ।

तस्य ज्येष्ठं महिमानं वहन्ती र्हिरण्यवर्णाः परि यन्ति यह्वीः । स–[ ] 70

2.5.12.2

–मन्या यन्त्युप यन्त्यन्याः समानमूर्वं नद्यः पृणन्ति ।

तमू शुचिꣳ शुचयो दीदिवाꣳ समपां नपातं परितस्थुरापः ।

तमस्मेरा युवतयो युवानं मर्मृज्यमानाः परि यन्त्यापः ।

स शुक्रेण शिक्वना रेवदग्निर्दीदायानिध्मो घृतनिर्णिगफ्सु ।

इन्द्रावरुणयोरहꣳसम्राजोरव आ वृणे ।

ता नो मृडात ईदृशे । इन्द्रावरुणा युवमध्वराय नो – [ ] 71

2.5.12.3

विशे जनाय महि शर्म यच्छतं । दीर्घप्रयज्युमति यो वनुष्यति

वयं जयेम पृतनासु दूढ्यः ।

आ नोमित्रावरुणा>15, प्रबाहवा>16।

त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वान् देवस्य हेडोऽव यासि सीष्ठाः ।

यजिष्ठो वह्नि तमः शोशुचानो विश्वा द्वेषा॑ सि प्रमुमुग्ध्यस्मत् ।

स त्वंनो अग्नेऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ ।

अव यक्ष्व नो वरुण॑ – [ ] **72**

2.5.12.4

रराणो वीहि मृडीक॑ सुहवो न एधि ।

प्रप्रायमग्निर्भरतस्य शृण्वे वि यथ् सूर्यो न रोचते बृहद्भाः ।

अभि यः पूरुं पृतनासु तस्थौ दीदाय दैव्यो अतिथिः शिवो नः ।

प्र ते यक्षि प्र त इयर्मि मन्म भुवो यथा वन्द्यो नो हवेषु ।

धन्वन्निव प्रपा असि त्वमग्न इयक्षवे पूरवे प्रत्न राजन् । **73**

2.5.12.5

वि पाजसा >17, वि ज्योतिषा >18 ।

स त्वमग्ने प्रतीकेन प्रत्योष यातुधान्यः । उरुक्षयेषु दीद्यत् ।

त॒ सुप्रतीक॒ सुदृश॑ स्वञ्चमविद्वा॒सो विदुष्टर॒ सपेम ।

स यक्ष–द्विश्वा वयुनानि विद्वान् प्र हव्यमग्निरमृतेषु वोचत् ।

अ॒होमुचे >19, विवेष यन्मा >20,

विन इन्द्रे >21, न्द्र क्षत्र >22

मिन्द्रियाणि शतक्रतो >23, ऽनु ते दायि >24 । **74**

(यद्वीः स – मध्वराय नो – वरुण॒ – राज॑ –श्चतुश्च श्चत्वारि॒शच्च)

(A12)

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 12 Anuvaakams :-

(विश्वरूप – स्त्वष्टे – न्द्रं वृँत्रं – ब्रह्मवादिनः स त्वै –

नाऽसोमयाज्ये – ष वै देवरथो – देवा वै नर्चि ना – यज्ञो – ऽग्ने महान्

– त्रीन् – निवीत – मायुष्टे – द्वादश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(विश्वरूपो – नैनꣳ शीतरूरा – वद्य वसु – पूर्वेद्यु – र्वाजा इत्य – ग्ने महान् – निवीत – मन्या यन्ति – चतुः सप्ततिः)

First and Last Padam of Fifth Prasnam of Kandam 2:-

(विश्वरूपो – ऽनु ते दायि)

॥ हरिः ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां द्वितीयकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः समाप्तः ॥

2.5.1 Appendix

2.5.12.1 – आयुष्ट >[1], आयुर्दा अग्न >[2]

आयुष्टे विश्वतो दधदयमग्नि र्वरेण्यः ।
पुनस्ते प्राण आयति परा यक्ष्मꣳ सुवामि ते ।

आयुर्दा अग्ने हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि ।
घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं पितेव पुत्रमभि रक्षतादिमं ।

(Appearing in TS –1.3.14.4)

2.5.12.1 – आ प्यायस्व >[3], सं ते >[4]

आप्यास्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णियं ।
भवा वाजस्य संगथे ।

सं ते पयाꣳसि समु यन्तु वाजाः सं ँवृष्णियान् यभिमातिषाहः ।
आप्यायमानो अमृताय सोम दिवि श्रवाꣳस्युत्तमानि धिष्व ॥ (रेफ़्

(Appearing in TS- 4-2-7-4)

2.5.12.1 – अव ते हेड>5, उदुत्तमं>6

अव ते हेडो वरुण नमोभिरव यज्ञेभिरीमहे हविर्भिः ।
क्षयन्नस्मभ्यमसुर प्रचेतो राजन्नेनाꣳसि शिश्रथः कृतानि ॥

उदुत्तमं ँवरुण पाशमस्मदवाऽधमं ँविमध्यमꣳ श्रथाय ।
अथा वयमादित्य व्रते तवाऽनागसो अदितये स्याम ॥

(Appearing in TS- 1.5.11.3)

2.5.12.1 – प्रणो देव्या>7, नो दिवो>8

प्रणो देवी सरस्वती वाजेभिर्वाजिनीवती । धीनामवित्र्यवतु ॥

आ नो दिवो बृहतः पर्वतादा सरस्वती यजता गन्तु यज्ञं ।
हवं देवी जुजुषाणा घृताची शग्मां नो वाचमुशती शृणोतु ॥

(Appearing in TS - 1.8.22.1)

2.5.12.1 – अग्ना विष्णू> 9, अग्नाविष्णू> 10

अग्नाविष्णू महि तद्वां महित्वं ँवीतं घृतस्य गुह्यानि नाम ।
दमेदमे सप्त रत्ना दधाना प्रति ँवां जिह्वा घृतमा चरण्येत् ॥

अग्नाविष्णू महि धाम प्रियं ँवां ँवीथो घृतस्य गुह्या जुषाणा ।
दमेदमे सुष्टुतीर्वावृधाना प्रति वां जिह्वा घृतमुच्चरण्येत् ॥

(Appearing in TS- 1.8.22.1)

2.5.12.1 – इमं मे वरुण> 11, तत् त्वा या> 12

इमं मे वरुण श्रुधी हवमद्या च मृडय । त्वामवस्युरा चके ॥

तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदा शास्ते यजमानो हविर्भिः ।
अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुश॰्स मा न आयुः प्रमोषीः ॥

(Appearing in TS- 2.1.11.6)

2.5.12.1 – म्यु दुत्यं> 13, चित्रं > 14

उदु त्यं जातवेदसं देवं वँहन्ति केतवः । दृशे विश्वाय सूर्यं ॥

चित्रं देवाना–मुदगादनीकं चक्षु र्मित्रस्य वरुणस्याऽग्नेः ।
आऽप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्ष*ं सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च ॥

(Appearing in TS- 1.4.43.1)

2.5.12.3 – आ नो मित्रावरुणा> 15, प्र बाहवा> 16

आ नो मित्रावरुणा घृतैर्गव्यूतिमुक्षतं । मध्वा रजा*ंसि सुक्रतू ॥

प्र बाहवा सिसृतं जीवसे न आ नो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन ।
आ नो जने श्रवयतं युवाना श्रुतं मे मित्रावरुणा हवेमा ॥

(Appearing in TS- 1.8.22.3)

2.5.12.5 वि पाजसा>17

वि पाजसापृथुना शोशुचानो बाधस्व द्विषो रक्षसो अमीवाः ।
सुशर्मणो बृहतः शर्मणि स्यामग्नेरह॒ं सुहवस्य प्रणीतौ ॥

(Appearing in TS- 4.1.5.1)

2.5.12.5 वि ज्योतिषा>18

विज्योतिषा बृहता भात्यग्निराविर्विश्वानि कृणुते महित्वा ।
प्राऽदेवीर्मायाः सहते दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षसे विनिक्षे ॥

(Appearing in TS- 1.2.14.7)

2.5.12.5अ॒ंहोमुचे >19, विवेष यन्मा>20

अ॒ंहोमुचे प्रभरेमा मनीषा मोषिष्ठदाव्ने सुमतिं गृणानाः ।
इदमिन्द्र प्रति हव्यं गृभाय सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः ॥

विवेष यन्मा धिषणा जजान स्तवै पुरा पार्यादिन्द्र महः ।
अꣳहसो यत्र पीपरद्यथा नो नावेव यान्त मुभये हवन्ते ॥

(Appearing in TS- 1.6.12.3)

2.5.12.5 विन इन्द्रे>21, न्द्र क्षत्र>22

वि न इन्द्र मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्यतः ।
अधस्पदं तमीं कृधि यो अस्माꣳ अभिदासति ॥

इन्द्र क्षत्रमभि वाममोजो ऽजायथा वृषभ चर्षणीनां ।
अपाऽनुदो जनममित्र यन्त मुरुं देवेभ्यो अकृणोरु लोकं ॥

(Appearing in TS- 1.6.12.4)

2.5.12.5 इन्द्रियाणि शतक्रतो>23, ऽनु ते दायि>24

इन्द्रियाणि शतक्रतो या ते जनेषु पञ्चसु ।
इन्द्र तानि त आ वृणे ॥

अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्राते विश्वमनु वृत्रहत्ये ।
अनु क्षत्रमनु सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्ये ॥

(Appearing in TS- 1.6.12.1)

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

2.6 द्वितीयकाण्डे षष्ठः प्रश्नः – अवशिष्टकर्माभिधानं

2.6.1.1

समिधो यजति वसन्तमेवर्तूनामव रुन्धे तनूनपातं यजति ग्रीष्ममेवाव रुन्ध इडो यजति वर्.षा एवाव रुन्धे बर्.हिर्यजति शरदमेवाव रुन्धे स्वाहाकारं यजति हेमन्तमेवाव रुन्धे तस्माथ् स्वाहाकृता हेमन् पशवोऽव सीदन्ति समिधो यजत्युषस एव देवतानामव रुन्धे तनूनपातं यजति यज्ञमेवाव रुन्ध – [ ] 1

2.6.1.2

इडो यजति पशूनेवाव रुन्धे बर्.हिर्यजति प्रजामेवाव रुन्धे समानयत उपभृतस्तेजो वा आज्यं प्रजा बर्.हिः प्रजास्वेव तेजो दधाति स्वाहाकारं यजति वाचमेवाव रुन्धे दश सं पद्यन्ते दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराजै

वान्नाद्यमव रुन्धे समिधो यजत्यस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठति तनूनपातं

ँयजति – [ ] 2

2.6.1.3

यज्ञ एवान्तरिक्षे प्रति तिष्ठतीडो यजति पशुष्वेव प्रतितिष्ठति

बर्.हिर्यजति य एव देवयानाः पन्थानस्तेष्वेव प्रतितिष्ठति स्वाहाकारं

ँयजति सुवर्ग एव लोके प्रति तिष्ठत्येतावन्तो वै देवलोकास्तेष्वेव

यथापूर्वं प्रतितिष्ठति देवासुरा एषु लोकेष्वस्पर्धन्त ते देवाः प्रयाजैरेभ्यो

लोकेभ्यो ऽसुरान् प्राणुदन्त तत् प्रयाजानां – [ ] 3

2.6.1.4

प्रयाजत्वं ँयस्यैवं ँविदुषः प्रयाजा इज्यन्ते प्रैभ्यो लोकेभ्यो भ्रातृव्यान्नुदते

ऽभिक्रामं जुहोत्यभिजित्यै यो वै प्रयाजानां मिथुनं ँवेद प्र प्रजया पशुभि

र्मिथुनै र्जायते समिधो बह्वीरिव यजति तनूनपातमेकमिव मिथुनं

तदिडो बह्वीरिव यजति बर्.हिरेकमिव मिथुनं तदेतद्वै प्रयाजानां

मिथुनं ँय एवं ँवेद प्र – [ ] 4

2.6.1.5

प्रजया पशुभि र्मिथुनै र्जायते देवानां ँवा अनिष्टा देवता आसन्नथासुरा यज्ञमजिघा८ं सन् ते देवा गायत्रीं ँव्यौहन् पञ्चाक्षराणि प्राचीनानि त्रीणि प्रतीचीनानि ततो वर्म यज्ञायाभवद्वर्म यजमानाय यत् प्रयाजानूयाजा इज्यन्ते वर्मैव तद्यज्ञाय क्रियते वर्म यजमानाय भ्रातृव्याभिभूत्यै तस्माद्-वरूथं पुरस्ताद्-वर्.षीयः पश्चाद्ध्रसीयो देवा वै पुरा रक्षोभ्य - [ ] **5**

2.6.1.6

इति स्वाहाकारेण प्रयाजेषु यज्ञ८ं स८स्थाप्यमपश्यन् त८ स्वाहाकारेण प्रयाजेषु समस्थापयन् वि वा एतद्-यज्ञं छिन्दन्ति यथ् स्वाहाकारेण प्रयाजेषु स८स्थापयन्ति प्रयाजानिष्ट्वा हवी८ष्यभि घारयति यज्ञस्य संतत्या अथो हविरेवाकरथो यथापूर्वमुपैति पिता वै प्रयाजाः प्रजाऽनूयाजा यत् प्रयाजानिष्ट्वा हवी८ष्यभिघारयति पितैव तत् पुत्रेण साधारणं - [ ] **6**

2.6.1.7

कुरुते तस्मादाहुर्यश्चैवं ँवेद यश्च न कथा पुत्रस्य केवलं

कथा साधारणं पितुरित्यस्कन्नमेव तद्यत् प्रयाजेष्विष्टेषु स्कन्दति

गायत्र्येव तेन गर्भं धत्ते सा प्रजां पशून् यजमानाय प्रजनयति । 7

(यजति यज्ञामेवाव रुन्धे – तनूनपातं ँयजति – प्रयाजाना – मेवं ँवेद प्र – रक्षोभ्यः – साधारणं – पञ्चत्रि९ंशच्च) (A1)

2.6.2.1

चक्षुषी वा एते यज्ञस्य यदाज्यभागौ यदाज्यभागौ यजति

चक्षुषी एव तद्–यज्ञस्य प्रति दधाति पूर्वार्धे जुहोति तस्मात् पूर्वार्धे

चक्षुषी प्रबाहुग्–जुहोति तस्मात् प्रबाहुक् चक्षुषी देवलोकं

ँवा अग्निना यजमानोऽनु पश्यति पितृलोक९ं सोमेनोत्तरार्धे

ऽग्नये जुहोति दक्षिणार्धे सोमायैवमिव हीमौ लोकावनयो

र्लोकयोरनुख्यात्यै राजानौ वा एतौ देवतानां – [ ] 8

2.6.2.2

ँयदग्नीषोमावन्तरा देवता इज्येते देवतानां ँविधृत्यै तस्माद्–राज्ञा मनुष्या

विधृता ब्रह्मवादिनो वदन्ति किं तद्–यज्ञे यजमानः कुरुते येनान्यतोदतश्च

पशून् दाधा–रोभयतोदत–श्चेत्यृच–मनूच्या ऽऽज्यभागस्य जुषाणेन

यजति तेनान्यतोदतो दाधारर्चमनूच्य हविष ऋचा यजति तेनोभयतोदतो

दाधार मूर्धन्वती पुरोऽनुवाक्या भवति मूर्धानमेवैनꣳ समानानां

करोति – [ ] **9**

2.6.2.3

नियुत्वत्या यजति भ्रातृव्यस्यैव पशून् नि युवते केशिनꣳह

दार्भ्यं केशी सात्यकामिरुवाच सप्तपदां ते शक्वरीꣴ श्वो यज्ञे प्रयोक्तासे

यस्यै वीर्येण प्र जातान् भ्रातृव्यान्नुदते प्रति जनिष्यमाणान् यस्यै

वीर्येणोभयो लोकयो ज्योति र्धत्ते यस्यै वीर्येण पूर्वार्धेनानड्वान् भुनक्ति

जघनार्धेन धेनुरिति पुरस्ताल्लक्ष्मा पुरोऽनुवाक्या भवति जातानेव

भ्रातृव्यान् प्रणुदत उपरिष्टाल्लक्ष्मा – [ ] **10**

2.6.2.4

याज्या जनिष्यमाणानेव प्रतिनुदते पुरस्ताल्लक्ष्मा पुरोऽनुवाक्या भवत्यस्मिन्नेव लोके ज्योतिर्धत्त उपरिष्टाल्लक्ष्मा याज्याऽमुष्मिन्नेव लोके ज्योतिर्धत्ते ज्योतिष्मन्तावस्मा इमौ लोकौ भवतो य एवं ँवेद पुरस्ताल्लक्ष्मा पुरोऽनुवाक्या भवति तस्मात् पूर्वार्धेनानड्वान् भुनक्त्युपरिष्टाल्लक्ष्मा याज्या तस्माज्जघनार्धेन धेनुर्य एवं ँवेद भुङ्क्त एनमेतौ वज्र आज्यं ँवज्र आज्यभागौ – [ ] 11

2.6.2.5

वज्रो वषट्कारस्त्रिवृतमेव वज्र॒ꣳ सम्भृत्य भ्रातृव्याय प्र हरत्यच्छम्बट्कार–मपगूर्य वषट्करोति स्तृत्यै गायत्री पुरोऽनुवाक्या भवति त्रिष्टुग् याज्या ब्रह्मन्नेव क्षत्रमन्वारं भयति तस्माद्ब्राह्मणो मुख्यो मुख्यो भवति य एवं ँवेद प्रैवैनं पुरोऽनुवाक्यया ऽऽह प्रणयति याज्यया गमयति वषट्कारेणैवैनं पुरोऽनुवाक्यया दत्ते प्रयच्छति याज्यया प्रति – [ ] 12

2.6.2.6

वषट्कारेण स्थापयति त्रिपदा पुरोऽनुवाक्या भवति त्रय इमे लोका एष्वेव लोकेषु प्रतितिष्ठति चतुष्पदा याज्या चतुष्पद एव पशूनव रुन्धे द्व्यक्षरो वषट्कारो द्विपाद्-यजमानः पशुष्वेवोपरिष्टात् प्रतितिष्ठति गायत्री पुरोऽनुवाक्या भवति त्रिष्टुग् याज्यैषा वै सप्तपदा शक्वरी यद्वा एतया देवा अशिक्षन् तदशक्नुवन् य एवं वेद शक्नोत्येव ( ) यच्छिक्षति । **13** *(देवतानां - करोतु - परिष्टाल्लक्ष्मा - ऽऽज्यभागौ - प्रति - शक्नोत्येव - द्वे च) (A2)*

2.6.3.1

प्रजापति र्देवेभ्यो यज्ञान् व्यादिशथ् स आत्मन्नाज्यमधत्त तं देवा अब्रुवन्नेष वाव यज्ञो यदाज्यमप्येव नोऽत्रास्त्विति सोऽब्रवीद्-यजान् व आज्यभागावुप स्तृणानभि घारयानिति तस्माद्-यजन्त्या-ज्यभागावुप स्तृणन्त्यभि घारयन्ति ब्रह्मवादिनो वदन्ति कस्माथ् सत्याद्-यातयामान्यन्यानि हवी७-ष्ययातयाम-माज्यमिति प्राजापत्य - [ ] **14**

2.6.3.2

–मिति ब्रूयादयातयामा हि देवानां प्रजापतिरिति छन्दा॑ꣳसि

देवेभ्योऽपाक्रामन् न वोऽभागानि हव्यं ँवक्ष्याम इति तेभ्य

एत–च्चतुरवत्त–मधारयन् पुरोऽनुवाक्यायै याज्यायै देवतायै वषट्काराय

यच्चतुरवत्तं जुहोति छन्दाꣳस्येव तत् प्रीणाति तान्यस्य प्रीतानि देवेभ्यो

हव्यं ँवहन्त्यङ्गिरसो वा इत उत्तमाः सुवर्गं ँलोकमायन् तदृषयो

यज्ञवास्त्वभ्यवायन् ते – [ ] 15

2.6.3.3

ऽपश्यन् पुरोडाशं कूर्मं भूतꣳ सर्पन्तं तमब्रुवन्निन्द्राय ध्रियस्व

बृहस्पतये ध्रियस्व विश्वेभ्यो देवेभ्यो ध्रियस्वेति स नाध्रियत

तमब्रुवन्नग्नये ध्रियस्वेति सोऽग्नयेऽध्रियत यदाग्नेयो– ऽष्टाकपालो–

ऽमावास्यायां च पौर्णमास्यां चाच्युतो भवति सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्यै

तमब्रुवन् कथाऽहास्था इत्यनुपाक्तो ऽभूवमित्यब्रवीद्–

यथाऽक्षोऽनुपाक्तो – [ ] 16

2.6.3.4

ऽवार्च्छत्येवमवा ऽऽरमित्युपरिष्टा-दभ्यज्याधस्ता-दुपानक्ति सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै सर्वाणि कपालान्यभि प्रथयति तावतः पुरोडाशानमुष्मिँ ल्लोकेऽभि जयति यो विदग्धः स नैर्ऋतो योऽशृतः स रौद्रो यः शृतः स सदेवस्तस्मादविदहता शृतंकृत्यः सदेवत्वाय भस्मनाऽभि वासयति तस्मान्मा॑ꣳ सेनास्थि छन्नं वेदेनाभि वासयति तस्मात् - [ ] **17**

2.6.3.5

केशैः शिरः छन्नं प्रच्युतं वा एतदस्मान् ल्लोकादगतं देवलोकं यच्छृत॑ꣳ हविरनभिघारित-मभिघार्योद्-वासयति देवत्रैवैनद्-गमयति यद्येकं कपालं नश्येदेको मासः सँवथ्सरस्यानवेतः स्यादथ यजमानः प्रमीयेत यद् द्वे नश्येतां द्वौ मासौ सँवथ्सरस्यानवेतौ स्यातामथ यजमानः प्रमीयेत सङ्ख्यायोद्-वासयति यजमानस्य - [ ] **18**

2.6.3.6

गोपीथाय यदि नश्येदाश्विनं द्विकपालं निर्वपेद् द्यावापृथिव्य-

मेककपालमश्विनौ वै देवानां भिषजौ ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोति

द्यावापृथिव्य एककपालो भवत्यनयोर्वा एतन्नश्यति यन्नश्य-

त्यनयोरेवैनद्-विन्दति प्रतिष्ठित्यै । **19**

(प्रजापत्यं - ते - ऽक्षोऽनुपाक्तो - वेदेनाभि वासयति तस्माद् - यजमानस्य - द्वात्रि(ग्ं)शच्च) (A3)

2.6.4.1

देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति स्फ्यमा दत्ते प्रसूत्याअश्विनो

र्बाहुभ्यामित्याहा-श्विनौ हि देवानामध्वर्यू आस्तां पूष्णो

हस्ताभ्यामित्याह यत्यै शतभृष्टिरसि वानस्पत्यो द्विषतो वध इत्याह

वज्रमेव तथ् स(ग्ं)श्यति भ्रातृव्याय प्रहरिष्यन्थ् स्तम्ब यजु

र्हरत्येतावती वै पृथिवी यावती वेदिस्तस्या एतावत एव

भ्रातृव्यं निर्भजति - [ ] **20**

2.6.4.2

तस्मान्नाभागं निर्भजन्ति त्रिर्.हरति त्रय इमे लोका एभ्य एवैनं

ँल्लोकेभ्यो निर्भजति तूष्णीं चतुर्थ७ं हरत्यपरिमितादेवैनं निर्भजत्युद्धन्ति

यदेवास्या अमेध्यं तदप हन्त्युद्धन्ति तस्मादोषधयः परा भवन्ति मूलं

छिनत्ति भ्रातृव्यस्यैव मूलं छिनत्ति पितृदेवत्याऽतिखातेयतीं खनति

प्रजापतिना – [ ] 21

2.6.4.3

यज्ञमुखेन संमितामा प्रतिष्ठायै खनति यजमानमेव प्रतिष्ठां गमयति

दक्षिणतो वर्.षीयसीं करोति देवयजनस्यैव रूपमकः पुरीषवतीं करोति

प्रजावै पशवः पुरीषं प्रजयैवैनं पशुभिः पुरीषवन्तं करोत्युत्तरं परिग्राहं परि

गृह्णात्येतावती वै पृथिवी यावती वेदिस्तस्या एतावत एव भ्रातृव्यं

निर्भज्याऽऽत्मन उत्तरं परिग्राहं परिगृह्णाति क्रूरमिव वा – [ ] 22

2.6.4.4

एतत् करोति यद्वेदिं करोति धा असि स्वधा असीति योयुप्यते शान्त्यै

प्रोक्षणीरा सादयत्यापो वै रक्षोघ्नी रक्षसामपहत्यै

स्फ्यस्य॒वर्त्मन्थ॒ सादयति य॒ज्ञस्य॒ सन्तत्यै॒यं द्वि॒ष्यात्

तंध्यायेच्छु॒चैवैनमर्पयति । **23**

(भ॒ज॒ति॒ - प्र॒जापतिर्ने- व॒ वै - त्रयस्त्रिꣳशच्च) (A4)

2.6.5.1

ब्र॒ह्म॒वा॒दिनो वदन्त्य॒द्भि-र्ह॒वी॑ꣳ॒षि प्रौक्षी॒ः केना॒प इ॒ति ब्रह्म॒णेति

ब्रूयाद॒द्भि-र्ह्ये॒व ह॒वीꣳषि प्रोक्ष॒ति ब्र॒ह्मणाऽप इ॒ध्माब॒र्.हिः प्रोक्ष॒ति

मेध्यमे॒वैनत् करो॒ति वे॒दिं प्रोक्षत्यृ॒क्षा वा ए॒षाऽलो॒मकाऽमे॒ध्या

यद्-वेदि॒र्मेध्या-मे॒वैनां करोति दि॒वे त्वा॒ऽन्तरिक्षाय त्वा पृथि॒व्यै त्वेति

ब॒र्.हि॒रासा॒द्य प्रो - [ ] **24**

2.6.5.2

-क्षत्ये॒भ्य ए॒वैनल्लो॒केभ्यः॒ प्रोक्षति क्रू॒रमि॒व वा ए॒तत् करो॒ति यत् खनत्य॒पो

निनयति॒ शान्त्यै॒ पु॒रस्तात् प्रस्त॒रं गृह्णा॒ति मु॒ख्यमे॒वैनं करो॒तीयन्तं गृह्णाति

प्र॒जापतिना यज्ञमु॒खे॒न संमितं ब॒र्.हिः स्तृणाति प्र॒जा वै ब॒र्.हिः पृथि॒वी

वेदिः प्र॒जा ए॒व पृथि॒व्यां प्रति ष्ठापय॒त्यनतिदृश्नꣳ स्तृणाति प्र॒जयै॒वैनं

प॒शुभि॒रनतिदृश्नं करो॒- [ ] **25**

2.6.5.3

–त्युत्तरं बर्.हिषः प्रस्तर७ं सादयति प्रजा वै बर्.हि र्यजमानः
प्रस्तरोयजमान–मेवायजमाना–दुत्तरं करोति
तस्माद्–यजमानोऽयजमानादुत्तरोऽन्तर्दधाति व्यावृत्त्या अनक्ति
हविष्कृतमेवैन७ं सुवर्गं ँलोकं गमयतित्रेधाऽनक्ति त्रय इमे लोका एभ्य
एवैनं ँलोकेभ्योऽनक्ति न प्रति शृणातियत् प्रतिशृणीयादनूर्ध्वं भावुकं
ँयजमानस्य स्यादुपरीव प्र हर – [ ] **26**

2.6.5.4

–त्युपरीव हि सुवर्गो लोको नियच्छति वृष्टिमेवास्मै नियच्छति नात्यग्रं
प्र हरेद्यदत्यग्रं प्रहरेद–त्यासारिण्यध्वर्यो–र्नाशुका स्यान्न
पुरस्तात् प्रत्यस्येद्यत् पुरस्तात् प्रत्यस्येथ् सुवर्गाल्लोकाद्–यजमानं
प्रति नुदेत् प्राञ्चं प्रहरति यजमानमेव सुवर्गं ँलोकं गमयति न
विष्वञ्चं ँवि युयाद्–यद्–विष्वञ्चं ँवियुयाथ् – [ ] **27**

2.6.5.5

स्त्र्यस्य जायेतोर्ध्वमुद्यौत्यूर्ध्वमिव हि पुꣳसः पुमानेवास्य जायते यथ् स्फ्येन वोपवेषेण वा योयुप्येत स्तृतिरेवास्य सा हस्तेन योयुप्यते यजमानस्य गोपीथाय ब्रह्मवादिनो वदन्ति किं ँयज्ञस्य यजमान इति प्रस्तर इति तस्य क्व सुवर्गो लोक इत्याहवनीय इति ब्रूयाद्यत् प्रस्तरमाहवनीये प्रहरति यजमानमेव – [ ] **28**

2.6.5.6

सुवर्गं ँलोकं गमयति वि वा एतद्–यजमानो लिशते यत् प्रस्तरं ँयोयुप्यन्ते बर्.हिरनु प्रहरति शान्त्या अनारम्भण इव वा एतर्ह्यध्वर्युः स ईश्वरो वेपनो भवितोर्ध्रुवा ऽसीतीमामभि मृशतीयं ँवै ध्रुवाऽस्यामेव प्रतितिष्ठति न वेपनो भवत्यगा(3)नग्नीदित्याह यद्ब्रूयाद–गन्नग्निरित्य ( ) –ग्नावग्निं गमयेन्निर्यजमानꣳ सुवर्गाल्लोकाद्–भजेदगन्नित्येव ब्रूयाद्–यजमानमेव सुवर्गं ँलोकं गमयति । **29**

(आसाद्य प्रा – नतिदृश्नं करोति – हरति – वियुयाद् – यजमानमेवा–ऽग्निरिति – सप्तदश च) (A5)

2.6.6.1

अग्नेस्त्रयो ज्यायाꣳसो भ्रातर आसन् ते देवेभ्यो हव्यं ँवहन्तः

प्रामीयन्त सोऽग्निरबिभेदित्थं ँवाव स्य आर्तिमाऽरिष्यतीति स निलायत

सोऽपः प्राविशत् तं देवताः प्रैषमैच्छन् तं मथ्स्यः प्राब्रवीत्

तमशपद्धियाधिया त्वा वध्यासुर्यो मा प्रावोच इति तस्मान्मथ्स्यं

धियाधिया घ्नन्ति शप्तो – [ ] **30**

2.6.6.2

हि तमन्वविन्दन् तम ब्रुवन्नुप न आ वर्तस्व हव्यं नो वहेति

सोऽब्रवीद्वरं ँवृणै यदेव गृहीतस्याहुतस्यबहिः परिधि स्कन्दात् तन्मे

भ्रातृणां भागधेयमसदिति तस्माद्यद् गृहीतस्याहुतस्य बहिः परिधि

स्कन्दाति तेषां तद्–भागधेयं तानेव तेन प्रीणाति परिधीन् परि दधाति

रक्षसामपहत्यै सꣳ स्पर्शयति – [ ] **31**

2.6.6.3

रक्षसामनन्ववचाराय न पुरस्तात् परि दधात्यादित्यो ह्येवोद्यन्
पुरस्ताद्-रक्षाᳪस्यपहन्त्यूर्ध्वे समिधावा दधात्युपरिष्टादेव रक्षाᳪस्यप
हन्ति यजुषाऽन्यां तूष्णीमन्यां मिथुनत्वाय द्वे आ दधाति द्विपाद्-यजमानः
प्रतिष्ठित्यै ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वै यजेत यो यज्ञस्याऽऽर्त्या वसीयन्थ्
स्यादिति भूपतये स्वाहा भुवनपतये स्वाहा भूतानां – [ ] 32

2.6.6.4

पतये स्वाहेति स्कन्नमनु मन्त्रयेत यज्ञस्यैव तदार्त्या यजमानो वसीयान्
भवति भूयसीर्हि देवताः प्रीणाति जामि वा एतद्-यज्ञस्य क्रियते
यदन्वञ्चौ पुरोडाशा वुपाᳪशुयाजमन्तरा यजत्यजामित्वायाथो
मिथुनत्वायाग्निरमुष्मिं ँल्लोक आसीद्-यमोऽस्मिन् ते देवा
अब्रुवन्नेतेमौ वि पर्यूहामेत्यन्नाद्येन देवा अग्नि – [ ] 33

2.6.6.5

-मुपामन्त्रयन्त राज्येन पितरो यमं तस्मादग्नि र्देवानामन्नादो यमः
पितृणाᳪ राजा य एवं ँवेद प्राज्यमन्नाद्य-माप्नोति तस्मा

एतद्–भागधेयं प्रायच्छन् यदग्नये स्विष्टकृतेऽवद्यन्ति यदग्नये स्विष्टकृतेऽवद्यति भागधेयेनैव तद्–रुद्र(ग्ं) समर्धयति सकृथ् सकृदव द्यति सकृदिव हि रुद्र उत्तरार्धादव द्यत्येषा वै रुद्रस्य – [ ] **34**

2.6.6.6

दिक् स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवदयते द्विरभि घारयति चतुरवत्तस्याऽऽप्त्यैपशवो वै पूर्वा आहुतय एष रुद्रो यदग्निर्यत् पूर्वा आहुतीरभि जुहुयाद्–रुद्राय पशूनपि दध्यादपशुर्यजमानः स्यादतिहाय पूर्वा आहुतीर्जुहोति पशूनां गोपीथाय। **35** *(शप्तः – स्पर्शयति – भूताना – मग्नि(ग्ं) – रुद्रस्य – सप्ततत्रि(ग्ं)शच्च) (A6)*

2.6.7.1

मनुः पृथिव्या यज्ञियमैच्छथ् स घृतं निषिक्तमविन्दथ् सोऽब्रवीत् कोऽस्येश्वरो यज्ञेऽपि कर्तोरिति तावब्रूतां मित्रावरुणौ गोरेवाऽऽवमीश्वरौ कर्तोः स्व इति तौ ततो गा(ग्ं) समैरयता(ग्ं) सा यत्र यत्र न्यक्रामत् ततो घृतमपीड्यत तस्माद्–घृतपद्युच्यते तदस्यै

जन्मोपहूत७ं रथन्तर७ं सह पृथिव्येत्याहे – [ ] 36

2.6.7.2

–यं ँवै रथन्तरमिमामेव सहान्नाद्–येनोप ह्वयत उपहूतं ँवामदेव्य७ं सहान्तरिक्षेणेत्याह पशवो वै वामदेव्यं पशूनेव सहान्तरिक्षेणोप ह्वयत उपहूतं बृहथ् सह दिवेत्याहैरं ँवै बृहदिरामेव सह दिवोप ह्वयत उपहूताः सप्त होत्रा इत्याह होत्रा एवोप ह्वयत उपहूता धेनुः–[ ] 37

2.6.7.3

सहर्.षभेत्याह मिथुनमेवोप ह्वयत उपहूतो भक्षः सखेत्याह सोमपीथमेवोप ह्वयत उपहूतां(3) हो इत्याहाऽऽत्मानमेवोप ह्वयत आत्मा ह्युपहूतानां ँवसिष्ठ इडामुप ह्वयते पशवो वा इडा पशूनेवोप ह्वयते चतुरुप ह्वयते चतुष्पादो हि पशवो मानवीत्याह मनुर्ह्येता– [ ] 38

2.6.7.4

–मग्रे ऽपश्यद्–घृतपदीत्याह य देवास्यै पदाद्–घृतमपीड्यत तस्मादेवमाह मैत्रावरुणीत्याह मित्रावरुणौ ह्येना७ं समैरयतां

ब्रह्म देवकृत-मुपहूतमित्याह ब्रह्मैवोप ह्वयते दैव्या अध्वर्यव
उपहूता उपहूता मनुष्या इत्याह देवमनुष्यानेवोप ह्वयते य इमं
ँयज्ञमवान् ये यज्ञपतिं ँवर्धानित्याह - [ ] **39**

2.6.7.5

यज्ञाय चैव यजमानाय चा ऽऽशिषमा शास्त उपहूते द्यावापृथिवी इत्याह
द्यावापृथिवी एवोप ह्वयते पूर्वजे ऋतावरी इत्याह पूर्वजे ह्येते ऋतावरी
देवी देवपुत्रे इत्याह देवी ह्येते देवपुत्रे उपहूतोऽयं
ँयजमान इत्याह यजमानमेवोप ह्वयत उत्तरस्यां देवयज्यायामुपहूतो
भूयसि हविष्करण उपहूतो दिव्ये धामन्नुपहूत - [ ] **40**

2.6.7.6

इत्याह प्रजा वा उत्तरा देवयज्या पशवो भूयो हविष्करणꣳ सुवर्गो लोको
दिव्यं धामेदम-सीदमसीत्येव यज्ञस्य प्रियं धामोप ह्वयते विश्वमस्य
प्रिय-मुपहूतमित्याहा-छंबट्कारमेवोप ह्वयते । **41**

(आह - धेनु- रेतां - वँर्धानित्याह - धामन्नुपहूत ट्ट श्चतुस्त्रिꣳशच्च) (A7)

2.6.8.1

पशवो वा इडा स्वयमा दत्ते काममेवाऽऽत्मना पशूनामा दत्ते न ह्यन्यः
कामं पशूनां प्रयच्छति वाचस्पतये त्वा हुतं प्राश्नामीत्याह वाचमेव
भागधेयेन प्रीणाति सदसस्पतये त्वा हुतं प्राश्नामीत्याह स्वगाकृत्यै
चतुरवत्तं भवति हविर्वै चतुरवत्तं पशवश्चतुरवत्तं यँद्धोता
प्राश्नीयाद्धोता - [ ] **42**

2.6.8.2

ऽऽर्तिमार्च्छेद्-यदग्नौ जुहुयाद्-रुद्राय पशूनपि दध्यादपशुर्यजमानः
स्याद्-वाचस्पतये त्वा हुतं प्राश्नामीत्याह परोक्षमेवन-ज्जुहोति
सदसस्पतये त्वा हुतं प्राश्नामीत्याह स्वगाकृत्यै प्राश्नन्ति तीर्थ एव
प्राश्नन्ति दक्षिणां ददाति तीर्थ एव दक्षिणां ददाति वि
वा एतद्यज्ञं - [ ] **43**

2.6.8.3

छिन्दन्ति यन्मध्यतः प्राश्नन्त्यद्भि-र्मार्जयन्त आपो वै सर्वा देवता

देवताभिरेव यज्ञ॑ सं तन्वन्ति देवा वै यज्ञाद्-रुद्रमन्तरायन्थ्स

यज्ञमविध्यत् तं देवा अभि समगच्छन्त कल्पतां न इदमिति तेऽब्रुवन्थ्

स्विष्टं ँवै न इदं भविष्यति यदिम॑ राधयिष्याम इति तथ् स्विष्टकृतः

स्विष्टकृत्त्वं तस्या ऽऽविद्धं नि - [ ] **44**

2.6.8.4

-रकृन्तन् यवेन सम्मितं तस्माद्-यवमात्रमव

द्येद्-यज्ज्यायोऽवद्-येद्-रोपयेत् तद्-यज्ञस्य यदुप च स्तृणीयादभि

च घारयेदुभयतः स॑श्चायि कुर्यादवदायाभि घारयति द्विः संपद्यते

द्विपाद्-यजमानः प्रतिष्ठित्यै यत् तिरश्चीन-मति-हरेदनभि-विद्धं

ँयज्ञस्याभि विध्येदग्रेण परि हरति तीर्थेनैव परि हरति तत् पूष्णो

पर्यहरन् तत् - [ ] **45**

2.6.8.5

पूषा प्राश्य दतोऽरुणत् तस्मात् पूषा प्रपिष्टभागोऽदन्तको
हि तं देवा अब्रुवन् वि वा अयमार्ध्यप्राशित्रियो वा अयमभूदिति
तद्–बृहस्पतये पर्यहरन्थ् सोऽबिभेद्–बृहस्पतिरित्थं ँवाव स्य
आर्तिमाऽरिष्यतीति स एतं मन्त्रमपश्यथ् सूर्यस्य त्वा चक्षुषा प्रति
पश्यामीत्यब्रवीन्न हि सूर्यस्य चक्षुः – [ ] **46**

2.6.8.6

किं चन हिनस्ति सोऽबिभेत् प्रतिगृह्णन्तं मा हिꣳसिष्यतीति
देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनो र्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां
प्रति गृह्णामीत्यब्रवीथ् सवितृप्रसूत एवैनद्ब्रह्मणा देवताभिः
प्रत्यगृह्णाथ् सोऽबिभेत् प्राश्नन्तं मा हिꣳसिष्यतीत्यग्नेस्त्वा
ऽऽस्येन प्राश्नामीत्यब्रवीन्न ह्यग्नेरास्यं किञ्चन
हिनस्ति सोऽबिभेत् – [ ] **47**

2.6.8.7

प्राशितं माहि॑ꣳसिष्यतीति ब्राह्मणस्योदरेणेत्य ब्रवीन्न हि ब्राह्मणस्योदरं किं चन हिनस्ति बृहस्पतेर्ब्रह्मणेति स हि ब्रह्मिष्ठोऽप वा एतस्मात् प्राणाः क्रामन्ति यः प्राशित्रं प्राश्नात्यद्भि–र्मार्जयित्वा प्राणान्थ् सं मृशतेऽमृतं वै प्राणा अमृतमापः प्राणानेव यथास्थानमुप ह्वयते । **48**

(प्राश्नीयाद्धोता – यज्ञं – नि – रहरन्त – च्चक्षु – रास्यं किञ्चन हिनस्ति सोऽबिभे – च्चतुश्चत्वारिꣳशच्च) (A8)

2.6.9.1

अग्नीध आ दधा–त्यग्निमुखा–नेवर्तून् प्रीणाति समिधमा दधात्युत्तरासा–माहुतीनां प्रतिष्ठित्या अथो समिद्वत्येव जुहोति परिधीन्थ् सं मार्ष्टि पुनात्येवैनान्थ् सकृथ् सकृथ् सं मार्ष्टि पराङिव ह्येतर्.हि यज्ञश्चतुः संपद्यते चतुष्पादः पशवः पशूनेवाव रुन्धे ब्रह्मन् प्रस्थास्याम इत्याहात्र वा ऐतर्.हि यज्ञः श्रितो – [ ] **49**

2.6.9.2

यत्र॑ ब्र॒ह्मा यत्रै॒व य॒ज्ञः श्रि॒तस्तत॑ ए॒वैन॒मा र॑भते॒ यद्ध॑स्तेन
प्र॒मी᳚वे॒द्वेपनः स्या॒द्यच्छी॒र्.ष्णा शी॑र्.षक्ति॒मान्थ्–स्याद्य॒त् तू॒ष्णीमासी॒ता
ऽसं॑प्र॑त्तो य॒ज्ञः स्या॒त् प्रति॒ष्ठेत्ये॒व ब्रू॑याद्–वा॒चि वै य॒ज्ञः श्रि॒तो यत्रै॒व
य॒ज्ञः श्रि॒तस्तत॑ ए॒वै॒न॒ꣳ सं प्र य॑च्छति॒ दे॑व सवित॒रेत॒त् ते॒ प्रा – [ ] **50**

2.6.9.3

–ऽऽहेत्या॑ह॒ प्र॒सू᳚त्यै॒ बृह॒स्पति॒ ब्र॑ह्मे॒त्या॑ह॒ स हि ब्रह्मि॑ष्ठः॒ स य॒ज्ञं
पा॑हि॒ स य॑ज्ञ॒पतिं॒ पाहि स मां पा॒हीत्या॑ह य॒ज्ञा॒य यजमा॒नायाऽऽत्म॒ने ते॑भ्य
ए॒वाऽऽशि॒षमा शा॒स्ते᳚ऽनार्त्या आ॒श्राव्या॑ऽऽह दे॒वान् य॒जे॑ति ब्रह्मवा॒दिनो᳚
वद॒न्तीष्टा॒ दे॒वता॒ अथ॑ क॒तम ए॒ते दे॒वा इ॒ति छन्दा॒ꣳ॒सीति॑ ब्रूयाद्–गाय॒त्रीं
त्रि॒ष्टु॒भं – [ ] **51**

2.6.9.4

जग॑ती॒मित्यथो॒ खल्वा॑हुर्ब्राह्म॒णा वै छन्दा॒ꣳ॒सीति॒ ताने॒व तद्–य॑जति
दे॒वाना॒ं ँवा इ॒ष्टा दे॒वता॒ आस॒न्नथा॒ग्निर्नोद॑ज्ज्वल॒त् तं दे॒वा
आहु॑तीभि–रनू॒याजे॑ष्वन्व–वि॒न्दन् यद॑नू॒याजा॒न् य॒जत्य॒ग्निमे॒व तथ्

समिन्ध एतदुर्वै नामाऽऽसुर आसीथ् स एतर्.हि यज्ञस्या ऽऽशिषमवृङ्क्त

यद् ब्रूयादेत – [ ] **52**

2.6.9.5

–दु द्यावापृथिवी भद्र–मभूदित्येतदु–मेवाऽऽसुरं ँयज्ञस्याऽऽशिषं

गमयेदिदं द्यावापृथिवी भद्रमभूदित्येव ब्रूयाद्–यजमानमेव

यज्ञस्याऽऽशिषं गमयत्याध्र्म सूक्तवाकमुत

नमोवाकमि–त्याहेदमराथ्–स्मेति वावैतदाहोपश्रितो दिवः

पृथिव्योरित्याह द्यावापृथिव्योर्हियज्ञ उपश्रित ओमन्वती तेऽस्मिन् यज्ञे

यजमान द्यावापृथिवी – [ ] **53**

2.6.9.6

स्तामित्याहा ऽऽशिषमेवैतामा शास्ते यद्ब्रूयाथ् सूपावसाना च

स्वध्यवसाना चेति प्रमायुको यजमानः स्याद्यदा हि प्रमीयते

ऽथेमामुपावस्यति सूपचरणा च स्वधिचरणा चेत्येव

ब्रूयाद्–वरीयसीमेवास्मै गव्यूतिमा शास्ते न प्रमायुको भवति

तयोराविद्यग्निरिदꣳ हविरजुषतेत्याह या अयाक्ष्म – [ ] **54**

2.6.9.7

देवतास्ता अरीरधामेति वावैतदाह यन्न निर्दिशेत् प्रतिवेशं यज्ञस्या

ऽऽशीर्गच्छेदा शास्तेऽयं यजमानोऽसावित्याह निर्दिश्यैवैन॒ँ सुवर्गं

लोकं गमयत्यायुरा शास्ते सुप्रजास्त्वमा शास्त इत्याहा ऽशिषमेवै

तामा शास्ते सजातवनस्यामा शास्त इत्याह प्राणा वै सजाताः

प्राणानेव – [ ] **55**

2.6.9.8

नान्तरेति तदग्निर्देवो देवेभ्यो वनते वयमग्नेर्मानुषा इत्याहाग्निर्देवेभ्यो

वनुते वयं मनुष्येभ्य इति वावैतदाहेह गतिर्वामस्येदं च नमो

देवेभ्य इत्याह याश्चैव देवता यजति याश्च न ताभ्य एवोभयीभ्यो

नमस्करोत्यात्मनोऽनार्त्यै ।**56** *(श्रितः – ते प्र – त्रिष्टुभ – मेतद् – द्यावापृथिवी – या अयाक्ष्म– प्राणानेव – षट्चत्वारि॒ँशच्च)(A9)*

2.6.10.1

देवा वै यज्ञस्य स्वगाकर्तारं नाविन्दन् ते शँयुं बार्.हस्पत्यमब्रुवन्निमं

नो यज्ञ७ं स्वगा कुर्विति सोऽब्रवीद्वरं वृणै यदेवा-ब्राह्मणोक्तो-

ऽश्रद्दधानो यजातै सा मे यज्ञस्याऽऽशीरसदिति तस्माद्-

यदब्राह्मणोक्तोऽश्रद्दधानो यजते शँयुमेव तस्य बार्.हस्पत्यं यज्ञस्या

ऽऽशीर्गच्छत्येतन्ममेत्यब्रवीत् किं मे प्रजाया - [ ] **57**

2.6.10.2

इति योऽपगुरातै शतेन यातयाद्यो निहनथ् सहस्रेण यातयाद्यो लोहितं

करवद्यावतः प्रस्कद्य पा७ंसून्थ् सं गृह्णात् तावतः सँवथ्सरान्

पितृलोकं न प्रजानादिति तस्माद्-ब्राह्मणाय नाप गुरेत न नि हन्यान्न

लोहितं कुर्यादेतावता हैनसा भवति तच्छँयोरा वृणीमह इत्याह यज्ञमेव

तथ् स्वगा करोति त - [ ] **58**

2.6.10.3

-च्छँयोरा वृणीमह इत्याह शँयुमेव बार्.हस्पत्यं भागधेयेन

समर्धयति गातुं यज्ञाय गातुं यज्ञपतय इत्याहा ऽऽशिषमेवै तामा

शास्ते सोमं ँयजति रेत एव तद्–दधाति त्वष्टारं ँयजति रेत एव हितं त्वष्टा रूपाणि वि करोति देवानां पत्नीर्यजति मिथुनत्वायाग्निं गृहपतिं ँयजति प्रतिष्ठित्यै जामि वा एतद्–यज्ञस्य क्रियते – [ ] **59**

2.6.10.4

यदाज्येन प्रयाजा इज्यन्त आज्येन पत्नीसँयाजा ऋचमनूच्य पत्नीसँयाजानामृचा यजत्यजामित्वायाथो मिथुनत्वाय पङ्क्ति प्रायणो वै यज्ञः पङ्क्त्युदयनः पञ्च प्रयाजा इज्यन्ते चत्वारः पत्नीसँयाजाः समिष्टयजुः पञ्चमं पङ्क्तिमेवानु प्रयन्ति पङ्क्तिमनूद्यन्ति । **60**

(प्रजायाः – करोति तत् – क्रियते – त्रयस्त्रिꣳशच्च) (A10)

2.6.11.1

युक्ष्वाहि देवहूतमाꣳ अश्वाꣳ अग्ने रथीरिव । नि होता पूर्व्यः सदः ।

उत नो देव देवाꣳ अच्छा वोचो विदुष्टरः । श्रद्विश्वा वार्या कृधि ।

त्वꣳ ह यद्यविष्ठ्य सहसः सूनवाहुत । ऋतावा यज्ञियो भुवः ।

अयमग्निः सहस्रिणो वाजस्य शतिनस्पतिः । मूर्धा कवी रयीणां ।

तं नेमिमृभवो यथा ऽऽनमस्व सहूतिभिः । नेदीयो यज्ञ – [ ] **61**

2.6.11.2

–मङ्गिरः । तस्मै नून मभिद्यवे वाचा विरूप नित्यया । वृष्णे चोदस्व सुष्टुतिं ।कमु ष्विदस्य सेनयाऽग्नेरपाकचक्षसः । पणिं गोषु स्तरामहे ।

मा नो देवानां विशः प्रस्नातीरिवोस्राः । कृशं न हासुरघ्नियाः ।

मा नः समस्य दूढ्यः परिद्वेषसो अꣳहतिः । ऊर्मिर्न नावमा वधीत् ।

नमस्ते अग्न ओजसे गृणन्ति देव कृष्टयः । अमै – [ ] **62**

2.6.11.3

–रमित्रमर्दय । कुविथ्सुनो गविष्टयेऽग्ने सँवेषिषो रयिं ।

उरुकृदुरु णस्कृधि । मा नो अस्मिन् महाधने परा वर्ग्भारभृद्यथा ।

सँवर्गꣳ सꣳ रयिं जय ।अन्यमस्मद्भिया इयमग्ने सिषक्तु दुच्छुना । वर्धा नो अमवच्छवः ।यस्याजुषन्नमस्विनः शमीमदुर्मखस्यवा ।

तं घेदग्निर्वृधाऽवति । परस्या अधि – [ ] **63**

2.6.11.4

सँवतोऽवरा॒ँ अभ्या तर। यत्राहमस्मि ता॒ँ अव ।विद्मा हि ते पुरा वयमग्ने पितुर्यथावसः । अधा ते सुम्नमीमहे ।य उग्र इव शर्यहा तिग्मशृङ्गो न व॒ँसगः । अग्ने पुरो रुरोजिथ ।सखायः सं ँवः सं ँयञ्चमिष॒ँ स्तोमं चाग्नये । वर्.षिष्ठाय क्षितीनामूर्जो नप्त्रे सहस्वते । स॒ँ समिद्युवसे वृषन्न ( ) –ग्ने विश्वान्यर्य आ । इडस्पदे समिध्यसे स नो वसून्या भर । प्रजापते >[1], स वेद>[2], सोमा पूषणे>[3], मौ देवौ>[4] । **64**

(यज्ञ – ममै – रधि – वृष – न्नोकान्न वि॒ँशतिश्च) (A11)

2.6.12.1

उशन्तस्त्वा हवामह उशन्तः समिधीमहि । उशन्नुशत आ वह पितॄन् हविषे अत्तवे । त्व॒ँ सोम प्रचिकितो मनीषा त्व॒ँ रजिष्ठमनु नेषि पन्थां । तव प्रणीती पितरो न इन्दो देवेषु रत्नम भजन्त धीराः । त्वया हि नः पितरः सोम पूर्वे कर्माणि चक्रुः पवमान धीराः । वन्वन्नवातः परिधी॒ँ रपोर्णु वीरेभिरश्वैर्मघवा भवा – [ ] **65**

2.6.12.2

नः । त्व७ सोम पितृभिः सँविदानोऽनु द्यावापृथिवी आ ततन्थ ।
तस्मै त इन्दो हविषा विधेम वय७ स्याम पतयो रयीणां ।
अग्निष्वात्ताः पितर एह गच्छत सदः सदः सदत सुप्रणीतयः ।
अत्ता हवी७षि प्रयतानि बर्.हिष्यथा रयि७ सर्ववीरं दधातन ।
बर्.हिषदः पितर ऊत्यर्वागिमा वो हव्या चकृमा जुषध्वं ।
त आ गताऽ*वसा शं तमेनाथास्मभ्य७ – [ ] **66**

2.6.12.3

शं ँयोररपो दधात । आऽहं पितॄन्थ् सुविदत्रा७ अवित्सि
नपातं च विक्रमणं च विष्णोः । बर्.हिषदो ये स्वधया सुतस्य भजन्त
पित्वस्त इहाऽऽ गमिष्ठाः ।उपहूताः पितरः सोम्यासो बर्.हिष्येषु निधिषु
प्रियेषु । त आ गमन्तु त इह श्रुवन्त्वधि ब्रुवन्तु ते अवन्त्वस्मान् ।
उदीरतामवर उत् परास उन्मध्यमाः पितरः सोम्यासः । असुं – [ ] **67**

2.6.12.4

यँ ईयुर वृका ऋतज्ञास्ते नोऽवन्तु पितरो हवेषु । इदं पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य ये पूर्वासो य उपरास ईयुः । ये पार्थिवे रजस्या निषत्ता ये वा नूनꣳ सुवृजनासु विक्षु । अधा यथा नः पितरः परासः प्रत्नासो अग्न ऋतमाशुषाणाः । शुचीदयन् दीधिति मुक्थशासः क्षामा भिन्दन्तो अरुणीरप व्रन् । यदग्ने – [ ] 68

2.6.12.5

कव्यवाहन पितॄन् यक्ष्यृतावृधः । प्र च हव्यानि वक्ष्यसि देवेभ्यश्च पितृभ्य आ । त्वमग्न ईडितो जातवेदोऽवाड्ढव्यानि सुरभीणि कृत्वा । प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षन्नद्धि त्वं देव प्रयता हवीꣳषि । मातली कव्यैर्यमो अङ्गिरोभि र्बृहस्पतिर् ऋक्वभि र्वावृधानः । याꣳश्च देवा वावृधुर्ये च देवान्थ् स्वाहाऽन्ये स्वधयाऽन्ये मदन्ति । 69

2.6.12.6

इमं यँम प्रस्तरमाहि सीदाङ्गिरोभिः पितृभिः सँविदानः ।आत्वा मन्त्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन् हविषा मादयस्व ।

अङ्गिरोभिरा गहि यज्ञियेभिर्यम वैरूपैरिह मादयस्व ।
विवस्वन्त॒ हुवे यः पिता तेऽस्मिन् यज्ञे बर्.हिष्या निषद्य ।
अङ्गिरसो नः पितरो नवग्वा अथर्वाणो भृगवः सोम्यासः ।
तेषां ँवय॒ सुमतौ यज्ञियानामपि भद्रे सौमनसे ( ) स्याम । **70**

(भवा - ऽस्मभ्य - मसुं - यँदग्ने - मदन्ति - सौमनस ट्ट एकं च) (A12)

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 12 Anuvaakams :-

(समिध - श्चक्षुषी - प्रजापतिराज्यं - देवस्य स्फ्यं - ब्रह्मवादिनोऽद्भि - रग्नेस्त्रयो - मनुः पृथिव्याः - पशवो - ऽग्नीधे - देवा वै यज्यस्य - युक्ष्वो - शन्तस्त्वा - द्वादश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(समिधो - याज्या - तस्मान्नभाऽग॒ - हि तमन्वि- त्याह प्रजा वा - आहेत्याह - युक्ष्वा हि - सप्ततिः)

First and Last Padam of Sixth Prasnam of Kandam 2 :-

(स॒मिधः॑ – सौमन॒से॑ स्याम)

Kanda Korvai with starting Padams of Six Prasnas of Kandam 2 :-

(वा॒य॒व्यं॑ – प्र॒जाप॑ति – रादि॒त्येभ्यो॑ – दे॒वा – वि॒श्वरू॑पः – स॒मि॒धः – षट्)

॥ हरिः॑ ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां द्वितीयकाण्डे षष्टः प्रश्नः समाप्तः ॥

॥ इति द्वीतीयं काण्डं ॥

———————————————————————

2.6.1 Appendix

2.6.11.4– प्रजापते> [1]

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव ।
यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम् ॥
(Appearing in TS-1.8.14.2)

2.6.11.4– स वेद> [2]

स वेद पुत्रः पितरꣳ स मातरꣳ स सूनुर्भुवथ् स भुवत् पुनर्मघः ।
स द्यामौर्णोदन्तरिक्षꣳ स सुवः स विश्वा भुवो अभवथ् स
आ*ऽभवत् ॥
(Appearing in TS - 2.2.12.1)

2.6.11.4 – सोमा॑ पू॒षणे॒>3 , मौ दे॒वौ>4

सोमा॑पूष॒णा जन॑ना रयी॒णां जन॑ना दि॒वो जन॑ना पृथि॒व्याः ।
जा॒तौ विश्व॑स्य॒ भुव॑नस्य गो॒पौ दे॒वा अकृ॑ण्वन्न॒मृत॑स्य॒ नाभिं॑ ॥

इ॒मौ दे॒वौ जाय॑मानौ जुषन्ते॒मौ तमा॒ꣳ॑सि गूह॒तामजु॑ष्टा ।
आ॒भ्यामिन्द्रः॑ प॒क्व॒मा॒मा॒स्वन्तः॑ सोमापू॒षभ्यां॑ जनदु॒स्रिया॑सु ॥
(Appearing in TS- 1.8.22.5)

Details of Anuvakam, Panchati and Padam for Kandam 2

	Anuvakam	Panchati	Padams
Prasna 1	11	65	3278
Prasna 2	12	71	3526
Prasna 3	14	56	2965
Prasna 4	14	48	2406
Prasna 5	12	74	3665
Prasna 6	12	70	3433
Totals	75	384	19273